

СУДСКА ПРАКСА НА ЕВРОПСКИОТ СУД ЗА
ЧОВЕКОВИ ПРАВА ВО ОДНОС НА
МАКЕДОНИЈА ДО КРАЈОТ НА 2016 ГОДИНА

THE CASE LAW OF THE EUROPEAN COURT
OF HUMAN RIGHTS WITH RESPECT
TO MACEDONIA UP UNTIL THE END OF 2016

The AIRE Centre
Advice on Individual Rights in Europe

СУДСКА ПРАКСА НА ЕВРОПСКИОТ СУД ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА ВО ОДНОС НА МАКЕДОНИЈА ДО КРАЈОТ НА 2016 ГОДИНА

THE CASE LAW OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS WITH RESPECT TO MACEDONIA UP UNTIL THE END OF 2016

The AIRE Centre

Advice on Individual Rights in Europe

Изработено од AIRE Центарот во соработка со Владиниот Агент и Бирото за застапување на Република Македонија пред Европскиот суд за човекови права

Prepared by the AIRE Centre in cooperation with the Government Agent and the Bureau for Representation of the Republic of Macedonia before the European Court of Human Rights

Foreign &
Commonwealth
Office

The preparation of this publication has been supported by the UK Foreign and Commonwealth Office. Views presented in the publication do not necessarily reflect the official position of the Foreign and Commonwealth Office.

СОДРЖИНА

Судска пракса на Европскиот суд за човекови права во однос на Македонија до крајот на 2016 година

Член 6 (право на правично судење).....	8
Член 1 од Протоколот бр. 1 (заштита на сопственоста).....	17
Член 2 (право на живот).....	19
Член 3 (забрана на тортура).....	20
Член 5 (право на слобода и безбедност).....	22
Член 8 (право на почитување на приватниот и семејниот живот).....	24
Членови 9, 10 и 11	25
Член 13 (право на ефективен правен лек).....	25
Член 14 (забрана на дискриминација).....	26
Судска пракса прикажана според членови.....	27

CONTENT

The case law of the European Court of Human Rights with respect to Macedonia up until the end of 2016

Article 6 (right to a fair trial).....	56
Article 1 of Protocol No. 1 (protection of property).....	64
Article 2 (right to life).....	66
Article 3 (prohibition of torture).....	66
Article 5 (right to liberty and security)	69
Article 8 (right to respect for private and family life).....	70
Articles 9, 10 and 11	71
Article 13 (right to an effective remedy).....	71
Article 14 (prohibition of discrimination).....	72
Jurisprudence broken down by Article.....	75

СУДСКА ПРАКСА НА
ЕВРОПСКИОТ СУД ЗА
ЧОВЕКОВИ ПРАВА ВО
ОДНОС НА МАКЕДОНИЈА
ДО КРАЈОТ НА 2016 ГОДИНА

Македонија

Судска пракса на Европскиот суд за човекови права во однос на Македонија

Овој документ претставува преглед на пресудите донесени од страна на Европскиот суд за човекови права (во натамошниот текст: „Судот“, „ЕЧП“) во однос на Република Македонија, почнувајќи од денот на ратификацијата на Европската конвенција за заштита на човековите права и основните слободи (во натамошниот текст: „Конвенцијата“, „ЕКЧП“) на 10 април 1997 година. Заклучно со крајот на 2016 година, Судот има донесено вкупно 133 пресуди и 410 одлуки за допуштено коишто се однесуваат на Македонија, од кои 12 пресуди и 22 одлуки се донесени во текот на 2016 година.¹

Документот се состои од два дела. Првиот дел содржи наративен преглед на издвоени случаи во однос на видот на повредата на човековите права која била утврдена. Вториот дел содржи табеларен приказ, организиран според конкретни членови од Конвенцијата, кој дава листа на сите предмети во однос на кои била донесена пресуда со кус опис на правните прашања кои биле покренати.

Овој документ ги анализира сите релевантни пресуди, со исклучок на девет пресуди кои беа донесени од страна на Комитет. Дополнително, три пресуди ќе бидат исклучени од Прегледот со оглед дека се однесуваат на случаи кои биле избришани од листата на предмети, откако апликантите ја беа повлекле нивната апликација,² односно откако било постигнато пријателско спогодување помеѓу странките.³ Освен тоа, пресудите на Советот во случаите Алишиќ и други, како и во Ел-Масри, беа проследени со донесување на пресуди на Големиот судски совет, во кои Судот ги повтори повеќето од становиштата и заклучоците усвоени од страна на панелот на судии на Советот. Оттука, доволно е во овој документ да бидат вклучени само пресудите на Големиот судски совет.⁴ Освен тоа, Судот донесе две пресуди со кои постапувајќи по барањето за ревизија ја измени изворната пресуда согласно членот 80 од Деловникот на Судот, при што иницијалните пресуди останаа суштински неизменети поради што овие две ревидирани пресуди ќе бидат изоставени од овој документ, и истиот ќе се фокусира на становиштата на Судот заземени во неговите иницијални пресуди.⁵

1 Документот дава детален преглед и приказ на пресудите донесени од Совет од седум судии и од Големиот судски совет од седумнаесет судии, додека пресудите донесени од Комитет од тројца судии или од судии поединци не се опфатени во наредните делови од документот. Од вкупниот број пресуди донесени во однос на Македонија, 122 биле усвоени од Совет, девет од Комитет и 2 од страна на Големиот судски совет, во согласност со членовите 26, 27 и 28 од ЕКЧП. Одлуките за допуштено не се вклучени ниту обработени во овој документ.

2 *Козаров против Македонија*, пресуда од 15 февруари 2007.

3 *Јанева против Македонија*, пресуда од 3 октомври 2002 и *Леснина Велетрговина ДОО против Македонија*, пресуда од 14 октомври 2010.

4 *Алишиќ и други против Босна и Херцеговина, Хрватска, Србија, Словенија и Македонија*, пресуда на Големиот судски совет од 16 јули 2014 и *Ел-Масри против Македонија*, пресуда на Големиот судски совет од 13 декември 2012.

5 Станува збор за иницијалната пресуда во *Наумоски против Македонија* од 5 декември 2013 година која беше ревидирана на 27 ноември 2012 година со цел да се исправи неточно наведен факт при што биле потврдени претходните наоди за повреди на членот 6 став 1, како и пресудата *Димитријоски против Македонија* од 21 мај 2015 ревидирана на 15 септември 2014 каде ревизијата беше направена по добиено известување од страна на Владата дека апликантот починал пред донесувањето на првичната пресуда. Поради тоа, наодите на Судот и во оваа пресуда останале неизменети во однос на иницијалната, а во неа бил соодветно коригиран само делот кој се однесува на тоа кому треба да му биде исплатено правичното обештетување досудено согласно членот 41 од Конвенцијата.

Член 6 (право на правично судење)

Од вкупно 126 пресуди кои ќе бидат анализирани во овој документ, во 97 пресуди мериторно биле разгледувани и наводи по членот 6, при што повреди беа констатирани во вкупно 92 случаи.

Огромното мнозинство случаи (повеќе од 2/3 од сите случаи за членот 6 или речиси 50% од сите македонски случаи) се однесуваат (и) на прекумерната должина на постапката или, пак, на неизвршувањето на пресудите кои биле веќе донесени од страна на домашните судови, било како единствено прашање, или во дополнение на останатите прашања истакнати од страна на апликантите. Освен тоа, многу случаи покренуваат прашања кои се однесуваат на непристрасноста на судиите, усогласеноста со концептот на еднаквост на оружјата, особено од аспект на сослушувањето на сведоците и оценувањето на вештите наоди и мислења, како и на присуството на странките на рочиштата. Во кривичните предмети се третираат и допуштеноста на незаконито прибавените докази, употребата како докази на искази добиени од заштитен или анонимен сведок, правото на одбрана, правото на толкувач и презумпцијата на невиност. Од друга страна, во граѓанските и управните предмети се разгледува и потребата од судска извесност и сигурност, необразложеноста на пресудите, конзистентноста на судската пракса, правото на пристап до судот, како и правото на усна расправа.

Прекумерна должина на постапката и неизвршување на конечни и правосилни пресуди

Во повеќето повторувачки случаи кои се однесуваат на должината на постапката, Судот забележа значителни одолговлекувања кои се припишуваат на страна на домашните власти, и напомена дека повторното расправање на предметите, особено праксата (на апелационите судови) за враќање на предметите на повторно расправање од страна на основните судови во рамките на една иста постапка укажува на сериозни недостатоци во домашниот судски систем, на тој начин утврдувајќи повреда на членот 6 став 1 во оваа смисла. Тој се потпираше врз тестот за проценка на разумноста на периодите на одлагање, при што вкупното времетраење на анализираниите постапки се движело помеѓу четири години и осум месеци и дванаесет години и четири месеци после ратификацијата на Конвенцијата. Освен тоа, во многу пресуди Судот ја потенцираше потребата од поголема внимателност кога засегнатото лице ги загубило средствата за егзистенција (во работни спорови и спорови поврзани со отказ и престанок на работниот однос),⁶ како и во споровите кои се однесуваат на правото на пензија⁷ и споровите за утврдување на надоместокот на штета во случај на претрпена лична повреда.⁸

Одлуката *Аци-Спиркоска* беше донесена согласно постапката за пилот-пресуди, а имајќи го предвид големиот заостаток на предмети во Судот кои третираат жалбени наводи за должина на постапката.⁹ Со оглед на нотираниите подобрувања во однос на барањето за заштита на правото на судење во разумен рок пред Врховниот суд воведено со Законот за судовите од 2006 година, Судот заклучи дека тој во принцип ќе се смета за ефективен правен лек по однос на должина на постапката. Истиот заклучок не можеше да се донесе претходно во пресудата *Паризов*, кога Судот се занимаваше со истото прашање.¹⁰ Како последица на ваквиот нов пристап, од апликантите се бара да го искористат овој правен лек пред да ги истакнат нивните жалбени наводи за должина на постапката до Судот, со тоа што овој услов за исцрпување на правниот лек не ги засега случаите кои веќе беа чекале на постапување

6 *Илиевски против Македонија*, пресуда од 22 април 2010; *Ристеска против Македонија*, пресуда од 28 јануари 2010; *Јосифов против Македонија*, пресуда од 25 јуни 2009; *Кангова против Македонија*, пресуда од 8 јануари 2009; *Димитриева против Македонија*, пресуда од 6 ноември 2008; *Ѓозев против Македонија*, пресуда од 19 јуни 2008; *Стојковиќ против Македонија*, пресуда од 8 ноември 2007; *Михајлоски против Македонија*, пресуда од 31 мај 2007; *Маркоски против Македонија*, пресуда од 2 ноември 2006.

7 *Благе Илиевски против Македонија*, пресуда од 25 јуни 2009; *Доцевски против Македонија*, пресуда од 1 март 2007.

8 *Трпески против Македонија*, пресуда од 22 октомври 2009; *Савов и други против Македонија*, пресуда од 25 септември 2008; *Лазаревска против Македонија*, пресуда од 5 јули 2007; *Сали против Македонија*, пресуда од 5 јули 2007; *Зибери против Македонија*, пресуда од 5 јули 2007; *Дина против Македонија*, пресуда од 31 мај 2007.

9 *Аци-Спиркоска и други против Македонија*, одлука од 3 ноември 2011.

10 *Паризов против Македонија*, пресуда од 7 февруари 2008.

пред оваа одлука да биде донесена, а во кои спорните постапки биле окончани и затоа апликантите повеќе не можеа да го искористат овој правен лек. Што се однесува до случаите кои чекаа пред Судот, каде апликантите го беа употребиле правниот лек за должина на постапката, Судот ќе треба да направи поеднична проценка на околностите на секој случај како би востановил дали апликантите сè уште може да се сметаат за жртви во смисла на значењето на член 34 од Конвенцијата.

По *Аци-Спиркоска и други против Македонија* следуваа неколку повторувачки случаи, како што се *Штерјов и други*,¹¹ *Ѓорески и други*,¹² *Михајлов Ристов и други*,¹³ *Димитријоски*¹⁴ и *Огражен АД и други*.¹⁵ Во нив Судот утврди дека спорните постапки не биле спроведени во разумен рок, откако повтори дека тој нема да бара од апликантите да го исцрпат правниот лек за должина на постапката пред Врховниот суд, со оглед дека тие апликации му беа претходеле на случајот *Аци-Спиркоска*.

Судот честопати го третираше проблемот на неизвршување на пресудите донесени од страна на домашните судови. На пример, во *Бочварска*, апликантката се жалеше во врска со постапката за извршување на пресудата за исплата на долг, досуден во корист на претпријатие чиј единствен сопственик и управител била апликантката, која постапка траела речиси осум години, од коишто пет години влегуваат во временската надлежност на Судот.¹⁶ Судот особено потенцираше дека правото на (пристап до) судот би било илузорно доколку државата дозволи конечна и правосилна, обврзувачка пресуда да остане неизвршена на штета на едната странка. Оттука, извршувањето на пресудите донесени од кој било суд мора да се смета за составен дел на спорните постапки и државата има обврска да организира систем за извршување на пресудите кој е ефективен како во законот, така и во праксата, но и да гарантира нивно извршување без никакво непотребно одолговлекување. Слична формулација се среќава и во многу други пресуди, вклучително и во *Чангов*,¹⁷ *Јованоски*,¹⁸ *Каланоски*,¹⁹ *Камилова*,²⁰ *Јанкуловски*,²¹ итн. Дополнително, во некои од нив Судот нагласи дека поради воздржување да се преземат адекватни мерки за да се оствари нечие побарување во разумен рок, конечната и правосилна, обврзувачка пресуда останува неоперативна, на тој начин оневозможувајќи го остварувањето на суштината на заштитеното право.

Еднаквост на оружјата

Неколку пресуди по членот 6 од Конвенцијата посебно внимание посветуваат на ситуациите во кои апликантот бил ставен во неповолна положба наспроти неговиот противник (најчесто, јавниот обвинител во контекст на кривичната постапка), што доведува до повреда на начелото на еднаквост на оружјата. Освен тоа, станува збор и за неможноста на апликантот да ги прими и да се произнесе по однос на поднесоците на другата страна, кои беа дискутирани во две пресуди, но во врска со граѓански постапки.²²

Во *Наумоски*, Судот повтори дека правото на контрадикторна постапка подразбира **право на странките во кривична или граѓанска постапка да бидат запознаени и да се произнесат во однос на сите**

11 *Штерјов и други против Македонија*, пресуда од 16 октомври 2014.

12 *Ѓорески и други против Македонија*, пресуда од 16 октомври 2014.

13 *Михајлов Ристов и други против Македонија*, пресуда од 16 октомври 2014.

14 *Димитријоски против Македонија*, пресуда од 10 октомври 2013.

15 *Огражен АД и други против Македонија*, пресуда од 29 мај 2012.

16 *Бочварска против Македонија*, пресуда од 17 септември 2009.

17 *Чангов против Македонија*, пресуда од 24 февруари 2011.

18 *Јованоски против Македонија*, пресуда од 7 јануари 2010.

19 *Каланоски против Македонија*, пресуда од 17 декември 2009.

20 *Камилова против Македонија*, пресуда од 8 октомври 2009.

21 *Јанкуловски против Македонија*, пресуда од 3 јули 2008.

22 *Наумоски против Македонија*, пресуда од 27 ноември 2012; *Грозданоски против Македонија*, пресуда од 31 мај 2007.

изведени докази или поднесоци, во насока на тоа да можат да влијаат врз судската одлука.²³ Затоа, тој сметаше дека фактот што на апликантот, кој поднел граѓанска тужба за отповикување на отказот, не му било овозможено да добие копија од одговорот на тужениот на неговите наводи пред да биде донесена самата пресуда го беше прекршило правото на контрадикторна постапка. Слично на тоа, Грозданоски се однесуваше на граѓанска парница помеѓу апликантот и приватна компанија, при што нему не му било овозможено да се запознае со содржината на ревизијата на компанијата и со барањето за заштита на законитоста поднесено од јавниот обвинител, како и да се произнесе во однос на истите, што довело до тоа Врховниот суд да донесе пресуда со која на апликантот му била предизвикана значителна штета.²⁴ Беше констатирано дека ваквиот процедурален пропуст го спречил апликантот ефективно да учествува во постапката пред Врховниот суд и од тие причини Судот во Стразбур констатирал повреда на членот 6.

Митревски е случај во кој Судот наоѓа повреда, бидејќи **на апликантот не му била дадена можност да присуствува на рочиштето** на кое судечкиот суд ја донел неговата пресуда во предмет кој се однесувал на правото на сопственост, а со оглед дека рочиштето не се одржало онака како што било првично закажано.²⁵ Судот посебно потенцираше дека присуството на странките во граѓанска парница го нема истото значење како и присуството на обвинетиот во кривична постапка, но гаранциите од членот 6 кои се однесуваат на правото на странката да биде присутна и ефективно да партиципира во постапката треба подеднакво да бидат пружени како во граѓанските, така и во кривичните предмети, со оглед дека истите произлегуваат од самиот поим на контрадикторност на постапката.

Во два други случаи, беше нарушено начелото на еднаквост на оружјата, имајќи предвид дека **апликантите не биле известени за рочиштата на апелациониот суд на кои бил присутен јавниот обвинител**.²⁶ Во *Атанасов*, на апликантот му било оневозможено да присуствува на рочиштето одржано во апелациониот суд, при што присуството на јавниот обвинител на приватна седница нему му дало дополнителна прилика да го изнесе неговото мислење, без страв од соочување, односно спротивставување на апликантот.²⁷ Во таа смисла, Судот особено нагласи дека пропустот на обвинетиот да побара да биде известен за терминот на одржување на седницата на апелациониот суд не треба да биде на негова штета укажувајќи на законската нееднаквост и преференцијалниот третман доделен на јавното обвинителство, кое исто како и обвинетиот е странка во постапката, само тој задолжително да биде известен за седницата на апелациониот суд, додека истото тоа право е ограничено за обвинетиот и условено од тоа дали тој побарал да биде известен за тоа или не.

Во *Настеска*, апелациониот суд не ја повикал апликантката на завршното рочиште одржано во крајниот стадиум од постапката, на кое тој ја потврдил осудителната пресуда на понискиот суд.²⁸ Во таа прилика, јавниот обвинител се осврнал на писмените поднесоци на апликантката и дал завршен збор со кој побарал да се одбие нејзината жалба. Со оглед дека не била известена за рочиштето, апликантката не можела да одговори на неговата позиција, иако таа според Владата не опфатила изнесување на какви било нови докази.

Слична повреда на членот 6 била констатирана и во предметот *Ефтимов*, каде неправичноста на постапката за медицинска небрежност која се водела против апликантот, кој бил лекар, произлегла од нарушувањето на принципот на еднаквост на оружјата врзано за фактот што, **на апликантот, за разлика од јавниот обвинител, не му била дадена можност да присуствува на седницата на Врховниот суд** на која тој бил прогласен за виновен и осуден на едногодишна затворска казна, со што биле преиначени претходните пресуди на првостепениот и апелациониот суд, со кои тој бил ослободен од обвинение, односно обвинението било одбиено,

23 *Наумоски против Македонија*, пресуда од 27 ноември 2012.

24 *Грозданоски против Македонија*, пресуда од 31 мај 2007.

25 *Митревски против Македонија*, пресуда од 21 јуни 2006.

26 *Атанасов против Македонија*, пресуда од 17 февруари 2011; *Настеска против Македонија*, пресуда од 27 мај 2010.

27 *Атанасов против Македонија*, пресуда од 17 февруари 2011.

28 *Настеска против Македонија*, пресуда од 27 мај 2010.

бидејќи настапила апсолутна застареност на кривичното гонење.²⁹

Во *Лазороски*, **апликантот кој бил противзаконито држен во полициска станица, бил попречен ефективно да учествува во постапката за преиспитување на законитоста на неговиот притвор**, бидејќи доказите кои му биле презентирани од страна на Министерството за внатрешни работи на истражниот судија кој одлучувал за законитоста на притворот не му биле покажани на апликантот.³⁰ Освен тоа, тој не бил повикан на присуствува на рочиштето пред судијата кој одлучувал по неговото барање за пуштање на слобода, а неговите жалбени наводи во овој поглед останале неодговорени при постапувањето по неговата жалба.

Испрашување на сведоци, вештачење и право на одбрана во кривичните постапки

Во првата пресуда на Судот која се однесува на Македонија, Солаков, како и во пресудата Ѓоргиевски, Судот не најде повреда на членот 6. Сепак, овие две пресуди се прилично значајни за развојот и еволуцијата на судската пракса на Судот во однос на Македонија.

Во *Солаков*, апликантот се жалеше дека судската постапка била неправична од причина што тој не можел вкрстено да ги испрашува сведоците чишто искази послужиле како единствен основ за неговата осуда, а истовремено не можел ниту да обезбеди присуство ниту сослушување на двајца сведоци во корист на неговата одбрана.³¹ Судот јасно ја разграничи неговата улога од улогата на националните судови во тој поглед, потенцирајќи дека националните судови треба да ги оценат доказите кои се наоѓаат пред нив, како и релевантноста на доказите за кои обвинетите лица бараат да бидат изведени, додека улогата на Судот не е да се произнесува во однос на тоа дали исказите на сведоците биле прописно изведени како докази, туку повеќе да провери дали постапката во целина, вклучувајќи го и начинот на кој биле изведени доказите, била правична, што исто така подразбира проценување дали бил запазен принципот на еднаквост на оружјата. По детална анализа на фактите на случајот, Судот не утврди повреда на членот 6 од Конвенцијата, наведувајќи дека иако осудителната пресуда за апликантот на одлучувачки начин била базирана врз изјавите на сведоците, на апликантот му била дадена соодветна можност да ја презентира неговата одбрана. Дотолку повеќе, одбивањето од страна на домашниот суд да се повикаат дополнителни сведоци предложени од апликантот не го ограничило неговото право на одбрана до таа мера што нему не му било обезбедено правично судење во смисла на значењето на член 6 став 1 и член 6 став 3 точка г од Конвенцијата.

Во *Ѓоргиевски*, апликантот навел дека бил фатен во стапица за да изврши кривично дело од страна на **агент провокатор чиешто сведочење во голема мера служело како основа да се обезбеди неговата осуда**.³² Тој исто така се жалел дека еднаквоста на оружјата и неговото право на одбрана биле нарушени и дека пресудата на домашните судови не била задоволително образложена. Судот елаборираше кога ќе се смета дека делото било поттикнато од *агент провокатор* и оттука, ќе биде сметано дека доказите во врска со тоа биле незаконски прибавени спротивно на барањата од членот 6. Врз основа на фактите на случајот, беше одлучено дека активност на тајните агенти не го беше поттикнала сторувањето на делото и оттука не дошло до повреда на членот 6.

Неможнота на апликантите да ги соочат и вкрстено да ги испрашуваат сведоците кои дале клучни докази врз кои била заснована нивната осуда се јавува како главна причина за Судот да утврди повреда на членот 6 став 1 и на членот 6 став 3 точка г од Конвенцијата во случаите *Атанасов (II)*,³³ *Трамповски*³⁴ и *Пападакис*.³⁵

29 *Ефтимов против Македонија*, пресуда од 2 јули 2015.

30 *Лазороски против Македонија*, пресуда од 8 октомври 2009.

31 *Солаков против Македонија*, пресуда од 31 октомври 2001.

32 *Ѓоргиевски против Македонија*, пресуда од 16 јули 2009.

33 *Атанасов (II) против Македонија*, пресуда од 19 април 2011.

34 *Трамповски против Македонија*, пресуда од 10 јули 2012.

35 *Пападакис против Македонија*, пресуда од 26 февруари 2013.

Во *Атанасов (II)*, апликантот кој бил осуден за изнесување клеветнички искази во писмо објавено во дневен весник никогаш немал можност да го испита лицето чија писмена изјава, која била од витално значење, била само прочитана во текот на постапката.³⁶ Иако апликантот можел слободно да ги изложи неговите коментари во текот на постапката, Судот заклучи дека тој бил осуден врз основа на докази во однос на кои неговото право на одбрана било значително ограничено.

При примена на **тестот за единствен и одлучувачки доказ** во *Трамповски и Пападакис*, кој за првпат беше воведен во *Ал-Каваца и Тахери против Обединетото кралство*, Судот дојде до становиште дека настанала повреда на членот 6 со оглед дека правото на одбрана на апликантите во обата случаи било суштински ограничено.³⁷

Во *Трамповски*, **апликантот немал можност да се спротивстави на мигрантите чии искази дадени во текот на претходната постапка послужиле како основа за негова осуда** за криумчарење мигранти.³⁸ Фактот дека тие претставувале единствен непосреден доказ против него и дека апликантот бил во позиција да ги побива исказите на мигрантите, на начин што самиот би изнел докази или, пак, преку сослушување на други сведоци не можело да се смета за доволен контрабалансирачки фактор кој би компензирал за негирањето на можноста да се испита вистинитоста и веродостојноста на доказите кои ги обезбедиле самите мигранти.

Во *Пападакис*, Судот сметаше дека еден час кој им бил оставен на располагање на апликантот и неговиот адвокат за подготовка и поставување на писмени прашања до грчкиот таен агент, кој дал исказ во текот на рочиштето во специјална просторија на судечкиот суд каде адвокатот на апликантот не можел да присуствува, не бил адекватен за да му овозможи на апликантот да се запознае со исказите на сведокот, ниту да изгради стратегија за негова одбрана.³⁹ Со тоа **на неговиот адвокат не му било овозможено да се соочи со сведокот со прикриен идентитет и да го испрашува непосредно**, и покрај околноста што тој несомнено сакал да го стори тоа, односно апликантот бил ефективно лишен од реална можност да ја оспорува веродостојноста на одлучувачкиот доказ против него, кој преставувал основа за негова осуда и изрекување на казна затвор од осум години за трговија со дрога. Следствено на тоа, Судот заклучи дека не постоеле ниту адекватни контрабалансирачки фактори ниту, пак, силни процедурални заштитни механизми кои би овозможиле правична и прописна проценка на веродостојноста на доказите произведени од тајниот агент и ограничувањата кои се одразуваат врз остварувањето на правото на одбрана на апликантот биле непомирливи со гаранциите за правично судење.

За разлика од *Пападакис*, Судот утврди дека нема повреда на членот 6 став 1 ниту на членот 6 став 3 точка г од Конвенцијата во *Дончев и Бургов* откако ги отфрли наводите на апликантите, инаку полициски службеници, дека тие ниту биле присутни на рочиштето, ниту им било дадено правото вкрстено да го испрашуваат сведокот чијшто идентитет не бил откриен и кој бил инволвиран како таен агент во операцијата која довела до нивна осуда за примање поткуп.⁴⁰ Наместо тоа, било утврдено дека бранителот на апликантите експлицитно изјавил дека одбива да го испитува заштитениот сведок. Освен тоа, на тој начин апликантите самите себеси си ја одзеле можноста за ремедирање на законската нееднаквост, прашање кое тие не го беа покренале пред домашните судови, а која важечкото законодавство ја беше креирало преку давање можност исклучиво на јавниот обвинител да присуствува на сослушувањето на заштитениот сведок.

Судот се занимаваше со проблематиката на **вештачењето во кривична постапка** во три случаи поврзани со трговија со дрога.

Така, она што беше проблематично во *Стоименов* е дека апликантот бил осуден врз основа на стручен наод и

³⁶ *Атанасов (II) против Македонија*, пресуда од 19 април 2011.

³⁷ Види *Al-Khawaja and Tahery против Обединетото кралство*, пресуда на Големиот судски совет од 15 декември 2011.

³⁸ *Трамповски против Македонија*, пресуда од 10 јули 2012.

³⁹ *Пападакис против Македонија*, пресуда од 26 февруари 2013.

⁴⁰ *Дончев и Бургов против Македонија*, пресуда од 12 јуни 2014.

мислење (вештачење) изготвено од истото министерство (за внатрешни работи) кое поднело кривично обвинение против него и тој не бил во можност да се спротивстави на вештачењето, бидејќи неговото барање за алтернативно вештачење било отфрлено.⁴¹ Судот процени дека со оглед на тоа што на апликантот не му било овозможено да го оспори вештото мислење на Секторот за криминалистичка техника при МВР како доказ поднесен од страна на јавниот обвинител, тој бил лишен од можноста да изнесе аргументи во своја одбрана под истите услови како и обвинителството, во спротивност со начелото на еднаквост на оружјата.

Во вториот случај, *Душко Ивановски*, Судот најде повреда на членот 6 став 1, како и на член 6 став 3 точка г од Конвенцијата со оглед на **пропуштањето од страна на домашните судови да испрашаат кој било сведок на одбраната, како и да прифатат алтернативно вештачење.**⁴² Притоа, треба да се напомене дека судот кој постапувал по предметот не изнел каква било причина поради која тој сметал дека е непотребно да се сослушаат инволвираните полициски службеници, иако постоела изразена загриженост во текот на постапката во однос на наводната незаконитост во начинот на прибавување на доказите (отпечатоци) против апликантот. Во врска со (не)веродостојноста на доказите прибавени по пат на вештачење, Судот забележа дека извештаите на Секторот за криминалистичка техника како државен орган биле изготвени во рамките на прелиминарната истрага, а не во контрадикторна постапка и истите биле составени без учество на одбраната, без судски налог за тоа, додека нивното предавање на јавниот обвинител ја иницирало кривичната постапка против апликантот. Следствено на тоа, овие извештаи многу повеќе наликувале на инкриминирачки доказ кој бил употребен од страна на обвинителството, одошто претставувале „неутрално“ и „независно“ мислење дадено од страна на вешти лица. Освен тоа, барањето на апликантот како доказ да бидат понудени и алтернативни експертски извештаи било одбиено.

Одбивањето од страна на домашните судови на барањето на апликантот да се прибават пишаните изјави на двајца сведоци, дадени пред надлежните органи во Косово, како и да се обезбеди нивното присуство и испрашување на рочиште, а во врска со факти и околности кои биле клучни за утврдување дека тој го сторил делото трговија со дрога и во во недостиг на какви било други докази за тоа, во Илјази довело до ограничување на правото на одбрана неспоиво со гаранциите за фер судење втемелени во членот 6.⁴³

Конечно, во случајот *Полетан и Азировиќ*, каде станувало збор за организиран илегален транспорт на повеќе од 400 кг кокаин, за што биле осудени и двајцата апликанти, Судот го одби како неоснован жалбениот навод за пристрасност на вештите лица.⁴⁴ Тој притоа истакна дека фактот што вештите наоди и мислења биле изготвени од МВР не бил одлучувачки за да се утврди пристрасност од причина што вештачењето само по себе не било поврзано со работодавачот на ангажираните лица, туку тоа се однесувало исклучиво на квантитетот и квалитетот на анализираната дрога; вештите лица кои биле сослушани во текот на судските рочишта изречно одрекувале дека во вршењето на нивната работа добивале упатства од кого било; апликантите не приговарале по однос на веродостојноста на нивните вештачења и одлуката да го одбие барањето за алтернативно вештачење од странски или национален експерт или експертска институција судечкиот суд ја донел во границите на неговата дискреција да одлучува.

Во истиот овој случај Судот оцени дека на првиот апликант не му било оневозможено правото на одбрана со оглед дека нејзиниот адвокат имал можност да направи увид и копии од списите на предметот, а самиот факт што тој извршил увид во нив неколку дена откако било покренато обвинението против неа не имплицирал дека нејзе и било оневозможено правото ефективно да ги оспорува фактичката и правната основаност на кривичните

41 *Стоименов против Македонија*, пресуда од 5 април 2007.

42 *Душко Ивановски против Македонија*, пресуда од 24 април 2014.

43 *Илјази против Македонија*, пресуда од 3 октомври 2013.

44 *Полетан и Азировиќ против Македонија*, пресуда од 12 мај 2016. Освен наводите по членот 6 во оваа пресуда беа анализирани и наводите на апликантот по членот 7 од Конвенцијата со кој се воспоставува принципот според кој никој не може да биде казнет за дело кое какво не било предвидено во моментот на сторување на делото (*nullum crimen, nulla poena sine lege*), но не беше утврдена повреда на оваа Конвенциска одредба.

обвиненија против неа. Беа истакнати и наводи засновани врз член 6 став 1 и член 6 став 3 (г) за во врска со неприсуството на двајцата сведоци, кои не биле во можност да дојдат во Скопје, а чии усни искази дадени пред истражниот судија во Црна Гора биле прочитани на рочиштето. Во тој контекст, Судот нотираше дека апликантите и нивните застапници не се спротивставиле на одлуката да се изведат овие докази, истите не изразиле намера да присуствуваат на испрашувањето на сведоците во Црна Гора, ниту пак предложиле да прашања кои би сакале да им бидат поставени. Клучно за да Судот не утврди нарушување на правото на одбрана било тоа што изјавите на сведоците не претставувале ниту единствен, ниту одлучувачки доказ врз кој домашните судови ги засновале нивните осудителни пресуди со кои констатирале вина кај првиот апликант, туку истата била утврдена врз основа на дополнителни инкриминирачки докази.

Користење на незаконски прибавено признание

Хајрулаху е единствената пресуда на Судот во која беше утврдена неправичност на кривичната постапка, која резултирала од фактот дека **осудата на обвинетиот била, меѓу другото, базирана и врз неговото признание кое било незаконски прибавено, односно изнудено по пат на тортура** на која тој бил подложен за време на неговиот таен *incommunicado* притвор од страна на полицијата.⁴⁵ И покрај тврдењето на апликантот дадено во текот на постапката пред домашните судови дека неговото признание за време на испрашувањето од страна на истражен судија било дадено поради страв предизвикан од претходното мачење од полицијата, тие ги засновале нивните наоди кои биле одлучувачки за осуда на апликантот за тероризам токму врз неговото признание, што според Судот ја направило целата постапка неправична.

Презумпција на невиност

Во две пресуди на Судот беше третирано прашањето дали во текот на кривичната постапка била нарушена претпоставката на невиност на апликантите, спротивно на став 2 од членот 6 од Конвенцијата.⁴⁶

Миладинов и други ја нагласува потребата од јасно разграничување помеѓу оние искази кои го рефлектираат мислењето дека засегаганото лице е виновно и исказите кои само ја опишуваат „состојбата на сомневање“, во смисла на разгледување на наводите на апликантите дека презумпцијата на невиност не била испочитувана во нивниот случај.⁴⁷ Судот даде суштинско објаснување зошто тој смета дека дошло до повреда во овој дел, наведувајќи дека спорната формулација во судските решенија кои се однесувале на притворот на апликантите не содржеле изречна декларација во смисла на утврдување на вината на апликантите пред нивната вина да биде докажана согласно закон, од причина што станувало збор само за искази кои посочувале дека за апликантите постојат обвиненија дека извршиле неколку кривични дела што немало за цел да се изрази мислење кое би сугерирало дека тие се виновни.

Во предметот *Полетан и Азировиќ*, дискутиран погоре, Судот утврди дека овој принцип не бил доведен во прашање во однос на вториот апликант, во смисла на тоа дека товарот на докажување на неговата невиност паднала врз него бидејќи домашните судови не изнеле доволно образложение за да покажат дека вториот апликант знаел и бил свесен дека пренесувал дрога.⁴⁸ Судот заклучил дека немало ништо што би поттикнало сомневање во фактот дека тој знаел за присуството на дрогата во кантите сметени во камионот кој го превезувал, а тоа негово сознание било поткрепено со докази кои биле ценети од домашните судови.

45 *Хајрулаху против Македонија*, пресуда од 29 октомври 2015.

46 *Полетан и Азировиќ против Македонија*, пресуда од 12 мај 2016; *Миладинов и други против Македонија*, пресуда од 24 април 2014.

47 *Миладинов и други против Македонија*, пресуда од 24 април 2014.

48 *Полетан и Азировиќ против Македонија*, пресуда од 12 мај 2016.

Во неколку случаи Судот дискутираше дали дошло до повреда на **правото на апликантот на пристап до правдата, односно пристап до судовите**, особено во врска со допуштеноста *ratione valoris* на ревизијата изјавена пред Врховниот суд. Вредна за споменување е пресудата Балажоски, каде иако истите правила во однос на ова прашање се применувале во текот на целата постапка и Врховниот суд во неговите поранешни пресуди ја прифатил вредноста на спорот определена од страна на пониските судови и навлегол во разгледување на меритумот на ревизијата, тој во својата конечна пресуда го отфрлил барањето на апликантот како барање кое е под законски предвидениот минимум.⁴⁹ Судот е прилично критичен во однос на таквиот неконзистентен пристап на Врховниот суд на Република Македонија, наоѓајќи дека неговите контрадикторни одлуки во ист случај во поглед на неговата надлежност *ratione valoris* се неспоиви со принципот на правна сигурност. Сепак, Судот не им препорача на властите какви генерални мерки е потребно да преземат со цел овој проблем да биде надминат на систематски начин.

Во *Демерџиева и други*, случај кој се однесува на осуда на затворска казна за трговија со луѓе, на апликантите им бил негиран пристапот до судот, откако **Врховниот суд погрешно беше одбил да постапува по ревизијата сметајќи дека истата била поднесена по истекот на рокот**.⁵⁰ Притоа, како проблематично се јавува тоа што процедуралното правило со кое се утврдува рок од триесет дена за изјавување на ревизија до Врховниот суд било применето на начин што било спречено по ревизијата на апликантите да се одлучува мериторно, проследено со ризик дека ќе биде повредено нивното право на ефективна судска заштита. Во таа смисла, и Фетаовски се однесува на неприфаќањето од страна на судовите на жалбата поднесена од апликантот, од една, и нивното неизнесување на цврсти причини за тоа, од друга страна, што се смета дека довело до конструирање на процедурално правило кое го лишило апликантот од неговото право на пристап до судот.⁵¹

Во *Борис Стојановски*, Судот најде повреда на членот 6 со оглед дека никогаш не била донесена каква било одлука во однос на барањето на апликантот за обештетување истакнато во текот на кривичната постапка против две лица кои наводно му причиниле тешки телесни повреди, а судовите го упатиле да истакне посебно имотно-правно побарување за надомест на штета.⁵²

Во предметот *Ивановски* не беше констатирана повреда на правото на пристап до судот во контекст на **постапката за лустрација на тогашниот претседател на Уставниот суд** со оглед дека решението на Комисијата за лустрација било преиспитано од Управниот, а подоцна и Врховниот суд кои остварувале целосна надлежност како во поглед на утврдувањето на фактите, така и во примената на материјалното право по однос на меритумот на случајот, а на расправата пред Управниот суд бил повикан и сослушан вештак кој бил предложен од страна на апликантот.⁵³

Во два случаи во кои на апликантите им било загрошено правото на пристап до судот, *Спасовски против Македонија* и *Петкоски и други*, Судот јасно дефинираше дека **правото на пристап до судот опфаќа не само право да се поведе постапка, туку и право спорот да биде разрешен по судски пат**.⁵⁴ Негирањето на ова право преку законодавна измена, со која биле отстранети сите облици на заштита за одреден тип на сопственост поврзани со тужбата на апликантот било некомпатибилно со членот 6 во Петкоски и други.

49 *Балажоски против Македонија*, пресуда од 25 април 2013.

50 *Демерџиева и други против Македонија*, пресуда од 10 јуни 2010.

51 *Фетаовски против Македонија*, пресуда од 19 јуни 2008.

52 *Борис Стојановски против Македонија*, пресуда од 6 мај 2010.

53 *Ивановски против Македонија*, пресуда од 21 јануари 2016.

54 *Спасовски против Македонија*, пресуда од 10 јуни 2010; *Петкоски и други против Македонија*, пресуда од 8 јануари 2009.

Атанасовски беше единствениот случај во којшто Судот утврди повреда на членот 6 како последица на **неизнесување на причини, односно недостаток на образложение** од страна на Врховниот суд во врска со негото отстапување од веќе воспоставената судска пракса во работен спор.⁵⁵ Судот потсети дека барањето за судска сигурност и извесност, заедно со барањето за заштита на легитимните очекувања не подразбираат постоење на право на воспоставена судска пракса и дека динамичните и еволутивни промени на домашната судска пракса сами по себе не се спротивни на правилното спроведување на правдата, зашто тие можат да обезбедат реформа или подобрување. Сепак, жестоко се критикува техниката на оскудно резонирање, применета од страна на највисоката судска инстанца во земјата, нагласувајќи дека веќе востановената судска пракса наложува обврска за Врховниот суд да даде посуштинско образложение на причините кои го оправдуваат таквото отстапување.

Ова не е единствениот случај во кој Судот ја истакна важноста на **конзистентната (воедначена) судска пракса, како и на принципот на правна сигурност во едно демократско општество засновано врз владеење на правото**. Во *Стоилновска против Македонија*, исто така работен спор, Судот констатираше дека Апелациониот суд во Скопје беше отстапил од својата поранешна судска пракса во однос на идентични жалбени наводи истакнати против колегите на апликантката и предметот го решил на начин кој е спротивен на начелото на правна сигурност.⁵⁶ Спротивно на тоа, во *Петреска*, Судот не можеше да заклучи дека дошло до нарушување на правната сигурност од причина што нему не му биле приложени како доказ релевантни примери од домашната судска пракса кои би ги поткрепила тврдењата за наводно отстапување од судската пракса во слични случаи на постапки во кои се бара поништување на отказот од работа во МВР.⁵⁷

Отсуство на непристрасност

Наводната пристраност во судиското постапување беше предмет на три пресуди,⁵⁸ додека во четири други пресуди Судот го третираше прашањето за пристрасност во постапката за разрешување на шест судии,⁵⁹ а во една пресуда тој индиректно, преку анализа на целокупната правичност, се осврна и на наводите за пристрасност во постапката за лустрација на судија.⁶⁰

Најпрво, предметот *Бајалциев* падна на **објективниот тест на непристрасност**, применет од страна на Судот за да испита дали фактот што истиот судија заседавал двапати во ист случај, и тоа еднаш како претседател на судскиот совет на апелациониот суд, а подоцна и како член на судскиот совет на Врховниот суд покренува извесен сомнеж во непристрасноста на оспорената парнична постапка.⁶¹ Како последица на тоа, била доведена во прашање јавната доверба во судството, бидејќи „правдата не треба само да се спроведува, туку мора и да биде видливо дека истата се спроведува“.

Она што доведе до повреда во предметот *Николов* беше фактот што сопругата на судечкиот судија била вработена кај тужениот каде остварувала значителен приход, и тоа набргу откако започнала спорната постапка.⁶² Во овој случај, недостатокот на непристрасност беше утврден согласно **субјективниот тест** кој подразбира постоење на лично предубедување на определен судија, истовремено поткрепен и со објективно оправдување дека на судечкиот судија му недостигала потребната непристрасност.

55 *Атанасовски против Македонија*, пресуда од 14 јануари 2010.

56 *Стоилновска против Македонија*, пресуда од 18 јули 2013.

57 *Петреска против Македонија*, пресуда од 21 јули 2016.

58 *Митров против Македонија*, пресуда од 2 јуни 2016; *Бајалциев против Македонија*, пресуда од 25 октомври 2011; *Николов против Македонија*, пресуда од 20 декември 2007.

59 *Попоски и Дума против Македонија*, пресуда од 7 јануари 2016; *Геровска Попчевска против Македонија*, пресуда од 7 јануари 2016; *Јакшовски и Трифуновски против Македонија*, пресуда од 7 јануари 2016; *Митриновски против Македонија*, пресуда од 30 април 2015.

60 *Ивановски против Македонија*, пресуда од 21 јануари 2016.

61 *Бајалциев против Македонија*, пресуда од 25 октомври 2011.

62 *Николов против Македонија*, пресуда од 20 декември 2007.

Во рамките на специфичните околности на случајот *Митров*, кој се однесува на постапката во која апликантот бил осуден на казна затвор во врска со сообраќајната незгода во која загинала 18-годишната ќерка на претседателот на судечкиот суд, М.А., Судот сериозно го зема предвид фактот дека претседателот на советот кој го осудил апликантот работел како стручен соработник на судијата М.А. најмалку две и пол години.⁶³ Истовремено, релевантен бил и засегнатиот интерес на судијата М.А. со оглед дека се работело за семејна трагедија, а судијата М.А. како оштетена страна имал статус на жртва и во тоа својство побарал надомест на штета против осигурителното друштво на апликантот, за што било подоцна одлучено од страна на истиот совет кој ја утврдил вината на апликантот. Сево ова за Судот покренувало **објективно оправдани сомнежи по однос на непристрасноста на судечкиот судија**. Врз таквиот заклучок, не влијаело тоа што немало законска одредба која би овозможила отстапување на надлежноста врз предметот на друг стварно надлежен суд, имајќи ја предвид домашната пракса на такво отстапување на предмети во други, слични околности.

Отсуство на непристрасност во постапки за разрешување и лустрација на судии

Во четири пресуди кои произлегоа од апликации до Судот поднесени од шест различни судии во врска со нивното разрешување во периодот помеѓу 2007 и 2011 година, констатирано е отсуство на непристрасност во постапувањето од страна на Судскиот совет.⁶⁴

Во предметот *Митриновски*, Судот за првпат го разгледуваше прашањето на **непристрасност во контекст на постапката за утврдување нестручно и несовесно вршење на судиската функција која се спроведува пред Судскиот совет**.⁶⁵ Спорната постапка против апликантот била покрената поради уважување на жалба против решението за притвор, прифаќање на понудената гаранција (кауција) и замена на мерката притвор со куќен притвор од страна на жалбениот совет со кој тој претседавал во својство на претседател на скопскиот Апелационен суд. Тој бил разрешен од функцијата во постапка која била иницирана од страна на кривичниот совет на Врховниот суд во чија работа учествувал Ј.В., тогашен претседател на Врховниот суд на РМ, што според Судот кај апликантот создало легитимен страв дека судијата Ј.В. имал лично предубедување во однос на неговата одговорност уште пред да се одлучува за тоа во Судскиот совет, каде Ј.В. во својство на член по службена должност (*ex officio*) учествувал во прогласувањето за допуштено на барањето за поведување постапка за утврдување нестручно и несовесно вршење на судиската функција, а подоцна зел учество и при носењето на одлуката на Судскиот совет со која апликантот бил разрешен од функцијата. Свкупно, Судот констатирал дека судијата Ј.В. имал улога на обвинител во постапката против апликантот, и со оглед на сите околности на случајот не биле исполнети ниту барањата на субјективниот, ниту, пак, на објективниот тест за непристрасност.

И во случајот на *Геровска Попчевска*, во донесувањето на одлуката за нејзино разрешување во Судскиот совет учествувал судијата Д.И. во својство на претседател на Врховниот суд, кој претходно гласал за одлуката со која граѓанскиот оддел на тој суд на пленарна седница со која бил заземен негативен став во поглед на нејзиното постапување во конкретен предмет.⁶⁶ Таа околност заедно со присуството на Министерот за правда на седницата на Судскиот совет, кој претходно во својство на претседател на Антикорупциската комисија побарал да се преиспита парничен предмет по кој таа постапувала, особено од аспект на тоа што тоа негово присуство како претставник на извршната власт ја попречувала независноста на Советот во конкретниот случај го довела Судот до заклучок дека Судскиот совет кој одлучувал за нејзиното разрешување не бил независен ниту непристрасен суд во смисла на член 6 став 1 од Конвенцијата.

63 *Митров против Македонија*, пресуда од 2 јуни 2016.

64 *Попоски и Дума против Македонија*, пресуда од 7 јануари 2016; *Геровска Попчевска против Македонија*, пресуда од 7 јануари 2016; *Јакшовски и Трифуновски против Македонија*, пресуда од 7 јануари 2016; *Митриновски против Македонија*, пресуда од 30 април 2015.

65 *Митриновски против Македонија*, пресуда од 30 април 2015.

66 *Геровска Попчевска против Македонија*, пресуда од 7 јануари 2016.

Во заедничката пресуда со која се одлучувало по предметите на *Јакшовски и Трифуновски*,⁶⁷ како и во пресудата за *Попоски и Дума*,⁶⁸ Судот истакнал дека околноста дека членовите на Судскиот совет кои ги спровеле прелиминарните истраги и ја покренале постапката за разрешување на судиите подоцна учествувале во носењето на одлуките од страна на Судскиот совет за нивно разрешување создава објективно сомневање во поглед на непристрасноста.

Конечно, во неговата пресуда во *Ивановски*, Судот придаде особена важност на отвореното писмо објавено додека постапката **за** лустрација на апликантот била се уште во тек со кое Премиерот ги употребил првичните наоди на Комисијата за лустрација за да го обзнани апликантот како соработник на тајните служби на поранешниот режим.⁶⁹ Не впуштајќи се во ефектот на ваквата изјава врз текот и исходот на самата постапка, Судот нотираше дека таа завршила неповолно за апликантот, а самата изјава од аспект на нејзината содржина и начинот на кој била дадена била неспоива со поимот на „независен и непристрасен суд“. Ваквиот заклучок, поткрепен со наодите во Извештајот за напредокот на Република Македонија изготвен од Европската комисија во ноември 2010 година дека овој случај покренува загриженост за притисок врз независноста на судството, биле доволни за Судот да заклучи дека постапката, земена како целина, не ги исполнила барањата за правично судење. Во таа смисла, Судот утврди повреда на членот 6 став 1 во смисла на севкупна неправичност на постапката, притоа не наоѓајќи за потребно да ги разгледува непосредно аргументите за наводна пристрасност, врзани за напредувањето во кариерата на оние судии кои беа учествувале во одлучувањето во случајот на апликантот.

Право на усна расправа во управните постапки

Судот навлезе во мериторно разгледување на прашањето за отсуство на усна расправа во рамките на предметот *Миткова*, кој се фокусираше на споените управно-судски постапки водени по однос на барањето за донесување решение за упатување на апликантката на лекување во странство (кое било одбиено од страна на Фондот за здравствено осигурување) и следствено на тоа, надоместување на медицинските трошоци во врска со лекувањето од страна на Фондот.⁷⁰ Неколките враќања на предметот на повторно расправање и одлучување од страна на Врховниот суд придонело кон развлекување на постапката (на повеќе од четиринаесет години) и констатирање на повреда на правото на судење во разумен рок. Сепак, она што е клучно за оваа пресуда е неодржувањето усна расправа пред управните судови која била потребна со оглед дека се работело за спорно фактичко прашање за одлучување кое не можело да биде разрешено исклучиво врз основа на контрадикторната писмена медицинска документација која содржела дијаметрално спротивставени гледишта по однос на тоа дали лекувањето во странство било навистина неопходно и дали биле исцрпени сите можности за лекување во земјата, особено имајќи го предвид фактот дека апликантката изречно барала усна расправа, на која би биле сослушани сведоци, а при одбивањето на тие барања домашниот суд не дал никакви причини зошто смета дека усната расправа не е неопходна.

Право на толкувач во кривичните постапки

Во *Сандел*, единствената пресуда на ЕСЧП во која се третира правото на толкувач дефинирано со член 6 став 3 (д) од ЕКЧП, беше потенцирано дека оваа процесна гаранција требало да ја ужива, апликантот како лице обвинето за измама, а со оглед дека тој бил израелски државјанин кој не може да го разбере или зборува јазикот на кој се води постапката, со цел да се запознае со случајот против него и да може да се одбрани преку изнесување пред судечкиот суд на неговата верзија на настаните, и тоа како преку усните искази така и во форма на писмени поднесоци.⁷¹ И покрај ограниченото познавање на македонски јазик, поради што се користел

⁶⁷ *Јакшовски и Трифуновски против Македонија*, пресуда од 7 јануари 2016.

⁶⁸ *Попоски и Дума против Македонија*, пресуда од 7 јануари 2016.

⁶⁹ *Ивановски против Македонија*, пресуда од 21 јануари 2016.

⁷⁰ *Миткова против Македонија*, пресуда од 15 октомври 2015.

⁷¹ *Сандел против Македонија*, пресуда од 27 мај 2010.

толкувач во предсудската постапка, апликантот се согласил да дава усни искази на српски јазик со помош на судски преведувач, а неговата способност да ги разбира прашањата кои му се поставуваат како и да се изјасни во негова одбрана на начин разбирлив за судот ја потврдил и преку негов потпис на судскиот записник, без притоа да приговара на истото. Дополнително, Судот утврдил дека не бил неопходен писмен превод на обвинителните акти покренати против него, од причина што истите му биле усно преведени на хебрејски како негов мајчин јазик. Судот ги констатирал неуспешните обиди за обезбедување судски толкувач од хебрејски, по кои толкувањето продолжило на српски, англиски и бугарски, јазици од кои апликантот имал задоволително познавање. Во светлина на сите овие елементи, Судот не нашол повреда на член 6 став 3 (д) од Конвенцијата.

Член 1 од Протоколот бр. 1 (заштита на сопственоста)

По членот 6, член 1 од Протоколот бр.1 со кој се штити правото на сопственост е вториот член од Конвенцијата на кој се однесуваат најголемиот број пресуди изречени во однос на Македонија. Така, досега биле донесени петнаесет пресуди кои го тангираат овој член, од кои во осум од нив е утврдена повреда.⁷²

Некои предмети го третираат прашањето за „леgitимно очекување“ во контекст на постапките за враќање на сопственоста (особено денационализација), додека други предмети се фокусираат на експропријацијата на земјиште од страна на државата, одземањето на моторни возила кои послужиле како средство за извршување на кривично дело, како и на неизвршувањето на конечните и правосилни пресуди, што се сметаше дека претставува нарушување на сопственоста.

На апликантите во случајот *Стојановски* и други во постапка за денационализација, им било оспорено правото да си ја повратат сопственоста врз одземената земјишна парцела, иако тие го исполниле законскиот услов за тоа (земјиштето претставувало неизградено градежно земјиште во време кога било поднесено барањето за денационализација).⁷³ Надлежните органи неправилно го толкувале и примениле релевантното право и погрешно ги утврдиле фактите на случајот така што тие го игнорирале извештајот од увидот на лице место кој бил изведен како доказ во текот на друга постапка за денационализација, која се однесувала на истата земјишна парцела и која му претходела на барањето на апликантите. Управниот суд се осврнал на фактичната состојба на денот кога било извршено вештачење со дополнителен увид на лице место, притоа занемарувајќи ја состојбата на земјиштето на денот кога било поднесено барањето за денационализација, како што впрочем налагал и законот. На тој начин, тој донел пресуда спротивна на пресудата донесена од истиот совет на судии во друга постапка која се однесувала на преостанатиот дел на истата земјишна парцела. Ваквиот пристап бил неуверлив и спротивен на востановената домашна пракса и следствено на тоа, тој водел кон прилично недоследен исход, кој е остро критикуван во оваа пресуда. Судот јасно ги идентификува недостатоците во спорната постапка и заклучува дека дејствието на државата било незаконито и арбитрерно. Тој натаму го осудува пропустот на македонското судство да им го признае на апликантите правото да се стекнат со сопственост врз земјиштето и истовремено ги повикува надлежните органи да се однесуваат во согласност со нивната должност да обезбедат суштествено и задоволително образложение, како би го оправдале отстапувањето од востановената судска пракса.

Слично, во предметот *Арсовски*, примената на тестот на пропорционалност го довела Судот до заклучок дека **експропријацијата** на земјиштето на апликантите во корист на приватна компанија наметнала товар врз нив кој бил преголем и несразмерен спрема целта која требало да се постигне со мерката, особено од аспект на тоа што надоместокот доделен на апликантите бил недоволен, а при пресметувањето на неговата висина домашните органи не го зеле предвид постоењето на извор на минерална вода и профитот кој можел да биде остварен со

⁷² *Василевски против Македонија*, пресуда од 28 април 2016; *Андоноски против Македонија*, пресуда од 17 септември 2015; *Стојановски и други против Македонија*, пресуда од 23 октомври 2014; *Арсовски против Македонија*, пресуда од 15 јануари 2013; *Бочварска против Македонија*, пресуда од 17 септември 2009; *Јанкуловски против Македонија*, пресуда од 3 јули 2008; *Веселински против Македонија*, пресуда од 24 февруари 2005; *Џидровски против Македонија*, пресуда од 24 февруари 2005.

⁷³ *Стојановски и други против Македонија*, пресуда од 23 октомври 2014.

неговата експлоатација.⁷⁴ Врз основа на ова, Судот заклучил дека бил нарушен потребниот фер баланс помеѓу барањата на општиот интерес на заедницата и барањето за заштита на индивидуалните права на поединецот.

Бочварска се однесува на неизвршување на **конечна и правосилна судска пресуда** со која на апликантката и било доверено правото во својство на наследник да и биде исплатено побарувањето спрема приватна компанија.⁷⁵ Она што ја нарушило правичната рамнотежа во овој случај било вмешувањето на државата во сопственичките права на апликантката направено со пресуда на Врховниот суд, која била донесена по поднесено барање за заштита на законитоста од страна на јавниот обвинител согласно тогаш важечките правила на парничната постапка. Судот утврди дека таквата интервенција, поточно поништувањето на конечната пресуда на Врховниот суд во корист на апликантката, која била правосилна (*res judicata*), не била компатибилна со владеењето на правото.

Слична интервенција на државните органи резултирала во **вонредно поништување на конечно и правосилно решение за враќање на имот, односно денационализација** која била донесена во корист на апликантот во *Винентијевиќ*.⁷⁶ Во тој предмет, Комисијата за денационализација го беше усвоила барањето за денационализација поднесено од апликантот и беше одлучила да му врати во сопственост неколку згради, заедно со земјиштето под нив, како и да му ја пренесе сопственоста врз хартии од вредност доделени како обештетување за имотот одземен од неговиот починат предок. Подоцна, Државниот правобранител побарал Комисијата да го огласи решението за денационализација за ништовно, поради фактичка и правна неможност за реализирање на побарувањето.

Во оваа пресуда, Судот напомена дека утврдените недоследности во постапката не можеле да бидат исправени доколку Државниот правобранител не ги искористел правните лекови кои му стоеле на располагање во редовната постапка за денационализација. Сепак, потпирајќи се врз принципот на доследно спроведување на правдата, Судот утврди дека „очигледниот пропуст“ на Државниот правобранител во оваа смисла не може да се толкува како пречка за спорната интервенција, која имала за цел да ги исправи фундаменталните грешки, кои не можеле да бидат неутрализирани или поправени со какви било други средства. Оттука, ваквото вмешување во правото на сопственост на апликантот не довело до повреда на членот 1 од Протоколот бр.1. Ова исто така било поткрепено со фактот дека контролните органи во рамките на оспоруваната постапка изнеле суштествени причини кои го оправдуваат вонредното поништување на конечното и правосилно решение за денационализација.

Одземањето на возило во сопственост на апликантите кое служело како средство за извршување на кривично дело било клучен предмет на жалбените наводи во три пресуди на Судот.⁷⁷

Притоа, во *Андоноски* станувало збор за одземање на автомобил со кој било извршено кривично дело криумчарење мигранти, и покрај тоа што обвинението против апликантот било повлечено и не била утврдена негова кривична одговорност.⁷⁸ Тоа според Судот довело до повреда на правото на сопственост зашто иако било засновано врз Кривичниот законик кој предвидел автоматско одземање на секое возило со кое е сторено такво кривично дело, без оглед дали сторител е неговиот сопственик или друго лице, и одземањето служело на легитимна цел- спречување илегална имиграција и трговија со луѓе, тоа не било пропорционално и му нанело преголем товар на апликантот со оглед дека одземеното возило претставувало основно средство за вршење на такси дејноста и остварување приход на апликантот и од неговото однесување не можело да се заклучи дека тоа возило во иднина би послужило за сторување на кривично дело.

⁷⁴ *Арсовски против Македонија*, пресуда од 15 јануари 2013.

⁷⁵ *Бочварска против Македонија*, пресуда од 17 септември 2009.

⁷⁶ *Винентијевиќ против Македонија*, пресуда од 6 февруари 2014.

⁷⁷ *Василевски против Македонија*, пресуда од 28 април 2016; *Сулејмани против Македонија*, пресуда од 28 април 2016; *Андоноски против Македонија*, пресуда од 17 септември 2015.

⁷⁸ *Андоноски против Македонија*, пресуда од 17 септември 2015.

Слични биле околностите на случајот *Василевски*, каде одземањето на камион од апликантот бидејќи со него било вршено криминално дело од страна на друго лице, чијашто кривична одговорност била утврдена во соодветна кривична постапка, исто така довело до повреда.⁷⁹ Таквата констатација на Судот е изведена во светлина на фактот дека одземањето било спроведено три години по правосилноста на судската наредба за одземање и осум години откако било извршено кривичното дело, како и дека апликантот не знаел ниту можел да знае за каква намена бил користен камионот, не постоеле причини за стравување дека камионот повторно би можел да се употреби за вршење на кривично дело, а домашните судови не ја ценеле во доволна мера околноста дека апликантот како превозник на стоки заработувал за живот токму од употребата на одземеното возило. Згора на тоа, Судот во пресудата се осврнa и на преголемиот товар кој би му бил ставен на апликантот преку очекувањето да бара обештетување од продавачот на камионот кој бил сторител на делото, особено имајќи предвид дека тој во меѓувреме починал.

И во двата случаи станувало збор за непропорционална контрола на сопственоста, за разлика од *Сулејмани*, каде одземањето на камион од апликантот поради неговата фалсификувана шасија, во недостиг на пресуда со која би била утврдена кривичната одговорност за фалсификувањето на истата било не само законито, туку и пропорционално и неопходно во едно демократско општество.⁸⁰ Притоа, Судот ја имаше предвид легитимната цел за заштита на безбедноста на патиштата, зашто иако апликантот не бил свесен дека купува возило со фалсификувана шасија истиот не ја исцрпил правната можност да бара обештетување од продавачот на возилото ниту истакнал причини поради кои бил оневозможен да го стори тоа, а за разлика од *Василевски* во овој случај продавачот бил се уште жив.

Првите две пресуди кои се однесуваат на членот 1 од Протоколот бр.1 беа донесени во предметите *Веселински* и *Џидровски* во врска со **законското право на воените офицери да ги откупат воените станови по повластени цени** кои биле намалени за износот на нивните придонеси во фондот за изградба на воени станови.⁸¹ Ваквото сојузно законодавство на поранешната СФРЈ од 1990 година останало во сила и по стекнувањето независност на Македонија и биле усвоени подзаконски акти со цел истото да се примени (во 1992 и 1994 година). Меѓутоа, откако апликантите успешно ги откупиле нивните станови во согласност со одлуките донесени во нивна полза, Уставниот суд го укинал релевантниот закон но без ретроактивно дејство, за да подоцна Врховниот суд со посебни пресуди утврди дека ниту еден од апликантите немал право да ги откупува становите по намалена цена. Односните пресуди им биле доставени на апликантите, но македонската Влада не презела никакви чекори за да ги изврши истите. Судот заклучил дека земајќи ги предвид претходните придонеси на апликантите во станбениот фонд на Армијата и тогаш важечките договори, може да се смета дека апликантите имале „легитимно очекување“ дека ќе можат да откупат нивните станови по намалена цена и дека подоцнежната пресуда на Врховниот суд не ги зела предвид претходното правно становиште и пракса, без какво било објаснување за тоа, што претставувало неоправдано мешање во мирното уживање на сопственоста.

Големиот судски совет во една своја пресуда го адресираше прашањето за неможноста на апликантите да ги подигаат и користат нивните заштеди во период од повеќе од дваесет години. Пресудата *Алишиќ и други* ги задолжува Словенија и Србија да преземат генерални мерки со кои ќе им овозможат на апликантите и сите други лица кои се наоѓаат во слична ситуација да ги подигнат нивните штедни влогови под исти услови како и нивните државјани.⁸² Сепак, судската изрека во оваа пресуда не ја засега Македонија, зашто Судот не утврди повреда на оваа Конвенциска одредба во поглед на Македонија.

79 *Василевски против Македонија*, пресуда од 28 април 2016.

80 *Сулејмани против Македонија*, пресуда од 28 април 2016.

81 *Веселински против Македонија*, пресуда од 24 февруари 2005; *Џидровски против Македонија*, пресуда од 24 февруари 2005.

82 *Алишиќ и други против Босна и Херцеговина, Хрватска, Србија, Словенија и Македонија*, пресуда на Големиот судски совет од 16 јули 2014.

Член 2 (право на живот)

Судот засега има донесено четири пресуди во кои се разгледува одговорноста на државата по членот 2 од Конвенцијата.⁸³

Во *Китановски*, применувајќи го тестот на апсолутна неопходност, Судот утврди материјална повреда на членот 2 и заклучи дека примената на потенцијално смртоносна сила кон апликантот не била апсолутно нужна, особено што таа немала за цел да се обезбеди негово апсење, против него не постоело сомнение дека е сторител на кривично дело поради што би постоела опасност од негово бегство, а на пукањето од страна на припадниците на Специјалната единица „Алфи“ не му претходело никакво вербално предупредување, ниту предупредувачки пукот, како што тоа го налага домашното и меѓународното право.⁸⁴ Во тој контекст, била најдена и процедурална повреда на правото на живот, од истите причини поради кои било констатирано немање делотворна истрага и по членот 3 (види подолу).

Апликацијата пред Судот во предметот *Сашо Ѓоргиев* била иницирана од лице кое претрпело повреда нанесена од страна на полициски службеник, кој подоцна бил обвинет за тешки дела против општата сигурност за што му била изречена затворска казна во траење од две години.⁸⁵ Тужбеното барање поднесено против Министерството за внатрешни работи, со кое апликантот барал исплата на надомест на штета, било одбиено, бидејќи судовите ценеле дека не може да стане збор за одговорност на страната на државата од причина што не постоела причинско-последична врска помеѓу дејствијата на апликантот и неговите службени должности. Сепак, полицискиот службеник дејствувал во текот на работното време, носел полициска униформа со што бил перцепиран од јавноста како полициски службеник, а притоа користел и службено оружје и оттука, Судот востанови дека штетното дејствие кое тој го презел во барот, сепак, мора да и се припише на тужената држава и оттука настанало прекршување на материјалниот аспект на членот 2 од Конвенцијата.

Освен тоа, Судот укажа дека дејствијата на овластените службени лица на државата, кои се преземени вон вршењето на нивните должности и кои довеле до нанесување на телесна повреда, но не и смртни последици, можат исто така да подлежат на примена на членот 2. Тој се осврнa на позитивната обврска на државите да ги преземат сите соодветни чекори за да ги заштитат животите на лицата кои се наоѓаат под нивна јурисдикција, што изискува дека тие треба да стават на располагање законодавна и административна рамка дизајнирана за да гарантира ефективна превенција. Притоа, Судот препорача дека државата треба да покаже најголема внимателност и треба да ги дефинира околностите под кои во исклучителни ситуации полициските службеници смеат да користат огнено оружје, како и да воспостави високи професионални стандарди во однос на регрутирањето и обуката на припадниците на полициските сили, кои ќе гарантираат дека тие ги исполнуваат бараните критериуми, а сево ова да биде предмет на определен надзор.

Пресудата *Нешкоска* произлезе од жалбените наводи на апликантката во поглед на неспроведувањето на ефективна истрага за смртта на нејзиниот син кој бил убиен од страна на припадник на специјалните полициски сили за време на прослава на резултатите од парламентарните избори во 2011 година, а во контекст на одлуките на правосудните органи да не ги истражат сите аспекти од инцидентот и неутврдувањето на одговорност на сите лица инволвирани како соучесници.⁸⁶ Судот констатираше дека дејствијата и пропуштањата на тие лица кои наводно се состоеле во непријавување на дело или на неговиот сторител, како и во помагање на сторителот по извршувањето на делото немале влијание врз ефективното водење на истрагата за целите на членот 2 во делот на утврдувањето на релевантните факти и идентификацијата и казнувањето на лицето одговорно за смртта, а

83 *Китановска Станојковиќ и други против Македонија*, пресуда од 13 октомври 2016; *Нешкоска против Македонија*, пресуда од 21 јануари 2016; *Китановски против Македонија*, пресуда од 22 јануари 2015; *Сашо Ѓоргиев против Македонија*, пресуда од 19 април 2012.

84 *Китановски против Македонија*, пресуда од 22 јануари 2015.

85 *Сашо Ѓоргиев против Македонија*, пресуда од 19 април 2012.

86 *Нешкоска против Македонија*, пресуда од 21 јануари 2016.

притоа достапноста и квалитетот на изведените докази не биле компромитирани со кој било од недостатоците на кои укажала апликантката.

По однос на дополнителните докази кои бил приложени од апликантката во форма на ЦД-РОМ што содржел аудио материјал како и транскрипт на снимените телефонски разговори направени по инцидентот во кои учествувале наводно високи функционери, а кои се однесувале на можниот сторител на делото (обелоденети во јавноста од страна на опозицијата на 5 мај 2015 година и достапни на Интернет), Судот зазема становиште дека истите немаат доказна вредност, од причина што тие не биле претходно тестирани од страна на домашните власти така што нивната кредибилност и автентичност не биле потврдени.

Предметот *Китановска Станојковиќ* и други се однесува на **задоцнетото извршување на казната затвор** (осумнаесет месеци по нејзината правосилност) која била изречена кон еден од напаѓачите осуден за разбојништво, при што настапила смрт за сопругот на првата апликантка (тешко повредена), а татко на втората и третата апликантка за време на нападот во нивниот дом, по чие изрекување сторителот продолжил да живее во соседството на апликантките.⁸⁷ Судот заклучи дека ефективната истрага мора да се прошири и да опфати брзо извршување на изречената санкција. Тој напомена дека одолговлекувањето се должело исклучиво на отсуството на координација помеѓу двата оддели (за извршување на санкции и за малолетници) на истиот кривичен суд како и на отсуството на судија за извршување на санкции кој би можел да постапува по предметот. И покрај тоа што Судот утврди дека државата ја исполнила нејзината процедурална обврска по членот 2 во поглед на спроведување на кривична постапка, тој заклучи дека властите не биле ажурни во извршувањето на затворската казна што резултирало во неразумни одлагања на нејзиното спроведување кои не биле на линија на барањата на членот 2, без оглед што сторителот по неговата осуда не демонстрирал непријателски однос кон апликантките.

Член 3 (забрана на тортура)

Во десет од вкупно единаесет предмети кои се однесуваат на членот 3 од Конвенцијата, Судот утврди повреда на процедуралната претпоставка да се спроведе ефективна, темелна, брза (без одлагање) и ажурна истрага која ќе биде во состојба да доведе до идентификација и казнување на лицата одговорни за актите на тортура (мачење) и малтретирање, односно злоставување.⁸⁸

Само во случајот на *Илиевска*, Судот констатирал исклучиво **повреда на материјалниот аспект како резултат на врзувањето на рацете на апликантката со лисици од страна на двајца полициски службеници кои ја придружувале при нејзиниот трансфер до психијатриската болница** во Бардовци, што не било пропорционално со оглед на нејзината здравствена состојба и Судот го категоризирал како деградирачко постапување, спротивно на членот 3.⁸⁹ Таквата констатација произлегла од фактот дека не било докажано дека во случајот не постоеле други, помалку строги мерки на претпазливост кои можеле да бидат применети со цел да се намали можноста од самоказнување на апликантката, без притоа да биде загрозувана нејзината лична автономија.

Освен повреда на должноста да се истражи случајот која произлегува од членот 3, во Ел-Масри, кој е разработен подолу во делот за членот 5, Судот констатирал повреда и на суштествениот, материјален аспект на оваа одредба, и тоа во поглед на нечовечкиот и понижувачки третман на кој бил изложен апликантот додека се

⁸⁷ *Китановска Станојковиќ и други против Македонија*, пресуда од 13 октомври 2016.

⁸⁸ *Аслани против Македонија*, пресуда од 10 декември 2015; *Хајрулаху против Македонија*, пресуда од 29 октомври 2015; *Андоновски против Македонија*, пресуда од 23 јули 2015; *Китановски против Македонија*, пресуда од 22 јануари 2015; *Ел-Масри против Македонија*, пресуда на Големиот судски совет од 13 декември 2012; *Ѓоргиев против Македонија*, пресуда од 19 април 2012; *Сулејманов против Македонија*, пресуда од 24 април 2008; *Целадинов и други против Македонија*, пресуда од 10 април 2008; *Трајкоски против Македонија*, пресуда од 7 февруари 2008; *Јашар против Македонија*, пресуда од 15 февруари 2007.

⁸⁹ *Илиевска против Македонија*, пресуда од 7 мај 2015.

наоѓал во хотелот во Скопје, неговиот третман на скопскиот аеродром, што довело до **тортура (мачење)**, како и неговиот трансфер на властите на САД, што би можело да го изложи на ризик од натамошно малтретирање.⁹⁰

Хајрулаху е засега втората пресуда на Судот која се однесува на Македонија во која било утврдено дека третманот на кој бил подложен апликантот ги исполнил претпоставките за да истиот се подведе под тортура, особено во светлина на фактите кои укажувале дека тој бил грабнат и држен во таен, *incommunicado* притвор во куќа која не претставувала официјално место за лишување од слобода во период од три дена, надвор од каква било правна рамка, што било организирано и спроведено од страна на безбедносните сили на државата, а притоа тој бил и застрашуван со цел од него да се изнуди признание во однос на делото кое му се ставало на товар со што му била нанесена емоционална, психолошка и физичка болка и страдање.⁹¹

Во предметот *Китановски*, Судот утврди дека при приведувањето на апликантот од страна на **единицата „Алфи“** поради наводно избегнување на рутинска сообраќајна контрола дошло до примена на сила која не била строго неопходна со оглед на неговото однесување, при што му биле нанесени извесни телесни повреди, а постапувањето на полицијата било окарактеризирано како **деградирачки третман**.⁹² Освен материјалната повреда на членот 3, Судот најде и прекршување на процедуралната обврска на државата да спроведе делотворна истрага во наводите за несоодветно полициско постапување (и загрозување на неговиот живот), а во неговата пресуда акцентот бил ставен врз неактивноста на јавното обвинителство, кое и покрај сериозноста на наводите, посочениот идентитет на инволвираните полициски службеници, како и приложените докази од страна на апликантот, не презел никакви други дејствија (не ги испрашал апликантот, полициските службеници или други лица), туку единствено се обратил со барање за информации до МВР. Обвинителството го известило апликантот дека не постојат основи за кривично гонење по службена должност дури две години и два месеци по приемот на кривичната пријава поднесена од него, а формалното решение за тоа било донесено по повеќе од три и пол години, потпирајќи се исклучиво врз доказите обезбедени од полицијата. Судот едновременно нотирал дека тоа што истиот обвинител кој постапувал по кривичната пријава на апликантот поднел обвинение против него по барање на МВР за напад врз службено лице при вршење работи на безбедноста, фрла сомнеж врз неговата непристрасност.

И во предметот *Андоновски*, апликантот бил изложен на **нечовечки и деградирачки третман од страна на полицијата**, при што се здобил со тешки физички повреди, за чие настанување не постоело уверливо објаснување.⁹³ И покрај тоа обвинителството не презело никакви мерки за да го истражи случајот, освен што побарало информации од здравствената установа каде тој бил третиран (не биле испрашани ниту апликантот, ниту полициските службеници инволвирани во инцидентот). Повторно, решението на обвинителството за отфрлање на кривичната пријава поднесена од апликантот поради немање докази било во одлучувачки дел засновано врз доказите обезбедени од МВР. Кон констатираното прекршување на процедуралниот аспект на членот 3 во голема мера придонел и фактот дека започнатата кривична постапка била запрена врз основа на исказ на апликантот даден на рочиште со кој тој наводно го повлекол обвинението, иако тој изрично укажал на погрешно толкување на неговиот исказ и барал постапката да продолжи.

Во пресудата *Аслани*, Судот утврди повреда на членот 3 во неговиот материјален и процедурален аспект, со оглед дека апликантот бил изложен на нечовечки и деградирачки третман од страна на полицијата (бил навредуван на етничка основа, тепан, малтретиран и повреден при неговото испрашување во полициска станица).⁹⁴ Слично како и во *Китановски*, и во овој случај беше забележана пасивност кај јавниот обвинител, кој го повлекол обвинението против соодветниот полициски службеник како неосновано. Откако апликантот поднел супсидијарен обвинител

90 *Ел-Масри против Македонија*, пресуда на Големиот судски совет од 13 декември 2012.

91 *Хајрулаху против Македонија*, пресуда од 29 октомври 2015.

92 *Китановски против Македонија*, пресуда од 22 јануари 2015.

93 *Андоновски против Македонија*, пресуда од 23 јули 2015.

94 *Аслани против Македонија*, пресуда од 10 декември 2015.

акт, предметот бил дури четири пати враќан на повторно решавање до првостепениот суд, поради негово одбивање да постапува по напатствијата на повисокиот суд што сето заедно придонело кон настапување на застареност за гонење за телесна повреда и севкупна неефективност на истрагата, имајќи предвид дека постапката не била правосилно завршена и одговорноста не била утврдена седум и пол години по здобивањето со повредите.

Во сите три погоре анализирани пресуди⁹⁵ Судот потенцираше дека од жртвите на член 2 и член 3 од Конвенцијата не треба да се очекува самите по своја иницијатива да го преземат гонењето на овластените службени лица, туку тоа останува одговорност на јавниот обвинител.⁹⁶ Сличен заклучок беше изведен и во *Ѓоргиев*, единствениот случај кој го допира прашањето за **третманот на затворениците** во македонските затвори, фокусирајќи се на позитивните обврски во оваа смисла, дискутирани во светлина на инцидентот во кој затвореник се здобил со повреда од бик додена работел на затворската фарма⁹⁷ Имено, Судот зазема становиште дека во случајот дошло до повреда на членот 3 поради неспроведувањето на ефективна истрага по службена должност во наводите на апликантот, со оглед дека властите биле должни да дејствуваат по сопствена иницијатива веднаш штом случајот им бил презентирани на каков и да било начин, наместо тоа да го препуштат на иницијативата на приватните лица и на тоа дали тие ќе поднесат тужба или ќе преземат одговорност за водење на истрагата. Иако во оваа пресуда беше нотирани дека државата не презела никакви превентивни мерки за да го заштити апликантот, и покрај тоа што властите биле предупредени за наводната агресивност на бикот, Судот сепак востанови дека во дадените околности државата немала обврска да преземе повеќе чекори за да го заштити апликантот отколку што тоа било сторено, така што не беше констатирана повреда на материјалниот аспект од членот 3 од Конвенцијата.

Три случаи се однесуваа на непостоењето на делотворна истрага во наводите за полициска бруталност кон лица од ромска националност.⁹⁸ Во *Целадинов и други* и *Јашар*, членовите на ромската заедница не биле малтретирани и повредени од страна на полициски службеници, а Судот забележал дека јавниот обвинител не презел никакви мерки за да најде докази кои би ја потврдиле или оспориле верзијата за настанот која ја изнеле апликантите. Неговата неактивност ги оневозможила апликантите да ја преземат истрагата како супсидијарни тужители, бидејќи тој не донел никакво решение со кое би ја отфрлил кривичната пријава поднесена од апликантите, на тој начин придонесувајќи кон повреда на процедуралниот аспект од членот 3. Во *Сулејманов*, јавниот обвинител побарал само дополнителни информации од МВР и таквата „писмена констатација“ за инцидентот била донесена речиси осум години откако била поднесена кривичната пријава, главно врз основа на докази обезбедени од страна на полицијата и требало да поминат осум месеци за да јавниот обвинител го проследи неговиот одговор до апликантот.⁹⁹

Претераниот формализам кој се состоел во инсистирањето на домашните судови апликантот да го открие идентитетот на сите полициски службеници против кои поднел супсидијарна тужба за малтретирање во вршење на службата, и како последица на тоа отфрлањето на истата како неуредна, бил критикуван како непотребен и, меѓу другото, довел до прекршување на процедуралната обврска по членот 3 во предметот *Трајноски*.¹⁰⁰ Од друга страна, доказите доставени до Судот не биле доволни за да тој констатира надвор од разумно сомнение дека била сторена и суштествена повреда на членот 3 како резултат на наводна полициска бруталност.

95 *Аслани против Македонија*, пресуда од 10 декември 2015; *Андоновски против Македонија*, пресуда од 23 јули 2015; *Нитановски против Македонија*, пресуда од 22 јануари 2015.

96 Уште повеќе, во *Андоновски* обвинителот бил трипати повикан од страна на судечкиот судија да го преземе гонењето, со оглед дека обвинението се однесувало на тешка телесна повреда за која се гони по службена должност, но тој тоа сепкојпат изречно го одбивал.

97 *Ѓоргиев против Македонија*, пресуда од 19 април 2012.

98 *Сулејманов против Македонија*, пресуда од 24 април 2008; *Целадинов и други против Македонија*, пресуда од 10 април 2008; *Јашар против Македонија*, пресуда од 15 февруари 2007.

99 *Сулејманов против Македонија*, пресуда од 24 април 2008.

100 *Трајноски против Македонија*, пресуда од 7 февруари 2008.

Член 5 (право на слобода и безбедност)

Судот донесе седум пресуди во однос на членот 5 од Конвенцијата, при што повреда беше утврдена во сите нив.¹⁰¹

Единствената пресуда донесена од страна на Големиот судски совет во поглед на Македонија беше *Ел-Масри*.¹⁰² Таа се однесува на наводите на германски државјанин од либанско потекло кој бил жртва на операција на „**вонредно предавање**“ за време на која тој бил уапсен, држен во изолација, испрашуван и малтретиран во хотел во Скопје во траење од 23 дена, по што бил предаден на агенти на ЦИА, кои го одвеле во таен центар за притвореници во Авганистан, каде потоа бил малтретиран во период од четири месеци.

Во однос на суштинскиот аспект на членот 5, клучно е да се напомене дека затворањето на апликантот во хотел не било засновано врз овластување, односно налог даден од страна на судот или забележано во судски записник. Апликантот немал пристап до адвокат, нему не му било дозволено да го контактира неговото семејство ниту претставник на германската Амбасада и тој не бил доведен пред суд за да се испита законитоста на лишувањето од слобода. Земајќи ги предвид овие околности, Судот заклучи дека **тајното (*incommunicado*) лишување од слобода на апликантот во невообичаено место на лишување од слобода надвор од каква било судска рамка** придонело кон арбитрерност на лишувањето од слобода и претставувало особено груба повреда на правото на слобода и безбедност.

„Вонредното предавање“ на американските власти исто така довело до арбитрерно притворање надвор од правниот систем при што Судот особено потенцирал дека апликантот се соочил со ризик од флагрантна повреда на неговите права од членот 5. Следствено, македонските власти не само што не ја исполниле позитивната обврска да го заштитат апликантот од можноста да биде притворен спротивно на оваа одредба, туку тие активно го поддржале и подоцнежниот притвор во Авганистан, преку негово испорачување на ЦИА, и покрај фактот што биле свесни или требало да бидат свесни за ризикот од трансферот. Судот отиде чекор понапред и го квалификувал грабнувањето на апликантот и неговото притворање како „присилно исчезнување“ за да заклучи дека Македонија ги повредила неговите права од членот 5 за време на целиот период на заробеништво. Дополнително, тој најде и повреда на процедуралната обврска наведувајќи дека не била спроведена никаква позначајна истрага во однос на веродостојните наводи на апликантот дека тој беше бил арбитрерно лишен од слобода.

Најчестите проблеми поврзани со правото на слобода и безбедност се забележани во многу пресуди на Судот и се однесуваат на предолгото траење на притворот, на праксата на изрекување на колективен притвор, наместо усвојување на индивидуален пристап за секој случај одделно, како и на неизнесувањето причини во решенијата за притвор. Овие прашања во голема мера беа дискутирани во пресудата *Василноски и други*, која се однесува на случај попознат како „Змиско око“.¹⁰³

Во оваа пресуда, Судот нагласи дека **решенијата за колективен притвор** на апликантите биле засновани врз различни законски основи (ризикот од бегство, повторно сторување на кривични дела и влијание врз истрагата), додека притворот бил продолжуван потпирајќи се врз тежината на делото и потенцијалната санкција, наместо судовите да се осврнат и на тоа зошто алтернативите на притворот не биле доволни да гарантираат дека постапката ќе биде правилно спроведена. Исто така, тој беше критичен и кон праксата на домашните судови да употребуваат идентична формулација кога го потврдуваат притворот, без да се обрне внимание на индивидуалните околности.

101 *Миладинов и други против Македонија*, пресуда од 24 април 2014; *Велинов против Македонија*, пресуда од 19 септември 2013; *Ел-Масри против Македонија*, пресуда на Големиот судски совет од 13 декември 2012; *Василноски и други против Македонија*, пресуда од 28 октомври 2010; *Митрески против Македонија*, пресуда од 25 март 2010; *Трајче Стојановски против Македонија*, пресуда од 22 октомври 2009; *Лазороски против Македонија*, пресуда од 8 октомври 2009.

102 *Ел-Масри против Македонија*, пресуда на Големиот судски совет од 13 декември 2012.

103 *Василноски и други против Македонија*, пресуда од 28 октомври 2010.

Поради тоа, Судот утврди дека носењето на колективни решенија за притвор без притоа да се направи анализа на случајот во однос на основите за притвор за секој поединечен член на групата е неспоиво со членот 5 став 3 од Конвенцијата. Пропуштајќи да ги посочи конкретните факти, надлежните органи го продолжиле притворот на апликантите врз основи кои иако се „релевантни“ не можат да се сметаат за „доволни“.

Врз истиот пристап Судот се потпираше и во *Миладинов и други*, каде првиот и третиот апликант минале една година, еден месец и шест дена во притвор, додека вториот бил осум месеци и дваесет и шест дена во куќен притвор врз основи кои Судот ги сметаше за недоволни за да ја оправдаат должината на притворот.¹⁰⁴ Оваа пресуда е посебно значајна, затоа што покрај констатирањето на повреда на 5 став 3 (немање **конкретни и доволни причини за притворот**), истата јасно го втемелува правилото дека **постапката во која се преиспитува должината на притворот мора да биде контрадикторна и треба да обезбеди еднаквост на оружјата помеѓу страните**, односно јавниот обвинител и притвореното лице. Оттука, прекршувањето на членот 5 став 4 беше утврдено поради непостоење на усна расправа, како и поради непридржувањето до принципот на еднаквост на оружјата бидејќи писмените поднесоци на јавниот обвинител поднесени во одговор на жалбите на апликантите не им биле проследени. Во таа смисла, со оглед дека тогаш важечкото домашно право не предвидувало усна расправа ниту пред советот, ниту пред апелациониот суд во постапката за преиспитување на притворот произлегува дека притворот на апликантите им бил продолжен без да им биде дадена можност усно да ги презентираат нивните аргументи.

Слично, и во *Митрески* беше констатирано дека спротивно на барањето содржано во членот 5 став 4 апликантот не можел ефективно да учествува во постапката во која неговиот иницијален куќен притвор бил заменет со притвор затоа што жалбата на јавниот обвинител против решението на истражниот судија со кое му бил одреден куќен притвор не му била доставена и тој не бил повикан на рочиштето пред второстепениот совет од тројца судии кој ја преиспитувал законитоста на куќниот притвор.¹⁰⁵

Исто така, во *Велинов* Судот утврди незаконитост на притворот, како повреда на членот 5 став 1 точка б, бидејќи апликантот бил незаконито уапсен и лишен од слобода во траење од еден ден поради наводно непридржување кон судската наредба за плаќање на парична глоба иако таа била веќе платена, а истовремено Судот најде повреда и поради **недоделувањето обештетување за проитивзаконито притворање**, како што наложува член 5 став 5.¹⁰⁶

Неизвестувањето на апликантот за причините за неговото апсење или за какво било обвинение против него спротивно на барањата на членот 5 став 2 беше причина да се утврди повреда во *Велинов*, но и во *Лазороски*.¹⁰⁷ Понатаму, во *Лазороски*, ЕСЧП се осврна и на прекршувањето на процедуралните гаранции предвидени во членот 5 став 1 точка в, затоа што „оперативните сознанија“ на разузнавачката служба сами по себе, а во недостиг на други докази, не може да се сметаат за доволни за да постои **„разумно сомнение“ дека апликантот сторил кривично дело**, врз кое би се засновало неговото апсење и притворање, па оттука неговото лишување на слобода било незаконито.

Неоправданото континуирано држење во психијатриска установа, спротивно на членот 5 став 1 точка д беше разгледувано во *Трајче Стојановски*, каде Судот констатираше дека иако иницијалното лишување од слобода на апликантот преку изрекување мерка на негово задолжително лекување и чување во психијатриска установа било целосно законито, не постоеле доволно причини кои би можеле да го оправдаат неговото континуирано држење во истата, затоа што неговото психичко нарушување не било од таков степен што би изискувало натамошно задржување.¹⁰⁸

104 *Миладинов и други против Македонија*, пресуда од 24 април 2014.

105 *Митрески против Македонија*, пресуда од 25 март 2010.

106 *Велинов против Македонија*, пресуда од 19 септември 2013.

107 *Лазороски против Македонија*, пресуда од 8 октомври 2009.

108 *Трајче Стојановски против Македонија*, пресуда од 22 октомври 2009.

Член 8 (право на почитување на приватниот и семејниот живот)

Во четири од вкупно пет пресуди кои исклучиво или меѓу другото третираат и жалбени наводи по членот 8 од Конвенцијата, Судот има констатирано повреда.¹⁰⁹

Поповски е првата пресуда во која Судот го разгледуваше проблемот за спроведување на правдата во случај кој се однесува на изнесување клеветнички искази објавени во напис во весник, како повреда на **правото на почитување на угледот** на апликантот опфатено со членот 8.¹¹⁰ Судот идентификуваше низа недостатоци во начинот на кој била водена спорната кривична постапка, што имало за последица нејзино запирање поради истек на апсолутниот рок на застареност. Тој заклучи дека начинот на кој бил применет кривично-правниот механизам бил дотолку манлив што претставувал повреда на позитивните обврски по членот 8, со оглед дека апликантот бил спречен да го ужива правото на почитување на неговиот приватен живот, кое очигледно било значително засегнато.

Во *Митови* дошло до повреда на **правото на почитување на семејниот живот** на апликантите (татко, баба и дедо на детето врз кое по разводот на бракот старателството, односно правото на грижа, чување, воспитување и издршка на детето и било доверено на мајката), од причина што домашните власти не презеле адекватни и ефективни напори за да обезбедат остварување на ова право, односно истите пропуштиле да го направат сето она што била во нивна моќ и што разумно би можело да се очекува од нив за да се осигура ова право.¹¹¹ И покрај фактот што надлежниот Центар за социјална работа ги разгледал долготрајните ефекти кои одвојувањето од таткото може да го има врз неговата ќерка, легитимниот интерес на апликантите да развиваат и одржуваат врска со неа не бил земен предвид. Како резултат на тоа, Центарот во низа наврати бил неоправдано неажурен во постапувањето по барањата на апликантите за донесување на решение со кое ќе се овозможи видување со нивната ќерка, односно внука, а истовремено не презел никакви мерки за да обезбеди извршување на веќе донесените решенија, иако бил свесен за некооперативниот однос на мајката и неговата законска надлежност да постапува по сопствена иницијатива.

Различно од ова, во предметот *Митрова и Савиќ*, Судот утврди дека осудата на мајката на затворска казна од три месеци било согласно закон и имало за цел да овозможи одржување на контакти помеѓу таткото и ќерката и одвраќање на мајката од повторување на делото.¹¹² Истовремено, тоа било „неопходно во едно демократско општество“ со оглед дека затворската казна била изречена откако мајката двапати била осудена за одземање малолетник на условна казна затвор, па и покрај тоа била некооперативна и продолжила да го попречува видувањето на таткото со ќерката. Околноста што мајката речиси седум месеци не ја видела нејзината ќерка и тоа како за време на издржувањето на затворската казна (кога таа тоа не го ни побарала), така и извесен период по пуштањето на слобода, зашто иако тогаш поднела три барања за видување, по нив не можело да биде постапено поради нејзиното противење да дојде на разговор во Центарот за социјална работа според Судот не довел до прекршување на членот 8 од страна на државата. Во таа смисла, и пресудата на Врховниот суд со која на апликантката и било одземено старателството врз детето и истото му било доделено на таткото се сметало дека првенствено ги имала предвид најдобрите интереси на детето да одржува контакти со двајцата родители, а таа проценка била направена во опсегот на просторот за проценка на државата (*margin of appreciation*) и била образложена со причини кои можат да се сметаат за релевантни и доволни.

Во *Ивановски*, лустрацијата на тогашниот претседател на Уставниот суд, несомнено се одразило врз неговиот

¹⁰⁹ *Ивановски против Македонија*, пресуда од 21 јануари 2016; *Митови против Македонија*, пресуда од 16 април 2015; *Поповски против Македонија*, пресуда од 31 октомври 2013; *Ел-Масри против Македонија*, пресуда од 13 декември 2012.

¹¹⁰ *Поповски против Македонија*, пресуда од 31 октомври 2013.

¹¹¹ *Митови против Македонија*, пресуда од 16 април 2015.

¹¹² *Митрова и Савиќ против Македонија*, пресуда од 11 февруари 2016.

углед и имало далекусежни последици врз неговиот приватен живот.¹¹³ Примената на тестот на пропорционалност покажа дека иако решението на Комисијата за лустрација било базирано врз закон кој ги исполнувал квалитативните барања за достапност и предвидливост, служел на легитимната цел за заштита на националната безбедност и бил донесен во рамките на просторот за проценка на државата, анализата на домашните власти не била доволно темелна за да го задоволи барањето за „неопходност во демократско општество“ со оглед дека постоењето или отсуството на присила врз лустрираното лице за да соработува со тајните служби не било утврдено. Вмешувањето во приватниот живот на апликантот кое произлегло од неговата лустрација било несразмерно на легитимната цел, имајќи ги особено предвид сеопфатните ограничувања за вршење на професионални активности во траење од пет години, стигматизацијата на која бил изложен апликантот која го оневозможила да развива односи со надворешниот свет, задоцнетото носење на Законот за лустрација како и фактот што дваесет и седумгодишниот прекин на сенаков контакт со тајните служби не можел да го оправда стравувањето дека тој би претставувал таква закана за демократското општество која би изискувала преземање на така сурови мерки. Врз основа на горните констатации, Судот заклучи дека вмешувањето во овој случај не било оправдано во смисла на став 2 од членот 8 од Конвенцијата.

Конечно, во *Ел-Масри* констатирано е нарушување на **правото на апликантот на почитување на неговиот приватен и семеен живот** што не било „во согласност со закон“, и не ги исполнило барањата на тестот за пропорционалност.¹¹⁴ Судот посебно се потпираше врз поимот приватен живот во поширока смисла на зборот, за да го опфати моралниот и физичкиот интегритет на личноста, правото на личен развој, како и правото да се воспоставуваат и развиваат врски со другите човечки битија и со надворешниот свет.

Членови 9, 10 и 11

Кога се работи за останатите квалификувани права, поместени во членовите 9, 10 и 11 од Конвенцијата треба да се напомене дека досега не беше донесена **ниту една пресуда за членот 10 (слобода на изразување)**, додека постои само една пресуда за членовите 9 и 11.

Судот не утврди постоење на повреда на членот **9 (слобода на мислата, совеста и верата, односно вероисповеста)** во *Костески*, предмет кој го покренува прашањето за тоа дали дисциплинските мерки преземени против апликантот од страна на неговиот работодавач, а во врска со неговото ненајавено отсуство од работа за време на верски празник претставувале неоправдано нарушување на слободата на вработениот да ја манифестира неговата религија.¹¹⁵ По спроведената ригорозна пропорционална анализа, Судот заклучи дека сите нејзини елементи се задоволени и се повика на тесниот опсег на примена на членот 9 во сферата на вработувањето.

Членот 11 (слобода на собирање и здружување) беше прекршен само во случајот *Здружение на граѓани „Радно“ и Паунковски* кој се однесува на распуштањето на граѓанско здружение како противуставно поради ширење на верска омраза и нетрпеливост.¹¹⁶ Судот ја истакна суштинската важност на слободата на собирање и здружување за демократскиот плурализам, дури и кога се изразуваат идеи кои можат да шокираат, вознемират, или навредат. Тој призна постоење на простор, односно поле за слободна проценка кој и се остава на државата во оваа област. Сепак, Судот сметаше дека причините за распуштањето дадени од страна на Уставниот суд биле недоволно уверливи, бидејќи таквите исклучоци од правилото за слобода на здружување треба да бидат конструирани строго и само убедливи причини можат да ги оправдаат ограничувањата на оваа слобода. Повторно се пристапи кон ригорозна пропорционална анализа која доведе до заклучокот дека применетите рестрикции не биле насочени кон некоја неопходна социјална потреба и следствено на тоа, нарушувањето не може да се смета за неопходно во едно демократско општество.

113 *Ивановски против Македонија*, пресуда од 21 јануари 2016.

114 *Ел-Масри против Македонија*, пресуда на Големиот судски совет од 13 декември 2012.

115 *Костески против Македонија*, пресуда од 13 април 2006.

116 *Здружение на граѓани „Радно“ и Паунковски против Македонија*, пресуда од 15 јануари 2009.

Член 13 (право на ефективен правен лек)

Судот има донесено единаесет пресуди за членот 13, правото на делотворен (ефективен) правен лек, од кои во дури десет случаи беше констатирана повреда.¹¹⁷ Утврдените повреди главно се врзуваат за жалбени наводи по членот 6, со одредени исклучоци кога беше утврдено непостоење на ефективен правен лек во случаи кои вклучуваат повреда на членовите 3, 5 и 8 од Конвенцијата.

Во повеќе негови пресуди во кои најде повреда во однос на должината на спорните постапки Судот ги уважи тврдењата на апликантите дека немало ефективен лек достапен на национално ниво за да им овозможи да ја забрзаат постапката која е во тек и да ги разрешат нивните случаи во разумен рок, или, пак, да се здобијат со соодветен надомест за настанатите одолговлекувања.¹¹⁸ Одлуката *Аџи-Спиркоска и други* означува нова етапа во развојот на судската пракса за Македонија, кога станува збор за ефективноста на правниот лек за должина на постапката. Како што беше и погоре споменато, Судот го испита овој правен лек, достапен пред Врховниот суд како барање за заштита на правото на судење во разумен рок и истиот го прогласи за ефективен правен лек во однос на прекумерното траење на домашните постапки. Неколку случаи кои чекаа на одлучување во Судот пред донесувањето на оваа одлука беа окончани со пресуди во кои Судот утврди повреда на членот 13 поради непостоење на правен механизам за да ова прашање биде поставено на национално ниво. Така на пример, во *Велинов*, во кој се содржани и жалбени наводи по членовите 5 и 6, апликантот укажа на непостоење на ефективен лек преку кој тој би можел да го покрене прашањето за прекумерната должина на постапката во која барал обештетување поради неоправданото лишување од слобода.¹¹⁹

Во *Ел-Масри*, Судот утврди дека настанала повреда на членот 13 од Конвенцијата во однос на непостоење на ефективен лек за повредите на членовите 3, 5 и 8.¹²⁰ Во контекст на веќе констатираната повреда на правото на апликантите на почитување на семејниот живот, во предметот *Митови*, Судот истовремено утврди отсуство на ефективен правен лек за извршување на решенијата на Центарот за социјална работа (повреда на член 13 во комбинација со член 8).¹²¹

Член 14 (забрана на дискриминација)

Само во две пресуди Судот темелно ги разгледуваше наводите на апликантите по членот 14 од Конвенцијата, но во ниту една од нив не најде повреда на оваа одредба.¹²² Со оглед на комплементарната природа на овој член, по правило членот 14 е секогаш наведуван во комбинација со некоја друга одредба (поконкретно, со членот 1 од Протоколот бр. 1 во Алишиќ и други, како и заедно со членот 9 од Конвенцијата во *Костески*). И во четири други предмети се истакнати наводи за дискриминација, но истите беа одбиени како очигледно неосновани, односно непоткрепени, или, пак, отфрлени поради тоа што биле истакнати без претходно да бидат исцрпени сите достапни правни средства, односно апликантите не го поставиле прашањето за дискриминација на национално ниво, пропуштајќи да поднесат барање за заштита на слободите и правата пред Уставниот суд.¹²³

117 *Миткова против Македонија*, пресуда од 15 октомври 2015; *Штерјов и други против Македонија*, пресуда од 16 октомври 2010; *Михајлов Ристов и други против Македонија*, пресуда од 16 октомври 2010; *Велинов против Македонија*, пресуда од 19 септември 2013; *Ел-Масри против Македонија*, пресуда на Големиот судски совет од 13 декември 2012; *Огражден АД и други против Македонија*, пресуда од 29 мај 2012; *Крсто Николов против Македонија*, пресуда од 23 октомври 2008; *Нешевски против Македонија*, пресуда од 24 април 2008; *Костовска против Македонија*, пресуда од 15 јуни 2006; *Атанасовиќ и други против Македонија*, пресуда од 22 декември 2005.

118 *Аџи-Спиркоска и други против Македонија*, одлука од 3 ноември 2011.

119 *Велинов против Македонија*, пресуда од 19 септември 2013.

120 *Ел-Масри против Македонија*, пресуда на Големиот судски совет од 13 декември 2012.

121 *Митови против Македонија*, пресуда од 16 април 2015.

122 *Алишиќ и други против Босна и Херцеговина, Хрватска, Србија, Словенија и Македонија*, пресуда на Големиот судски совет од 16 јули 2014; *Костески против Македонија*, пресуда од 13 април 2006.

123 *Атанасовиќ и други против Македонија*, пресуда од 22 декември 2005; *Думановски против Македонија*, пресуда од 8 декември 2005; *Веселински*

Член 46 (Обврзувачка сила и извршување на пресудите)

Единствено во погореспоменатата пресуда *Алишиќ и други*, по однос на која беше применета постапката за донесување пилот-пресуди, Големиот судски совет непосредно го разгледуваше членот 46 од Конвенцијата, при што со оглед на системскиот проблем кој беше идентификуван Србија и Словенија беа задолжени да преземат низа општи мерки за извршување, вклучително и усвојување на законски измени кои би им овозможиле на апликантите и сите други лица кои се наоѓаат во иста положба да ги повратат нивните стари девизни заштеди под исти услови како и лицата кои такви заштеди имаат во домашните филијали на банките. Сепак, ваквата обврска не се однесува на Македонија за која во пресудата не беше утврдено дека ја повредила Конвенцијата.

Член 41 (Правично обештетување)

Во пресудата *Стојановски и други* кадешто Судот констатираше нарушување на правото на сопственост на апликантите во постапка за денационализација, тој покрај досудувањето на надомест на нематеријалната штета во висина од 3,000 евра која му беше исплатена од страна на државата на секој апликант поединечно, заклучи дека прашањето за надомест на материјалната штета не е созреано за решавање, поради што истото го резервираше упатувајќи на **можноста за постигнување на спогодба помеѓу државата и апликантите** согласно член 75 став 1 и 4 од Деловникот на ЕСЧП.¹²⁴ Истовремено, државата беше повикана да го извести Судот за евентуално постигнатата спогодба во рок од три месеци од правосилноста на пресудата како што наложува членот 44 став 2 од Конвенцијата. Постапката на преговарање помеѓу двете страни- апликантот и државата е се уште во тек и истата има за цел изнаоѓање на соодветно градежно земјиште кое би им било вратено на апликантите во замена за одземеното земјиште, чие фактичко враќање се покажа како невозможно.

Слично беше постапено и во пресудата *Арсовски*, со која освен исплатата на нематеријално обештетување, беше посочено прашањето за надомест на материјалната штета предизвикана со експропријацијата на извор на минерална вода во сопственост на апликантите да се разреши по пат на спогодување меѓу нив и државата.¹²⁵ До овој момент прашањето за надомест на материјалната штета не е решено, а ЕСЧП нема донесено посебна пресуда по однос на тоа прашање.

Во неколку пресуди изречени против Македонија, покрај досудувањето на соодветен износ како правично обештетување за претрпената штета од страна на апликантите, Судот упати на потребата од преземање и на други мерки за нивно извршување.

Зедничко за четирите пресуди со кои беше утврдена повреда на принципот на непристрасност во постапките за разрешување на судии е тоа што во сите нив Судот експлицитно укажа на потребата од **повторување на спорните постапки како најсоодветен начин за да се постигне анулирање на последиците од повредата**, односно онолку колку што е можно враќање на состојбата пред нејзиното настанување (*restitutio in integrum*), под услов апликантите тоа да го побараат.¹²⁶

По донесувањето на овие пресуди, најпрво апликантот Митриновски на 28 август 2015 година, а подоцна и останатите апликанти во текот на 2016 година поднесоа барања до Судскиот совет во насока на повторување за постапките за нивно разрешување притоа повикувајќи се на изречените пресуди на ЕСЧП. Постапувајќи по барањето на Митриновски, на 9 декември 2015 година Судскиот совет основа комисија која по разгледувањето на неговото барање на седницата одржана на 28 јануари 2016 година го усвои неговото барање за повторување

против Македонија, пресуда од 24 февруари 2005; *Џидровски против Македонија*, пресуда од 24 февруари 2005.

¹²⁴ *Стојановски и други против Македонија*, пресуда од 23 октомври 2014, точка 69.

¹²⁵ *Арсовски против Македонија*, пресуда од 15 јануари 2013, точка 67.

¹²⁶ *Попоски и Дума против Македонија*, пресуда од 7 јануари 2016, точка 63; *Геровска Попчевска против Македонија*, пресуда од 7 јануари 2016, точка 68; *Јакшовски и Трифуновски против Македонија*, пресуда од 7 јануари 2016, точка 58; *Митриновски против Македонија*, пресуда од 30 април 2015, точка 59.

на спорната постапка, притоа повикувајќи се на наодите на ЕСЧП во донесената пресуда. Основ за усвојувањето на неговото барање беа измените во Деловникот на Судскиот совет, со кои беше предвидена можноста судијата чии права биле повредени по донесената пресуда на ЕСЧП со кој е утврдена таквата повреда да има право во рок од 30 дена да побара повторување на постапката пред Судскиот совет во која настанала повредата. Претходно не постоеше таков правен основ. Во моментот повторената постапка по однос на предметот *Митриноски* не е окончана, а за преземените и планираните мерки за нејзино извршување е известен и Комитетот на министри преку акционен план кој Владиноот агент и Бирото за застапување на РМ пред ЕСЧП го поднесоа до Комитетот на 28 април 2016 година.¹²⁷ Истовремено, во тек е постапката пред Судскиот совет во која тој треба се произнесе и по однос на тоа дали ќе ги прифати барањата на останатите апликанти за повторување на постапките за нивно разрешување од судиските функции.

Понатаму, во двата случаи во кои беше констатирана повреда на правото на сопственост како последица на одземањето на моторни возила во сопственост на апликантите, Судот укажа дека најсоодветно за нејзиното анулирање би било **враќање на одземените возила на оштетените апликанти** како мерка која ќе доведе до *restitutio in integrum* или, пак, алтернативно- исплата на правично обештетување на причинетата материјална штета во висина на вредноста на возилата во моментот на одземањето, доколку нивното фактичко враќање е неможно.¹²⁸

Во поглед на поединечните мерки за имплементирање на овие две пресуди, надлежните државни органи сериозно ја разгледаа можноста за фактичко враќање на одземените возила, која треба да овозможи анулирање на повредите и целосно поправање на штетата која им била нанесена на апликантите. Сепак, државните органи востановија дека враќањето на одземениот автомобил (*Андоноски*), односно камион (*Василевски*) не би го постигнало саканиот ефект од причина што тие не наоѓале во добра состојба, во каква што се наоѓале во моментот на одземањето пред повеќе години. Од тие причини, државата одлучи да им ги исплати на апликантите износите наведени во соодветните пресуди на Судот, во случај враќањето да биде можно, односно 10,000 евра во *Андоноски* и 5,400 евра во *Василевски*.

Од аспект на преземањето на општите мерки, значајно е да се потсети дека повредата во *Андоноски* настанала поради членот 418-б од Кривичниот законик, кој овозможува автоматско одземање на превозни средства кои биле употребени за криумчарење мигранти, без каков било исклучок. Токму затоа, во одговор на наодите на ЕСЧП во овој случај, Министерството за правда формираше работна група која се зафати со подготовка на законски измени кои имаат за цел да спречат автоматско одземање на превозни средства со кои биле криумчарени мигранти преку отстранување на таквата одредба како и предвидување можност да се бара отштета во случај на одземање.¹²⁹

¹²⁷ Овој акционен план е достапен на линкот <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168064b5fb>.

¹²⁸ *Василевски против Македонија*, пресуда од 28 април 2016, точка 67; *Андоноски против Македонија*, пресуда од 17 септември 2015, точка 46.

¹²⁹ За повеќе, види го акциониот план за предметот *Андоноски*, кој на 1 јули 2016 година беше доставен од страна на државата до Комитетот на министри, а е достапен на веб страницата на Депарتمانот за извршување на пресудите на ЕСЧП, на следниов линк: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680688375>. Исто така, треба да се напомене и дека овој акционен план беше поднесен пред исплатата на надоместот на материјална штета, и оттука истата не е спомената во делот од планот што се однесува на поединечните мерки.

Судска пракса прикажана според членови

ЧЛЕН 2 – ПРАВО НА ЖИВОТ

1. Правото на живот на секој човек е заштитено со закон. Никој не може намерно да биде лишен од живот, освен со извршување на смртна казна, изречена со судска пресуда, со која е прогласен за виновен за кривично дело, кое според законот, се казнува со таква казна.
2. Се смета дека не настанало лишување од живот во спротивност со овој член доколку смртта настапила од употреба на сила која е апсолутно нужна:
 - а. во одбрана на кое било лице од неовластено насилство;
 - б. при апсење на лице врз основа на закон или со цел да се спречи да избега лицето кое било законито лишено од слобода;
 - в. при дејствие преземено согласно закон со цел за спречување на немир или бунт.

Случаи во кои била утврдена повреда:

Китановска Станојковиќ против Македонија

- Задочнето (одложено) извршување на казната затвор за кое е целосно одговорна државата;
- Ефективноста на кривичната истрага по членот 2 наложува должност на државата да ги изврши нејзините правосилни одлуки без непотребно одлагање;
- Извршувањето на изречената санкција претставува составен дел од процедуралната обврска на државата по членот 2;
- Специфичните околности на овој случај изискуваат брза реакција од властите;
- Неефикасен систем за извршување на затворските казни- неоправданите одлагања во извршување на пресудата не биле во согласност со обврската на државата по член 2 од Конвенцијата.

Китановски против Македонија

- Материјална и процедурална повреда;
- Само во исклучителни околности дејствијата на овластените службени лица (агенти на државата) кои не довеле до смртна последица може да се смета дека упатуваат на повреда на членот 2;
- Степенот и видот на применетата сила, како и намерата или целта за нејзината употреба- релевантни фактори за проценка дали во определен случај треба да важат гаранциите од член 2;
- Ненастапувањето на смртна последица не исклучува примена на членот 2, кој освен намерното убивање ги опфаќа и ситуациите на дозволена примена на сила која може да има за последица ненамерно лишување од живот;
- Апликантот бил жртва на постапување кое по својот карактер можело да го доведе во ризик неговиот живот, и покрај фактот што тој преживеал- сличности со Сашо Ѓоргиев против Македонија;
- Прибегнувањето кон примена на смртоносна или потенцијално смртоносна сила треба да биде апсолутно неопходно и пропорционално заради постигнување на некоја од целите од член 2 став 2;
- Судот лишувањата од живот ги преиспитува темелно и строго, доколку смртоносната сила била употребена намерно, земајќи ги предвид не само дејствијата на државните службени лица (агенти), туку и другите околности (планирањето и контролата на дејствијата);
- Стандард на докажување “надвор од разумно (основано) сомнение”, кој произлегува од заедничкото постоење на задоволително строги, јасни и усогласени заклучоци или на слични несоборливи фактички претпоставки;
- Во принцип, употребата на сила не се смета за нужна доколку лицето кое е уапсено не претставува закана по животот и не било претходно осомничено за насилно кривично дело, дури и при ризик поради пропуштање да се примени смртоносна сила да не може да се уапси лице кое се наоѓа во бегство;
- На примената на сила мора да и претходи вербална опомена и предупредувачки пукот (куршум);
- Пресуда донесена и во однос на член 3 [повреда].

Сашо Ѓоргиев против Македонија

- Повреда на материјалниот аспект;
- Само во исклучителни околности физичкото малтретирање (злоставување) од страна на државните агенти кое немало смртна последица може исто така да доведе до повреда на членот 2;
- Позитивна обврска на државата да преземе соодветни чекори за да ги заштити животите на оние кои се наоѓаат во рамките на нејзината јурисдикција;
- Примарна должност на државата да стави во функција законодавна и административна рамка дизајнирана така што да обезбеди ефективна заштита, вклучително и преку утврдување на околностите во кои службените лица можат да употребуваат оружје;
- Значајно е да се воспостави ефективен независен судски систем кој ќе гарантира достапност на правните средства кои овозможуваат да се утврдат фактите, да се утврди одговорноста на оние кои се виновни, како и да се обезбеди соодветен надомест на штета за жртвата ;
- Широк простор за процена на државата кога се работи за изборот на средства за обезбедување на позитивните обврски согласно членот 2;
- Непосредна одговорност на државата за актите на насилство извршени од страна на полициските службеници при вршењето на нивните должности или во текот на нивното работно време;
- Од државите се очекува да постават високи професионални стандарди во рамките на нивните системи, како и да обезбедат внимателна селекција и обука на нивните полициски службеници;
- Во конкретниот случај, штетното дејствие преземено од нејзиниот полициски службеник ќе мора да и се припише на тужената држава, во светлина на околностите на случајот и на пропустот на властите да ја проценат способноста на полицискиот службеник да носи и да употребува огнено оружје.

Нешкоска против Македонија

- Мора да постои некој облик на ефективна истрага по службена должност во случај кога има причина да се верува дека некое лице починало под сомнителни околности;
- Ефективната истрага мора да доведе до утврдување на релевантните факти и идентификација и казнување на одговорните лица;
- Властите треба да ги преземат сите разумни чекори за да ги обезбедат доказите кои се однесуваат на инцидентот;
- Не постои апсолутна обврска во поглед на исходот на истрагата;
- Барање за независност и непристраност на истрагата;
- Цел на ефективната истрага- доверба на јавноста во владеењето на правото, спречување на толерирање на незаконити дејствија и одговорност на инволвираните службени лица или државни органи;
- Блиските сродници на жртвата мора да бидат вклучени во постапката во мера нужна за да ги заштитат нивните легитимни интереси.

ЧЛЕН 3 – ЗАБРАНА НА МАЧЕЊЕ (ТОРТУРА)

Никој не смее да биде подложен на мачење или на нечовечно или понижувачко постапување или казнување.

Аслани против Македонија

- Материјална и процедурална повреда;
- Генерална должност на државата/ обврска на јавното обвинителство да спроведе ефективна истрага по службена должност, која ќе доведе до утврдување на фактичката состојба, идентификација и казнување на одговорните лица;
- Надлежните (истражни и обвинителски) органи мора да дејствуваат ажурно и со должно внимание;
- Заштитните процедурални механизми треба практично да функционираат на начин кој овозможува разгледување на основаноста на предметот во разумен рок;
- Брзиот и ажурен одговор на надлежните власти во истражувањето на наводите за несоодветно (полициско) постапување е суштински важно за довербата на јавноста во владеењето на правото;
- Пасивноста и непостапувањето на јавниот обвинител не можат да се оправдаат со преземањето на гонењето од страна на приватно (физичко) лице;
- Успехот во постапката по барањето за заштита на правото на судење во разумен рок пред Врховниот суд не е доволен за да се смета дека се исполнети барањата на членот 3 (во случај на спора и неефективна истрага);
- Ризици при прекумерно одолговлекување на кривичната постапка (пр.неможност на сведоците да се сетат на настаните, неможност да се влезе во трага на некои од нив) и намалување на ефективност на натамошната истрага;
- Исходот во смисла на казнување на одговорните лица (пр., после повеќе од седум и пол години од инцидентот) не може да ја надокнади штетата од севкупното одолговлекување на истрагата/судската постапка;

- Стандард на докажување “надвор од разумно (основано) сомнение “ при оценка на доказите;
- Товар на докажување на страната на властите кои се должни да обезбедат задоволително и убедително објаснување за наводите за несоодветно (полициско) постапување;
- Исклучок од принципот *affirmanti incumbit probatio* (товарот на докажување паѓа врз оној кој тврди) во случаи кога ексклузивни сознанија и информации за настаните може да имаат само властите, односно државните органи;
- Презумпција дека телесните повреди или смртта настанале во притвор, односно во рацете на полицијата, посебно при постоење на очигледни, *prima facie* (пр. медицински) докази во поткрепа на наводите за мачење или друг вид несоодветно постапување или казнување.

Хајрулаху против Македонија

- Материјална и процедурална повреда;
- Општа должност на државата/ обвинителството по службена должност да спроведе ефективна истрага, која ќе доведе до идентификација и казнување на одговорните лица, согласно стандардите на Судот;
- Без тоа, опасност државните овластени службени лица (агенти) да останат неназнети;
- Истрагата треба да биде брза, ажурна и темелна, со сериозни обиди од страна на надлежните да дознаат и утврдат што се случило и да ги прибават доказите кои се однесуваат на инцидентот;
- Надлежните- обвинителството не смеат да се потпираат врз непромислени и неосновани заклучоци при носењето какви било одлуки, вклучително и за затворање на истрагата;
- Истрагата мора да биде независна (без постоење хиерархиска и институционална поврзаност, но и практично независна), како и да овозможи ефективно учество на жртвата во неа;
- Непостоење на обврска за жртвите на можна повреда на член 3 самите да го преземат гонењето;
- Стандард на докажување “надвор од разумно (основано) сомнение “;
- Во сите случаи не се применува стриктно принципот *affirmanti incumbit probatio* (товарот на докажување паѓа врз оној кој тврди) ;
- Товарот на докажување во случаите од членот 2 и 3 паѓа врз државата, особено во однос на настани за кои властите имаат исклучиво знаење и тие треба да обезбедат задоволително и убедливо објаснение;
- Темелно преиспитување на жалбени наводи за повреда на членот 3, дури и ако веќе се спроведени извесни домашни постапки и истраги;
- Повредите, поткрепени со соодветна медицинска документација создаваат *prima facie* случај во корист на апликантот;
- Член 3 втемелува една од фундаменталните вредности на демократските општества- апсолутна забрана на тортура, нечовечки и понижувачки третман и казнување дури и во борбата против тероризмот и организирираниот криминал и независно од однесувањето на засегнатото лице;
- Потребен минимален степен на суровост, кој се проценува зависно од околностите (траењето, физичките и менталните ефекти од третманот, полот, возраста и здравствената состојба на жртвата, целта, намерата или мотивацијата за таквиот третман);

Андоновски против Македонија

- Материјална повреда (нечовечки и деградирачки третман од полицијата) и процедурална повреда;
- Општа должност на државата да спроведе ефективна официјална истрага;
- Истрагата да биде брза и ажурна, темелна, независна и непристрасна, подложна на надзор од страна на јавноста;
- Должност на јавниот обвинител да покрене кривично гонење и иницира преземање истражни дејствија при постоење на разумно, основано сомневање дека одредено лице било сериозно повредено од страна на полициски службеници;
- Преземањето на гонењето од страна на приватниот тужител не го ослободува обвинителството од обврската да биде активно;
- Особено строг контролен механизам на ЕСЧП во поглед на наводи по член 3, дури и при спроведена домашна судска постапка;
- Силна презумпција во корист на наводите дека повредите биле нанесени во притвор или во рацете на полицијата;
- Анализа на неопходноста и пропорционалноста на применетата сила- нужно е да се докаже дека на располагање не стоеле други, алтернативни и поблаги мерки на претпазливост со кои би се постигнала истата цел, но притоа не би била загрозувана личната автономија;

Илиевска против Македонија

- Повреда на материјалниот аспект на член 3- деградирачки третман на апликантката со ставањето лисици на рацете при нејзиниот трансфер до психијатриска болница;
- Стандард на докажување “надвор од разумно (основано) сомнение “ при оценката на доказите;
- Посебно темелно разгледување и испитување на жалбените наводи по член 3 од страна на Судот;
- Доколку определено лице биде повредено додека се наоѓа во притвор или под надзор на полицијата, која било повреда ќе доведе до строга презумпција дека лицето било изложено на лош третман, односно малтретирање;
- Обврска на државата да даде издржано, прифатливо објаснување за тоа како настанале повредите;
- Дозволена примена на сила за да се спроведе апсење на некое лице, но само доколку таа сила не била прекумерна и истата била строго неопходна со оглед на однесувањето на уапсеното лице;
- Средствата за присилба кон кои се прибегнува од полицијата- оправдани само доколку лицата пружаат физички отпор, или тие претставуваат опасност од насилно однесување;
- Лицата кои се наоѓаат во рацете на полицијата се во посебно вулнерабилна положба и властите имаат обврска да ја заштитат нивната благосостојба.

Китановски против Македонија

- Материјална и процедурална повреда;
- Товарот на докажување во однос на постоење на мачење, нечовечко или понижувачко постапување или казнување паѓа врз властите кои се должни да обезбедат задоволително и убедително објаснение;
- Во спротивно, ќе се смета дека употребата на сила не била строго неопходна и пропорционална, туку прекумерна и неоправдана во дадените околности;
- Генерална должност на државата да спроведе ефективна истрага по службена должност;
- Истрагата треба да биде брза (ажурна), темелна и независна и жртвата да има можност ефективно да учествува во неа;
- Непреземање какви било истражни дејствија од страна на јавниот обвинител, освен што тој побарал дополнителни информации и известувања од МВР;
- Сомнеж во непристрасноста на обвинителот (истиот обвинител кој покренал кривично обвинение против апликантот одлучувал по жалбата против решението со кое била отфрлена неговата кривична пријава против непознати полициски службеници);
- Застои во постапувањето на обвинителството;
- Од жртвите на наводни повреди не се бара да иницираат кривично гонење на овластените службени лица на државата, туку тоа претставува обврска на јавниот обвинител;
- Пресуда донесена и во однос на член 2 [повреда].
-

Ел-Масри против Македонија (Голем Судски совет)

- Материјална и процедурална повреда;
- Општа должност на државата да спроведе ефективна официјална истрага, која ќе може да доведе до идентификација и казнување на одговорните лица;
- Барање истрагата за сериозните наводи за лошиот третман да биде промптна, темелна и независна и жртвата да може ефективно да учествува во истрагата;
- Неопходен е минимум степен на суровост како лошиот третман би можел да се подведе под членот 3 зависно од поединечното проценување на околностите на случајот;
- Мора да се земе предвид разграничувањето направено во член 3 помеѓу поимот тортура и поимот нечовечки или деградирачки третман;
- Елемент на намера содржан во дефиницијата на Конвенцијата против тортура на ООН, во смисла на намерно причинување на сурова болка или страдање меѓу другото со цел за прибавување информации, наложување казна или заканување;
- Позитивна обврска на државата да преземе мерки дизајнирани да гарантираат дека поединците во рамките на нејзината јурисдикција нема да бидат изложени на тортура или нечовечко или деградирачко постапување, вклучувајќи и лошо постапување спроведено од страна на приватни лица, како и кога властите не презеле разумни мерки за да избегнат ризик од лошо постапување за кој тие знаеле или требало да знаат дека ќе настапи;
- Не само нанесувањето на физичка болка, туку и душевното страдање е опфатено со членот 3;
- Тајниот (incommunicado) притвор на жалителот и неговото предавање и трансфер во САД го изложило на стварен ризик да биде изложен на третман спротивен на членот 3;
- Тест кој се применува- македонските власти знаеле или можеле да знаат дека во односното време постоел стварен ризик дека жалителот ќе биде изложен на третман спротивен на членот 3 од Конвенцијата;
- Пропуст да се побараат дипломатски гаранции од Соединетите држави како држава на приемот за да се избегне ризикот жалителот да биде малтретиран, односно изложен на лош третман ;
- “Вонредното предавање“ е дефинирано како
- “ вонправен трансфер на лица од една јурисдикција или држава во друга, со цел за притворање и испрашување надвор од редовниот правен систем, каде постои ризик од мачење (тортура) или сурово, нечовечко или понижувачко постапување“.
- Пресуда донесена и во однос на членовите 5, 8 и 13 (повреда).

Ѓоргиев против Македонија

- Повреда на процедуралниот аспект на членот 3;
- Пропуст на надлежните да спроведат “ефективна официјална истрага” која ќе доведе до утврдување на фактите и идентификација и казнување на одговорните лица ;
- Истрагата мора да биде темелна и независна;
- Покренувањето на кривична постапка од страна на апликантот не е предуслов- граѓанската тужба, односно имотно-правното побарување за надомест на штета против државата може исто така да обезбеди форум за утврдување на фактите кој ќе биде надлежен да ја лоцира одговорноста за актите или пропуштањата кои вклучуваат повреда на правата на апликантот по член 3;
- Надлежните власти треба да дејствуваат по нивна иницијатива штом прашањето стигнало до нив, дури и во отсуство на формална кривична пријава;
- Можност за дисциплинска постапка против одговорниот полициски службеник;
- Посебна должност да се заштитат лицата кои се наоѓаат во притвор со оглед на нивната вулнерабилна позиција;
- Стандард на докажување на постоење на разумно, односно основано сомнение дека релевантните власти биле фактички свесни за постоење на ризик за животот на лицето- не бил исполнет во овој случај;
- Доволно е властите да ги презеле сите неопходни мерки за да редуцираат каков било потенцијален ризик со што би отпаднала одговорноста на државата.

Сулејманов против Македонија

- Пропуст на властите да спроведат официјална и ефективна истрага која ќе може да доведе до идентификација и казнување на одговорните полициски службеници;
- Информација која била обезбедена во текот на истрагата од страна на МВР сама по себе не е доволна, туку потребно е да бидат преземени дополнителни истражни мерки од страна на јавниот обвинител.

Целадинов и други против Македонија

- Од јавниот обвинител се бара да спроведе ефективна, темелна и брза (експедитивна) истрага;
- Пропуштањето да се стори тоа води кон повреда на процедуралниот аспект на членот 3;
- Потпирање врз заклучоците на Судот во случајот Јашар.

Трајкоски против Македонија

- Се бара ефективност, темелност и промптност при истражувањето на наводите за малтретирање;
- Домашните судови не треба да инсистираат на обелоденување на идентитетот на сторителите, зашто тие може да им бидат непознати на жртвата/апликантот;
- Пропуст да се пристапи кон мериторно расправање на предметот.

Јашар против Македонија

- Се бара ефективност, темелност и експедитивност во истрагата;
- Неактивност на јавниот обвинител.

ЧЛЕН 4 – ЗАБРАНА НА РОПСТВО И ПРИСИЛНА РАБОТА

1. Никој не смее да биде држен во ропство или ропска потчинетост.
2. Од никого не смее да се бара да врши присилна или задолжителна работа.
3. Во смисла на овој член за “присилна или задолжителна работа” нема да се смета:
 - а. каква било работа која се бара да биде извршена за време на редовното траење на лишувањето од слобода, односно затворската казна одредена согласно одредбите од членот 5 од оваа Конвенција или за време на условниот отпуст;
 - б. каква било служба која има воен карактер, или службата која се бара наместо неа, во случај на лица кои се повикале на приговор на совеста во земјите во кои е тоа предвидено со закон;
 - в. каква било служба која е наложена за време на вонредна состојба или елементарна непогода која се заканува да го загрози животот или благосостојбата на заедницата;
 - г. каква било работа или служба која претставува составен дел од нормалните, односно вообичаените граѓански обврски.

Не се донесени пресуди по однос на овој член.

ЧЛЕН 5 – ПРАВО НА СЛОБОДА И БЕЗБЕДНОСТ

1. Секој има право на слобода и безбедност на личност. Никој нема да биде лишен од слобода освен во следниве случаи и во согласност со постапка пропишана со закон:
 - а. законито издржување на затворска казна после осуда од страна на надлежен суд;
 - б. законито апсење или притворање на лице заради неисполнување на законски налог од страна на судот или со цел да се обезбеди исполнувањето на каква било обврска пропишана со закон;
 - в. законито апсење или притворање на лице сторено со цел за негово доведување пред надлежниот судски орган поради постоење на разумно сомневање дека истото сторило кривично дело кога се смета дека тоа е разумно неопходно за да се спречи истото да изврши кривично дело или да избега откако го сторило тоа;
 - г. лишување од слобода на малолетник врз основа на законски налог заради вршење воспитен надзор или заради негово доведување до надлежниот судски орган;
 - д. законито лишување од слобода на лица заради спречување на ширење заразни болести или на душевно болни лица, зависници од алкохол или дрога, или бездомници;
 - ѓ. законито апсење или притворање на лице со цел да се спречи неговото неовластено влегување во земјата или на лице против кое се презема акција со цел за негово протерување (депортација) или екстрадиција.
2. Секој кој е уапсен ќе биде запознаен веднаш и на јазик кој го разбира, со причините за неговото апсење и со секое обвинение против него.
3. Секој кој е уапсен или задржан во согласност со одредбите на ставот 1 (в) од овој член ќе биде изведен веднаш пред судија или друг службеник овластен со закон за врши судско овластување и ќе има право на судење во разумен рок или ќе биде пуштен на слобода во очекување на судска постапка. Пуштањето на слобода може да биде условено со давање гаранција дека тоа ќе се појави на судење.
4. Секој кој е лишен од слобода, било затоа што бил уапсен, или, пак, притворен има право да поведе постапка во која законитоста на неговото лишување ќе биде брзо разгледана од страна на суд и истиот ќе нареди негово пуштање на слобода, доколку лишувањето од слобода било незаконито.
5. Секој кој бил жртва на апсење или притворање спротивно на одредбите од овој член има остварливо право на обештетување.

Случаи во кои била утврдена повреда:

Миладинов и други против Македонија

- Повреда на член 5 став 3 и член 5 став 4;
- Постоенето на разумно сомнение дека уапсеното лице извршило кривично дело не е доволно за да се оправда неговиот континуиран притвор, туку треба да бидат обезбедени релевантни и доволни причини за тоа;
- Носењето решенија за продолжување на притворот, како и на решенија по жалби со користење на идентична формулација без да се води сметка за индивидуалните околности е неспоиво со Конвенцијата;
- Постапката по жалба против притворот треба да биде контрадикторна и мора секогаш да гарантира еднаквост на оружјата помеѓу обвинителот и притвореното лице;
- Пресуда и во однос на член 6 став 2 [нема повреда].

Велинов против Македонија

- Повреда на член 5 став 1 точка б, член 5 став 2 и член 5 став 5;
- Ограничување на слободата на апликантот, и покрај тоа што тој ја платил глобата заради која бил уапсен;
- Неинформирање на апликантот за причините за неговото апсење;
- Не било досудено обештетување во однос на неоправданиот притвор;
- Да се инсистира апликантот да бара повторување на постапката за надомест на штета значи да се постави преголем, несразмерен товар врз него;
- Пресуда и во однос на членот 6 став 1 и член 13 [повреда].

Ел-Масри против Македонија (Голем Судски совет)

- Пропуст на домашните власти да преземат мерки за да ги заштитат лицата од ризикот од исчезнување, како и да спроведат промптна и ефективна истрага во однос на тврдењето дека лицето било доведено во притвор и оттогаш не било видено;
- Одговорната (тужената) држава активно го потпомогнала подоцнежното притворање на апликантот во Авганистан преку негово предавање на ЦИА, и покрај тоа што била свесна или требало да биде свесна за ризикот од таквиот трансфер;
- Грабнувањето на апликантот и неговото притворање претставува “присилно исчезнување” дефинирано со меѓународното право;
- Пресуда и во однос на членовите 3, 8 и 13 [повреда].

Василноски и други против Македонија

- Повреда на член 5 став 3;
- Презумпција во корист на ослободување, освен ако постојат “релевантни и доволни” причини во поткрепа на континуираниот притвор;
- Посебно внимание да се посвети на презумпцијата на невиност;
- Проценка на бројни релевантни фактори кои можат да го потврдат постоењето на страв од бегство или да ја минимизираат таквата можност-не може да се оправда притворот во очекување на судење;
- Пристап на разгледување на секој случај одделно со посебен осврт кон индивидуалните околности на апликантот наспроти продолжување на притворот преку колективни решенија за притвор.

Митрески против Македонија

- Повреда на член 5 став 4;
- Преиспитувањето на законитоста на иницијалниот куќен притвор одреден од страна на истражниот судија изискува контрадикторна постапка и јавно судење;
- Жалбата поднесена од јавниот обвинител против решението со кое се одредува куќен притвор треба да му биде доставена на обвинетиот, зашто во спротивно тој ќе биде оневозможен ефективно да учествува во постапката пред второстепениот совет;
- Кога иницијалниот куќен притвор, како поблага мерка на безбедност се заменува со затворски притвор, тоа решение треба да се смета за ново решение за притвор, различно од иницијалниот куќен притвор;
- На апликантот треба да му биде овозможено усно да ги презентира своите аргументи пред судскиот совет.

Трајче Стојановски против Македонија

- Повреда на член 5 став 1 точка д;
- Континуираното држење во психијатриска установа мора да биде неопходно во околностите на дадениот случај;
- Притворот е оправдан само како мерка кон која се прибегнува кога останатите помалку сурови мерки се сметаат за недоволни да го заштитат поединечниот или јавниот интерес;
- Три минимални услови за законско лишување од слобода на душевно болното лице согласно член 5 став 1 точка д:
 - треба да биде установено постоење на вистинско ментално нарушување пред надлежен државен орган врз основа на објективно медицинско вештачење,
 - менталното растројство треба да биде од таков степен кој ќе изискува задолжително притворање, и
 - валидноста на континуираното лишување од слобода ќе мора да зависи од постоењето на таквото нарушување;
- Државите имаат простор на проценка при одлучувањето дали лицето треба да биде држено како душевно болно;
- Континуираното лишување од слобода на апликантот било очигледно несразмерно на неговата умствена состојба во релевантниот временски период.

Лазороски против Македонија

- Член 5 став 1 точка в и член 5 став 2;
- Апсењето и притворот треба да бидат засновани врз доволно објективни елементи кои ќе го оправдаат постоењето на “разумно сомнение” дека фактите биле погрешно утврдени;
- Пропуст во однос на елементарната гаранција дека кое било лице кое било уапсено треба да знае зошто е лишено од слобода, односно да биде информирано за причините за неговото апсење;
- Пресуда и во врска со членот 6 став 1 [повреда].

ЧЛЕН 6 – ПРАВО НА ПРАВИЧНО СУДЕЊЕ

1. При определувањето на граѓанските права и обврски или на какво било кривично обвинение против него, секој има право на правично и јавно судење во разумен рок од страна на независен и непристрасен суд востановен со закон. Пресудата ќе биде објавена јавно, но печатот и јавноста можат да бидат исклучени од целата постапка или од еден нејзин дел кога тоа го наложуваат интересите на моралот, јавниот поредок или националната безбедност во едно демократско општество, кога тоа го бараат интересите на малолетниците или заштитата на приватниот живот на странките, или во мера во која е тоа строго неопходно според наоѓањето на судот во посебни околности во кои публицитетот може да ги осуети интересите на правдата.
2. Секој кој е обвинет за кривично дело ќе се смета за невин сè додека неговата вина не се докаже по законски пат.
3. Секој кој е обвинет за кривично дело ги ужива следниве минимум права:
 - а. да биде информиран веднаш, на јазик кој го познава и детално за природата на делото и причината за обвинението покренато против него;
 - б. да има соодветно време и можности за подготовна на одбраната;
 - в. да се брани самиот или со помош на правен бранител по негов избор, а доколку не располага со доволно средства за да плати бранител, треба да му биде овозможена бесплатна правна помош кога тоа го бараат интересите на правдата;
 - г. самиот да ги сослуша сведоците против него или да предложи присуство и сослушување на сведоци во негова корист под исти услови како и во однос на сведоците против него;
 - д. да добие бесплатна помош од толкувач, доколку тој самиот не може да го разбере или зборува јазикот на кој се води постапката.

Петреска против Македонија

- Неразумно долго траење на постапка за поништување на отказ на договор за работа-повеќе од шест години и девет месеци во три инстанции;
- Три критериуми за утврдување на разумноста на должината на постапката- сложеноста на предметот, однесувањето на апликантите и властите и засегнатиот интерес на апликантите;
- Пресуда донесена и во однос на членот 6- неконзистентна судска пракса [нема повреда].

Митров против Македонија

- Субјективен и објективен тест за непристрасност;
- Објективен тест- самиот суд и неговиот состав да нудат доволно гаранции кои ќе исклучат легитимно сомневање во однос на неговата непристрасност;
- Субјективен тест -личната непристрасност на судијата се претпоставува се дури нема доказ за спротивното;
- Нема јасно разграничување помеѓу субјективната и објективната непристрасност- однесувањето на судијата може да поттикне објективни сомнежи за неговата непристрасност од аспект на надворешен набљудувач (објективно), како и да го покрене прашањето за личното убедување (субјективно);
- Клучно е дали стравот од пристрасност е објективно оправдан;
- Објективниот тест се однесува на хиерархиски или други врски меѓу судијата идругите учесници во постапката;
- Дури и појавноста на пристрасност е од определено значење- засегната е довербата на јавноста во судовите во едно демократско општество;
- „Правдата не само што треба да се спроведува, туку нејзиното спроведување треба да биде и видливо“.

Попоски и Дума против Македонија; Геровска Попчевска против Македонија; Јакшовски и Трифуновски против Македонија; Митриновски против Македонија

- Применливост на членот 6 во постапките за разрешување на судии;
- Непристрасноста значи отсуство на на предубедување или пристрасност, што треба да се утврди согласно
 1. субјективниот тест (личната убеденост и постапување/однесување на определен судија, односно дали тој имал лично предубедување или пристрасност во одреден случај), како и
 2. објективниот тест (дали судот и неговиот состав даваат доволно гаранции за да се исклучи каков било легитимен сомнеж во однос на неговата непристрасност);
- Не постои јасно разграничување помеѓу субјективната и објективната непристрасност-постапувањето на судијата може да поттикне објективно заснован страв за неговата непристрасност од гледиште на надворешен набљудувач, како и да го покрене прашањето на неговото лично убедување, односно уверување;
- Барањето за објективна непристрасност- дополнителна гаранција во случај кога е тешко да се прибават докази со кои ќе се собори презумпцијата за субјективна непристрасност на судијата;
- И привидот или постоењето изгледи за пристрасност е од определено значење со оглед на довербата во јавноста која треба да ја влеат судовите во едно демократско општество („правдата не само што треба да се спроведува, туку нејзиното спроведување треба да биде и видливо“).

Попоски и Дума против Македонија

- Системот во кој членовите на Судскиот совет кои спровеле прелиминарни истраги и ги иницирале спорните постапки за разрешување на судии подоцна учествуваат во донесувањето на одлуки за нивно разрешување покренува објективно сомневање во непристрасноста на тие членови на Советот;
- Мешањето на улогите на одделни членови на Судскиот совет создава објективно оправдани сомненија во поглед на неговата непристрасност.

Геровска Попчевска против Македонија

- Постои легитимно стравување дека претседателот на Врховниот суд имал лично предубедување дека определен судија треба да биде разрешен заради нестручно и несовесно вршење на функцијата со оглед дека тој првично гласал за мислењето усвоено на пленарна седница на Врховниот суд со кое се констатира постоење на основи за разрешување на судијата, за да подоцна учествува во донесување на одлуката за разрешување од страна на Судскиот совет;
- Присуството на Министерот за правда на седниците на Судскиот совет, како претставник на извршната власт, ја попречува неговата независност.

Јакшовски и Трифуновски против Македонија

- Системот во кој членовите на Судскиот совет кои ги спровеле прелиминарните истраги и ја покренале постапката за разрешување на судиите подоцна учествувале во носењето на одлуките од страна на Судскиот совет за нивно разрешување фрла објективно сомневање во однос на непристрасноста.

Ивановски против Македонија

- Правото на пристап како аспект на правото на суд;
- Одлуките на управните и другите власти кои не ги исполнуваат барањата на член 6 треба да подлежат на подоцнежна контрола од судски орган кој има целосна надлежност да ги укинува таквите одлуки, било поради погрешно утврдена фактичка состојба или погрешна примена на материјалното право;
- Управниот и Врховниот суд имаат целосна надлежност во смисла на член 6 став 1 да укинат одлука на управен орган и предметот да го вратат на повторно одлучување, или, пак, да донесат нивна сопствена одлука;
- Оценката на доказите не спаѓа во надлежност на Судот- примарна обврска на националните судови да ги ценат доказите пред нив;
- Начинот на кој биле изведени доказите е елемент кој може да биде релевантен во контекст на севкупната правичност на постапката;
- Кога апликантот се жали на неправичноста на постапката и неговите наводи ги поткрепува со низа меѓусебно поврзани аргументи кои тангираат различни аспекти од член 6 став 1, правичноста на постапката се разгледува во целина;
- Постапката е неправична и се смета дека таа како целина не ги исполнува барањата за правично судење, дури и тогаш кога секој процедурален недостаток сам по себе не претставува повреда;
- Субјективен и објективен тест за утврдување на постоење на (не)пристрасност;
- Временскиот период на унапредување на судиите кои постапувале по конкретен предмет, заедно со јавната изјава дадена од Премиерот во врска со тој предмет објективно покренуваат сомненија во поглед на независноста и непристрасноста;
- Давањето јавна изјава на Премиерот е неспово со концептот на „независен и непристрасен суд“ - не е неопходен доказ за фактичко влијание или притисок, туку важно е самото постоење на појавност на непристрасност;
- Пресуда донесена и во однос на член 8 [повреда].

Хајрулаху против Македонија

- Користење во кривична постапка на докази прибавени со прекршување на забраната од членот 3-сомнежи во врска со правичноста на постапката;
- Изведувањето како докази на признанија, односно искази дадени поради мачење (од безбедносните сили на државата), со цел да се утврдат релевантни факти ја прават кривичната постапка неправична во целина, независно од доказната вредност на исказите и без оглед дали нивната употреба била одлучувачка за осудување на тужениот;
- Пресуда донесена и во однос на членот 3 [повреда].

Миткова против Македонија

- Правото на јавна расправа во себе вклучува и право на усна расправа, освен при постоење на исклучителни околности кои го оправдуваат неискористувањето на таквата можност, што ќе зависи од природата на прашањата за кои одлучува надлежниот национален суд;
- По правило, споровите во областа на социјалното осигурување и социјалните бенефиции се од технички карактер и можат да се базираат врз писмена, наместо усна постапка, согласно принципите на ефикасност и економичност и потребата од брзо постапување во такви случаи;
- При контрадикторни докази и постоење на спорни факти помеѓу страните во постапката чие прецизно утврдување е неопходно за расправање на правната работа потребно е одржување на усна расправа;
- Обврска на надлежниот (управен) суд да изнесе причини, односно образложение поради кое не е неопходно одржување на усна расправа;
- Предолго траење на управната и управно-судската постапка (речиси четиринаесет години, од кои единаесет години, десет месеци и дваесет и еден ден во рамките на временската надлежност на Судот), од денот на поднесување на жалба против одлуката на првостепениот управен орган;
- Разумната должина на управните постапки се проценува во зависност од сложеноста на предметот, однесувањето на страните, како и интересот на страните кој е засегнат/ доведен во прашање во дадениот случај;
- Пресуда и во однос на член 1 од Протокол бр. 1 [ratione materiae, стварна неспоивост на жалбените наводи со Конвенцијата].

Ефтимов против Македонија

- Принцип на еднаквост на оружјата- разумна можност на секоја странка да го претстави својот случај во околности кои нема да ја стават во суштински понеповолна положба наспроти нејзиниот противник;
- Секоја страна треба да биде запознаена со сите докази изведени од судот и сите поднесоци поднесени до него (од спротивната страна) и да има можност да се произнесе по однос на истите;
- Обвинетиот не треба да трпи штета поради неговиот пропуст да побара да биде известен за терминот на одржување на седницата на апелациониот суд, за разлика од јавниот обвинител кој задолжително се повикува на истата;
- Присуството на јавниот обвинител на седница на Врховниот суд, на која не е повикан обвинетиот, при што пресудата на понискиот, апелационен суд била преиначена на штета на обвинетиот и истиот бил осуден на затворска казна, доведува до повреда на принципот на еднаквост на оружјата;
- Должина: десет години и девет месеци во три судски инстанции, сметано од денот кога била отворена истражна постапка;
- Сложеноста на предметот, однесувањето на апликантот и на властите- критериуми за оценка;
- Прибавувањето мислења на вештаци само по себе не може да го оправда севкупното траење на постапката- одговорност носи судечкиот судија;
- Повторните враќања на предметот на повторно расправање и одлучување укажуваат на сериозни недостатоци во судскиот систем.

Николова против Македонија

- Предолго траење на вонпарнична постапка за утврдување на висина на надоместокот за експроприрано земјиште поради неоправдано одолговлекување (три инстанции- вкупно дваесет години, од кои дванаесет години во рамките на временската надлежност на Судот);
- Разумната должина на постапката се проценува во зависност од сложеноста на предметот, однесувањето на страните, како и интересот на страните кој е засегнат/ доведен во прашање;
- Пресуда и во однос на член 1 од Протокол бр.1 [апликантката изгубила статус на жртва].

Митриновски против Македонија

- Непристрасноста подразбира отсуство на предубедување или пристрасност, што мора да се утврди согласно
 - субјективниот тест (личната убеденост и постапување/однесување на определен судија, односно дали тој имал лично предубедување или пристрасност во одреден случај), како и
 - објективниот тест (дали судот и неговиот состав даваат доволно гаранции за да се исклучи каков било легитимен сомнеж во однос на неговата непристрасност);
- Нема непремостлива поделба меѓу субјективната и објективната непристрасност- постапувањето на судијата може да поттикне објективно заснован страв за неговата непристрасност од гледиште на надворешен набљудувач (објективен тест), како и да го покрене прашањето на неговото лично убедување, односно уверување (субјективен тест);
- Кога не може да се собори презумпцијата на субјективна непристрасност на судијата, како дополнителна важна гаранција се јавува барањето за објективна непристрасност;
- Значајни се и привидот или постоењето изгледи за пристрасност ("правдата не треба само да се спроведе, туку треба да биде видливо дена истата се спроведува"), а судовите во секое демократско општество треба да влеат доверба во јавноста;
- При повреда на членот 6, апликантот треба да биде ставен во позиција во која би се наоѓал доколку не биле занемарени барањата на членот 6- повторување на постапката по пресуда на Судот како најсоодветен облик на обештетување.

Штерјов и други против Македонија

- Екстремно долга постапка- дваесет и пет години во два степени, од кои десет години и речиси пет месеци влегуваат во временската надлежност на Судот;
- Пресуда и во однос на член 13 [повреда].

Ѓорески против Македонија

- Барањето да се искористи правниот лек за заштита на правото на судење во разумен рок пред Врховниот суд не е релевантно за апликациите кои чекале на постапување во Судот пред тој да ја донесе одлуката во случајот Аџи-Спиркоска и други, со оглед дека тој правен лек во тоа време бил неефективен.

Михајлов Ристов и други против Македонија

- Слични факти и согледувања како и во Штерјов и други;
- Дваесет и пет години во два степени, од кои десет години и речиси пет месеци влегуваат во временската надлежност на Судот;
- Пресуда и во однос на член 13 [повреда].
-

Душко Ивановски против Македонија

- Допуштеноста на незаконски прибавените докази е прашање на кое треба да одговорат националните судови, но тоа ќе биде земено предвид од Судот при утврдувањето дали постапката како целина била правична;
- Експертско мислење изготвено од страна на полицијата, без присуство на одбраната на обвинетиот не може да се смета за неутрално и независно ;
- Немоžност да се побива доказот прибавен со вештачење од страна на полицијата преку приложување на алтернативен извештај од вешти лица, како и неможност да се повикаат сведоците на одбраната;
- Ова создава неурамнотеженост помеѓу одбраната и обвинителството и го прекршува начелото на еднаквост на оружјата.

Поповски против Македонија

- Постапката стоела во место повеќе од четири години пред судечкиот суд да ја оконча истата поради апсолутна застареност на кривичното гонење;
- Пресуда и во однос на членот 8 [повреда].

Димитријоски против Македонија

- Преголемиот заостаток на домашните судови не може да биде изговор за продолженото траење на постапките;
- Аналогија со Ѓорески (од апликантот не се бара да го исцрпи правниот лек за должина на постапката пред Врховниот суд, со оглед дека неговата апликација чекала на постапување во Стразбур пред да биде донесена одлуката во случајот Аџи-Спиркоска и други).

Иљази против Македонија

- Одбивање на предлогот да се изведат релевантни докази на одбраната- прекршување на членот 6 став 1 и член 6 став 3 точка г.

Велинов против Македонија

- Четири години и осум месеци во две судски инстанции- предолго траење на постапка за надомест на штета поради неоправдано лишување од слобода ;
- Пресуда и во врска со член 5 став 1 точка б, член 5 став 2 и член 5 став 5 [повреда], како и член 13 [повреда].

Стоилковска против Македонија

- Важност на принципот на правна сигурност ;
- Толкувањето на домашното законодавство е препуштено на националните власти, освен во случаи на евидентна арбитражност;
- Флагрантна неконзистентност при примената на правото и конфликтност на одлуките во слични случаи расправани од истиот суд со што се потпопува кредибилноста на судовите и се ослабува јавната доверба во судскиот систем;
- Повеќекратно враќање на предметот на повторно расправање во рамките на една постапка- сериозен недостаток на судскиот систем;
- Предолго траење на постапката (преку девет години и осум месеци во две судски инстанции) со одлагања по вина на државата.

Балажоски против Македонија

- Оневозможен пристап до Врховниот суд- вредноста на предметот на спорот наводно била под законски предвидениот минимум;
- Спротивни пресуди на Врховниот суд во ист случај во поглед на неговата надлежност *ratione valoris* – некомпатибилно со принципот на правна сигурност;
- Пресудите донесени од истиот суд во некој претходен стадиум од постапката се обврзувачки за истиот суд и во подоцнежниот стадиум од истата постапка.

Пападакис против Македонија

- Користење на посебни истражни мерки, како на пример- тајни агенти како сведоци во предмет на трговија со дрога ;
- Примена на тестот за проверка од Ал-Каваџа и Тахери, со цел да се утврди дали извесен доказ бил единствениот и одлучувачки доказ кој довел до осуда на апликантот- во овој случај бил исполнет вториот услов на одлучувачко значење;
- Нема потреба сведокот да се смета за анонимен, доколку неговиот идентитет не му е познат на апликантот, но тој го знае и препознава по надворешниот изглед;
- Сослушување на сведокот само во присуство на судијата и јавниот обвинител и без можност за соочување;
- Рокот од еден час даден од страна на судот за подготовка на прашања за сведокот со прикриен идентитет- неадекватен, бидејќи го лишува апликантот од реална шанса да ја оспорува веродостојноста на одлучувачките докази против него, спротивно на член 6 став 1 и член 6 став 3 точка д.

Наумоски против Македонија

- Недоставување на поднесоците на тужениот до апликантот како тужител- сериозно прекршување на правото на контрадикторна постапка;
- Разумноста на траењето на постапката се цени во контекст на сите околности на случајот и врз основа на критериуми, како комплексноста на случајот, однесувањето на страните и интересот на апликантот кој е доведен во прашање;
- Работните спорови треба да се водат со посебна грижливост;
- Пет години и три месеци на три нивоа на надлежност- прекумерно.

Трамповски против Македонија

- Неможност на апликантот да ги соочи сведоците чии искази биле одлучувачки и довеле до негова осуда;
- Потребно е севкупниот докажен материјал да биде презентираан во присуство на обвинетиот на јавно рочиште- користењето на докази прибавени во фазата на полициска истрага, како и судската истрага бара постоење на можност да се побива веродостојноста на таквите докази во некој подоцнежен стадиум од постапката ;
- Анализа на Ал-Каваџа и Тахери на трите суштински прашања пред да се констатира повреда на правото на одбрана- дали било неопходно да се изведе определен доказ, дали тој претставувал единствен и одлучувачки основ за осуда, како и дали постоеле доволни контрабалансирачки фактори, вклучително и силни процедурални гаранции дека постапката во целина била правична.

Огражден АД и други против Македонија

- Исцрпувањето на правниот лек за должина на постапката согласно Законот за судови од 2008 г. ги засега само апликациите кои биле поднесени после одлуката во случајот Аџи-Спирноска и други;
- Разумноста на траењето на постапката се цени во контекст на сите околности на случајот и врз основа на критериуми, како што се комплексноста на случајот, однесувањето на страните и интересот на апликантот кој е доведен во прашање;
- Пресуда и во однос на член 13 [повреда].

Бајалциев против Македонија

- Постојењето на наводна пристрасност на судијата се утврдува согласно субјективниот и објективниот тест;
- Субјективен тест- лично предубедување на конкретен судија во даден случај;
- Примена на објективен тест за да се утврди дали судијата понудил гаранции доволни за да исклучат какво било легитимно сомневање- доверба на јавноста во судовите во едно демократско општество;
- Разумноста на траењето на постапката се цени во контекст на сите околности на случајот и врз основа на релевантни критериуми;
- Враќањето на предметот на повторно расправање во рамките на една иста постапка укажува на сериосен недостаток во судскиот систем- повторното расправање треба да се одредува само во случај на грешки сторени од пониските судови.

Дрејер против Македонија

- Домашните судови треба да покажат посебна грижа кога водат постапки за извршување;
- Должина од единаесет години и еден месец, од кои седум години, пет месеци и дваесет дена влегуваат во временската надлежност на Судот во две судски инстанции (постапката стоела во место шест години пред првостепениот суд).

Атанасов (II) против Македонија

- Судечкиот судија треба да обезбеди присуство на обвинетиот и вкрстено испрашување на сведокот кој го дал клучниот исказ врз која се заснова осудата ;
- Во спротивно, неоправдано и значително ограничување на правото на одбрана.

Чамински против Македонија

- Прекумерна должина поради неможноста на судовите да обезбедат присуство на тужените, нивните застапници и сведоците;
- Релевантниот период по ратификација на ЕКЧП изнесувал осум години и седум месеци.,

Чангов против Македонија

- Извршувањето на пресуда донесена од кој било суд ќе се смета за составен дел на самата постапка;
- Државите имаат позитивна обврска да обезбедат систем за извршување на пресудите кој е ефективен во закон и во пракса и да гарантираат нивно извршување без непотребно одлагање.

Атанасов против Македонија

- Начелото на еднаквост на оружјата подразбира дека на секоја страна треба да и биде дадена еднаква можност да го презентира случајот под услови кои не ја доведуваат во суштински понеповолна положба наспроти нејзиниот противник, како и можност да се запознае со доказите и поднесоците од другата страна и да ги коментира истите;
- Преференцијален третман доделен на јавниот обвинител преку негово известување за седницата на апелациониот суд и овозможување на присуство на истата, при што правото на обвинетиот било неоправдано ограничено.

Иванов и Димитров против Македонија

- Одлагања поврзани со неспособноста на домашните судови да обезбедат присуство на страните во постапката како и во однос на изготвување на вештачење- одговорност на државата;
- Пет години и еден месец во две судски инстанции- прекумерна должина на постапката.

Демерџиева и други против Македонија

- Оневозможен пристап до Врховниот суд кој погрешно го отфрлил барањето за вонредно преиспитување на правосилна пресуда како тоа да било поднесено ненавремено;
- Како последица на тоа, обвинетите во случај на трговија со дрога биле спречени да искористат достапен правен лек;
- Повторувањето на постапката се смета за најдобар начин на исправање на неправдата во вакви случаи.

Спасовски против Македонија

- Правото на пристап до судот освен правото да се поведе постапка подразбира и право да се добие судска разрешница на спорот;
- Конфликтните позиции на домашните судови не смеат да имаат за последица оневозможување да биде мериторно разгледано нечие барање.

Настеска против Македонија

- Начелото на еднаквост на оружјата подразбира на секоја страна да и биде дадена еднаква можност да го презентира случајот под услови кои не ја доведуваат во суштински понеповолна положба наспроти нејзиниот противник;
- Присуството на јавниот обвинител на седница на апелациониот суд, на која обвинетиот не бил поканет, го нарушува овој принцип;
- Повеќекратните враќања на предметот на повторно расправање укажуваат на сериозни недостатоци во судскиот систем.

Сандел против Македонија

- Иако повторените барања за употреба на јазикот кој апликантот го разбира ја одолговлекуваат самата постапка, тие мора да се сфатат во контекст на преземените гаранции на државата по членот 6;
- Продолженото траење на постапката поради неможноста на судовите да обезбедат толкувач претставува одговорност на државата;
- Прекумерна должина од осум години, девет месеци и девет дена на три степени на судска надлежност;
- Пресуда и во однос на член 6 став 3 точка д [нема повреда/ очигледна неоснованост].

Борис Стојановски против Македонија

- Од оштетената страна во кривична постапка која истакнала имотно-правно побарување не може да се бара повторно да поднесе нова тужба пред граѓанскиот суд со која ќе бара надомест на штета;
- Во спротивно спречен е пристапот до судот;
- Пресуда и во однос на член 6 став 1 (должина)-нема повреда.

Илиевски против Македонија

- При оценка на разумноста на траењето на постапката предвид се зема и состојбата на 10 април 1997, денот на ратификација на Конвенцијата од страна на Македонија;
- Се зема предвид и кој интерес на апликантот бил доведен во прашање;
- Посебна грижливост и ажурност се бара кога лицето ги изгубило средствата за егзистенција (во работни спорови и спорови кои се однесуваат на престанок на работен однос);
- Траење на работен спор од шест години, два месеци и тринаесет дена на три степени- предолго.

Томислав Јовановски против Македонија

- При оценка на разумноста на траењето на постапката предвид се зема и состојбата на 10 април 1997, денот на ратификација на Конвенцијата од страна на Македонија;
- Поднесоците со кои апликантот го прецизираше тужбеното барање или времето поминато за да ги исцрпи сите правни средства за изземање на судијата не треба да се сметаат на негова штета;
- Шест години, четири месеци и шеснаесет дена на три степени- неразумно долга постапка.

Ристеска против Македонија

- Државата треба да организира таков систем во кој нејзините судови секому ќе му го гарантираат правото да добие конечна и правосилна пресуда со која се решаваат споровите за граѓански права и обврски;
- Истовремено, државата мора да организира систем за прописна достава на судските покани- какви било одолговлекувања како последица на неможност да се поканат сите странки во постапката може да се припише исклучиво на државата;
- Исклучиво апликантот може да одговара за неплаќање на судските такси, освен ако бил изземен од таквата обврска;
- За апликантката која била отпуштена од работа и без средства за живот била неопходна ажурност во водењето на постапката – седум години и четири месеци за три судски инстанции во работен спорен е прекумерно долго.

Паком Слободан ДООЕЛ против Македонија

- Во постапките за извршување доверителот е одговорен за однесувањето на должникот и третите лица;
- Предолго траење на постапката за извршување-девет години и седумнаесет дена во три инстанции.

Атанасовски против Македонија

- Правилното спроведување на правдата бара пресудите соодветно да ги изложат причините врз кои истите се засновани;
- Правната сигурност и заштитата на легитимните очекувања не подразбираат право на востановена судска пракса;
- Сепак, должноста да се обезбедат доволни и адекватни причини постои кога Врховниот суд, чија задача е да обезбеди униформност во примена на законите од домашните судови ќе отстапи од неговата воспоставена судска пракса во однос на определена материја;
- Работните спорови треба да се водат со посебна претпазливост- спротивно на тоа, траењето на постапката од шест години, еден месец и тринаесет дена на три судски инстанции се смета за прекумерно.

Јованоски против Македонија

- Извршувањето на пресуда донесена од кој било суд ќе се смета за составен дел на самата постапка;
- Државите имаат позитивна обврска да обезбедат систем за извршување на пресудите кој е ефективен во закон и во пракса и да гарантираат нивно извршување без непотребно одлагање;
- Преку воздржување од преземање на соодветни и ефективни мерки, судовите ги лишуваат одредбите од членот 6 од нивниот корисен ефект.

Каланоски против Македонија

- Извршувањето на пресуда донесена од кој било суд ќе се смета за составен дел на самата постапка;
- Државите имаат позитивна обврска да обезбедат систем за извршување на пресудите и да гарантираат нивно извршување без непотребно одлагање;
- Преку воздржување од преземање на соодветни и ефективни мерки (пр., пропуштање да се разгледа барањето за извршување), судовите ги лишуваат одредбите од членот 6 од нивниот корисен ефект;
- Должина од девет години после ратификацијата на ЕКЧП- прекумерна.

Ивановски и други против Македонија

- Должина од шест години и седум месеци, од кои шест години и еден месец во рамките на временската надлежност на Судот;
- Значителни одлагања за кои се одговорни домашните судови.

Столески и Силјаноска против Македонија

- Должина од шест години и два месеци во две судски инстанции- прекумерна.

Камбери против Македонија

- Фактот што апликантот ги искористил сите расположиви правни лекони нема да се смета дена придонел кон прекумерното траење на постапката;
- Повеќекратните враќања на предметот на повторно расправање укажуваат на сериозни недостатоци во судскиот систем;
- Прекумерна должина- десет години, три месеци и пет дена во три инстанции.

Трпески против Македонија

- Се бара посебна ажурност на судовите во граѓанските спорови за утврдување на надомест на штета во случаи на лична повреда;
- Поднесоците со кои апликантот го прецизира тужбеното барање или бара алтернативно вештачење не се земаат на негова штета;
- Неразумна должина: шест години, седум месеци и дваесет и седум дена во три степени на надлежност.

Камилова против Македонија

- Правото на пристап до судот би било илузорно доколку се дозволи конечната и правосилна, обврзувачка пресуда да остане неизвршена на штета на една од страните;
- Одлагањето во постапката за извршување е неоправдано доколку со тоа се загрозува суштината на правото ;
- Одговорноста на државата за извршување на пресудите бара инволвираност на државните органи и домашните судови во процесот на извршување.

Лазороски против Македонија

- Право на контрадикторна постапка за преиспитување на законитоста на лишувањето од слобода;
- Еднаквост на оружјата- можност секоја странка да го презентира нејзиниот случај под исти услови кои не ја ставаат во суштински понеповолна положба наспроти нејзиниот противник;
- Недоставување на решение донесено од истражниот судија на апликантот и негово неповикување на одлучувачкото рочиште на кое присуствувал истражниот судија;
- Пресуда и во однос на член 5 став 1 точка в и член 5 став 2 [повреда].

Бочварска против Македонија

- Извршувањето- составен дел на судскиот процес;
- должина: осум години и десет месеци, од кои пет години, три месеци и петнаесет дена во три инстанции во рамки на темпоралната надлежност на Судот;
- Повеќекратните враќања на предметот на повторно расправање укажуваат на сериозни недостатоци во судскиот систем и се одразуваат врз должината на извршувањето;
- Пресуда и во однос на член 1 од Протоколот бр.1 [повреда].

Велјаноска против Македонија

- Одлагањата поврзани со медицинско вештачење можат да и се припишат на државата;
- Должина: девет години и шест месеци, од кои седум години во рамки на темпоралната надлежност на Судот, во три судски инстанции.

Благе Илиевски против Македонија

- Предолго траење на постапката поради повеќекратните враќања на предметот на повторно расправање, кои укажуваат на сериозни недостатоци во судскиот систем;
- Посебна експедитивност, неопходна во пензиските спорови;
- Должина: прелу осум години и десет месеци пред управните органи и Врховниот суд, од кои седум години, осум месеци и шест дена влегуваат во рамките на надлежноста на Судот.

Јосифов против Македонија

- Посебна ажурност во работните спорови;
- Дваесет години во рамките на надлежноста на Судот и дополнителни седум месеци- прекумерна должина за две инстанции на судско постапување.

Богданска Дума против Македонија

- Одлагања на рочиштата поради необезбедување на присуство на странките во постапката- одговорност на државата и нејзините судови;
- Должина од дванаесет години и четири месеци (постапката сè уште траела во моментот на поднесување на апликацијата).

Петкоски и други против Македонија

- Правото на пристап до судот освен правото да се поведе постапка подразбира и право да се добие судска разрешница на спорот;
- Не е апсолутно право, но пристапот до судот не смее да биде ограничен или намален во мера во која се попречува суштината на самото право.

Кангова против Македонија

- Посебна будност и обѕирност се бара во постапки во кои апликантката бара исплата на неисплатени плати или на придонеси од социјалното осигурување од нејзиниот поранешен работодавец;
- Шест години, седум месеци и седумнаесет дена во три судски инстанции.

Димитриевски против Македонија

- Девет години и осум месеци, од кои седум години, осум месеци и шест дена под темпорална надлежност на Судот - предолго траење;
- Промените во составот на судечкиот совет значително придонесуваат кон севкупната должина на постапката и се сметаат за одговорност на самата држава.

Пецеви против Македонија

- Сите стадиуми од постапката за определување на граѓанските права и обврски, заедно со оние кои следат по донесување на мериторна одлука мора да бидат завршени во разумно време;
- Неплаќањето на судски такси не може да претставува изговор за подолготрајна неактивност на судот;
- Должина од девет години и пет месеци во два степени.

Димитриева против Македонија

- Посебна будност е неопходна кај работните спорови;
- Должина: пет години, шест месеци и дваесет и два дена на три нивоа на надлежност.

Велова против Македонија

- Предолго траење на постапката поради повеќекратните враќања на предметот на повторно расправање, кои укажуваат на сериозни недостатоци во судскиот систем;
- Должина од седумнаесет години, од кои седум години и еден месец во надлежност на Судот.

Крсто Николов против Македонија

- Сите стадиуми од постапката за определување на граѓанските права и обврски, заедно со оние кои следат по донесување на мериторна одлука мора да бидат завршени во разумно време;
- Постапка за извршување која сè уште трае- континуирана состојба во траење од речиси деветнаесет години, од кои единаесет во надлежност на Судот;
- Пресуда и за членот 13 [повреда].

Савов и други против Македонија

- Извршувањето се зема предвид заедно со граѓанската постапка која му претходела при утврдувањето на разумноста на должината;
- Клучната одговорност за одлагањата кои произлегуваат од вештачењето лежи на државата;
- Посебна претпазливост се бара кај спорите за надомест на штета во случај на претрпена лична повреда;
- Конечната и правосилна пресуда останала неизвршена после седум години.

Јанкуловски против Македонија

- Нереализирање на парично побарување досудено во постапка за исплата/враќање на долг;
- Извршувањето на пресуда донесена од кој било суд ќе се смета за составен дел на самата постапка;
- Позитивна обврска на државите да воспостават систем за ефективно извршување на пресудите;
- Пресуда и во однос на член 1 од Протоколот бр.1 [повреда].

Маневски против Македонија

- Подоцнежната неуспешна постапка пред јавниот обвинител не се зема предвид при пресметување на вкупната должина, зашто истата не произлегува од ефективен лек по кој апликантот требало да посегне;
- Хроничната пренатрупаност на судовите не е оправдување за предолго траење на постапките;
- Клучната одговорност за одлагањата кои произлегуваат од вештачењето лежи на државата;
- Работните спорови треба да се водат со посебна претпазливост и бидност;
- Предолго траење на постапката поради повеќекратните враќања на предметот на повторно расправање, кои укажуваат на сериозни недостатоци во судскиот систем;
- Прекумерна должина на две различни постапки, од кои втората останала неокончана.

Фетаовски против Македонија

- Правото на пристап до судот не е апсолутно право, но пристапот до судот не смее да биде ограничен или намален во мера во која се попречува суштината на самото право;
- Државата ужива широка слобода, односно има простор за слободна проценка при определувањето на условите за допуштеност на тужбата, жалбата или друг правен лек пред домашните судови;
- Правната сигурност налага националните судови да одредат временски рокови за поднесување на определен правен лек, кои не смеат да бидат такви што ќе ги оневозможат странките да го искористат тој правен лек;
- Фактот што странките ги искористиле правните лекови не се зема на нивна штета, како околност која влијаела негативно врз должината;
- Недавањето известувања од страна на државните органи, неповинувањето сведоци, како и необезбедувањето присуство на тужените лица се припишува на самата држава;
- Должина од преку десет години, од кои пет години, четири месеци и дваесет и осум дена во надлежност на Судот, три судски инстанции.

Ѓозев против Македонија

- Работните спорови треба да се водат со посебна претпазливост и бидност;
- Фактот што странките ги искористиле правните лекови не се зема на нивна штета, како околност која влијаела негативно врз должината;
- Предолга постапка поради повеќекратни враќања на предметот на повторно расправање (сериозни недостатоци во судскиот систем);
- Над дваесет и три години- единаесет години под надлежност на Судот.

Нешевски против Македонија

- Илузорност на правото на пристап до судот доколку конечна и правосилна пресуда не се изврши на штета на една од странките;
- Органите надлежни за извршување уживаат широка дискреција при одлучувањето што треба да се преземе за таа цел;
- [Пресуда- член 13 \[повреда\]](#).

Паризов против Македонија

- Лекот за должина на постапката се смета за ефективен доколку тој ги спречува наведените повреди или нивното продолжување, или нуди адекватно обештетување за настанатата повреда;
- Десет години, девет месеци и пет дена- траење на постапката после ратификацијата на ЕКЧП во три инстанции (постапка по правен лек за должина пред Врховниот суд, која била во тек при поднесувањето на оваа апликација);
- Повеќекратните враќања на предметот на повторно расправање укажуваат на сериозни недостатоци во судскиот систем.

Николов против Македонија

- Пристрасноста се определува врз основа на субјективниот тест (лично предубедување на определен судија) и објективниот тест (проценување дали судијата дал доволни гаранции за да исклучи какво било легитимно сомнение);
- Судијата за кој постои легитимна причина да се стравува дека е пристрасен мора да се повлече/изземе;
- Релевантност на непристрасноста за јакнење на довербата на јавноста во судството во едно демократско општество ("правдата мора да биде спроведена, но и да биде видливо дека се спроведува").

Нанков против Македонија

- Комплексноста на предметот која е врзана и со потребата да се бара експертско мислење сама по себе не ја објаснува прекумерната должина;
- Апликантот не може да биде обвинет дека придонел кон должината преку искористување на сите расположиви правни лекови за да го оствари правото на одбрана;
- Чести промени на судечкиот судија- удел во должината;
- Над десет години долга постапка- четири години и десет месеци во две судски инстанции под надлежност на Судот;
- Повеќекратните враќања на предметот на повторно расправање укажуваат на сериозни недостатоци во судскиот систем.

Ивановска против Македонија

- Комплексноста на предметот која е врзана и со потребата да се бара експертско мислење сама по себе не ја објаснува прекумерната должина;
- Шеснаесет години, од кои шест години и девет месеци по ратификацијата на Конвенцијата.

Стојковиќ против Македонија

- Барањата поднесени од апликантот за забрзување на постапката се земаат предвид во негова полза дури и ако истите не претставувале делотворен правен лек;
- Самиот факт што странките ги искористиле правните лекови не се зема на нивна штета, како онолност која влијаела негативно врз должината;
- Повеќекратните враќања на предметот на повторно расправање (четири по ред) укажуваат на сериозни недостатоци во судскиот систем;
- Работните спорови треба да се водат со посебна грижа и будност;
- Должина која надминува дванаесет години- над седум години и три месеци во надлежност на Судот.

Сали против Македонија

- Посебна будност при водење на спорови за надомест на штета во случај на лична повреда;
- Должина од пет години, шест месеци и четиринаесет дена во три судски инстанции.

Лазаревска против Македонија

- Посебна будност при водење на спорови за надомест на штета во случај на лична повреда;
- Должина од шест години, осум месеци и дваесет и еден ден во две судски инстанции.

Зибери против Македонија

- Предолго траење на постапката поради повеќекратните враќања на предметот на повторно расправање, кои укажуваат на сериозни недостатоци во судскиот систем;
- Апликантот не може да биде обвинет дека придонел кон должината преку искористување на сите расположиви правни лекови за да ја оствари својата одбрана;
- Работните спорови треба да се водат со посебна претпазливост и будност;
- Должина од преку девет години- четири години, единаесет месеци и десет дена во надлежност на Судот.

Митревски против Македонија

- Право да се биде присутен во постапката- иако ова право има поголемо значење во кривичната одошто во граѓанската постапка;
- Повреда на контрадикторноста на постапката, ако само една од странките не била успешно поканета да присуствува на рочиштето.

Граберска против Македонија

- Кога мислењата на вешти лица се прибавуваат по барање на странките, националните судови треба да проценат дали тие се неопходни за прописното спроведување на правдата;
- Барањата поднесени од апликантот за забрзување на постапката се земаат предвид во негова полза дури и ако истите не претставувале делотворен правен лек;
- Седум години, пет месеци и четиринаесет дена- пет години, седум месеци и два дена во две судски инстанции во надлежност на Судот.

Дика против Македонија

- Посебна будност при водење на спорови за надомест на штета во случај на лична повреда;
- Должина од девет години и девет дена во три судски инстанции.

Грозданоски против Македонија

- Еднаквост на оружјата- разумна можност секоја странка да го презентира нејзиниот случај под исти услови кои не ја ставаат во суштински понеповолна положба наспроти нејзиниот противник;
- Исто така, право да се биде запознаен со сите докази и поднесоци, како и истите да се коментираат.

Стојанов против Македонија

- Апликантот не може да биде обвинет дека придонел кон должината преку искористување на сите расположиви правни лекови за да оствари право на одбрана;
- Барањата поднесени од апликантот за забрзување на постапката се земаат предвид во негова полза дури и ако истите не претставувале делотворен правен лек;
- Главната одговорност во врска со одлагањата кои произлегуваат од вештачењето лежи врз државата;
- Посебна претпазливост кај работните спорови;
- Должина: девет години, од кои речиси пет години под надлежност на Судот.

Михајлоски против Македонија

- Самиот факт што странките ги искористиле правните лекови не се зема на нивна штета, како околност која влијаела негативно врз должината;
- Хроничната пренатрупаност не го оправдува прекумерно долгото траење на постапката;
- Посебна претпазливост е потребна кај работните спорови;
- Должина- пет години, еден месец и дваесет и седум дена во три степени, по ратификацијата.

Стоименов против Македонија

- Еднаквост на оружјата- разумна можност за секоја страна да го презентира нејзиниот случај под исти услови кои не ја ставаат во суштински понеповолна положба наспроти нејзиниот противник, вклучително и право да се бара изготвување на алтернативно експертско мислење;
- Овој принцип е нарушен кога повторените барања во оваа насока од страна на обвинетиот нема да бидат прифатени од страна на судовите, со што тој не е во можност да го оспорува експертскиот извештај претставен од јавниот обвинител.

Доцевски против Македонија

- Управната постапка, како и управниот спор пред Врховниот и Управниот суд се земаат како единствена постапка, сè додека истите се однесуваат на исто прашање;
- За разлика од привремениот заостаток, хроничната пренатрупаност не е изговор за долгите постапки;
- Посебна будност е потребна во пензиските спорови;
- Осум години во две судски инстанции.

МЗТ Леарница АД против Македонија

- Од вкупната должина од над четиринаесет години, повеќе од девет години по ратификацијата (не била донесена мериторна одлука);
- Нема значителни одлагања по вина на фирмата- апликант;
- Одговорноста за растегнатата постапка паѓа врз државата ;
- Пресуда во однос на член 1 од Протоколот бр.1 [преуранет жалбен навод].

Маркоски против Македонија

- Државата треба да организира таков систем во кој нејзините судови секому ќе му го гарантираат правото да добие конечна и правосилна пресуда со која се разрешуваат спорите за граѓанските права и обврски;
- Разумно е и оправдано судовите да го почекаат исходот на друга постапка која тече паралелно како мерка на процедурална претпазливост;
- Неопходна е посебна претпазливост и брзина, кога е во прашање поништување на отказот;
- Сложеноста на предметот сама по себе не ја оправдува должината на постапката;
- Хроничната претрупаност на судовите поради нискиот праг за изјавување ревизија и широкиот опсег на надлежност на Врховниот суд сами по себе не ја оправдуваат прекумерно долгата постапка;
- Должина од седум години, седум месеци и шеснаесет дена, од кои над пет години и единаесет месеци во надлежност на Судот.

Арсов против Македонија

- Правната сложеност на предметот сама по себе не ја оправдува должината на постапката;
- Самиот факт што страните ги искористиле правните лекови не се зема на нивна штета, како околност која влијаела негативно врз должината;
- хроничната пренатрупаност не го оправдува прекумерно долгото траење на постапката;
- Разумно е и оправдано судовите да го почекаат исходот на друга постапка која тече паралелно како мерка на процедурална претпазливост;
- Од вкупно единаесет години, над пет години и два месеци пост-ратификацијата.

Личков против Македонија

- За разлика од привремениот заостаток, хроничната пренатрупаност не е изговор за долгите постапки;
- Должина -пет години по ратификацијата на ЕКЧП.

Ризова против Македонија

- Самиот факт што странките ги искористиле правните лекови не се зема на нивна штета, како околност која влијаела негативно врз должината;
- Должина од речиси петнаесет години- шест години и три месеци во рамките на надлежноста на Судот.

Костовска против Македонија

- Подоцнежната постапка по ревизија изјавена пред Врховниот суд не треба да се земе предвид при пресметувањето на севкупната должина на постапката, доколку ревизијата немала изгледи за успех (на пример, ако била изјавена после рокот или вредноста на спорот е под законскиот минимум);
- Должина- над дванаесет години, од кои пет години, еден месец и тринаесет дена влегуваат во надлежност на Судот;
- Пресуда и во однос на член 13 [повреда].

Милошевиќ против Македонија

- Спорната постапка не била завршена и траела над дваесет години (осум години и десет месеци после ратификација на Конвенцијата).

Атанасовиќ и други против Македонија

- Извршување кое не било спроведено;
- Должина од четиринаесет години и шест месеци (осум и пол години после ратификацијата);
- Сите стадиуми од постапката за определување на граѓанските права и обврски, заедно со оние кои следат по донесување на мериторна одлука мора да бидат завршени во разумно време;
- Неодговорност на државата при водењето на постапката и неможност за апликантите да ја забрзаат истата;
- Пресуда и во однос на член 13 [повреда] и член 14 [очигледна неоснованост].

Думановски против Македонија

- Должина од четири години и пет месеци ;
- Случајот не бил сложен и изискувал поголема експедитивност, земајќи ги предвид интересите на апликантот;
- Однесувањето на властите, а особено неактивноста на управните органи и на Министерството за труд и социјална политика значително придонеле кон одолговлекувањата;
- Пресуда и во однос на член 1 од Протоколот бр.1 [нема повреда].

Петреска против Македонија

- Нема повреда во недостиг на докази за постоење на домашна пракса која би укажала на судска неконзистентност која може да создаде состојба на судска несигурност која би ја лишила апликантката од правично судење;
- Пресуда донесена и во однос на членот 6- должина [повреда].

Полетан и Азировиќ против Македонија

- Презумпцијата на невиност подразбира дека судиите не треба да ги вршат нивните должности со претубедување дека обвинетиот го сторил кривичното дело кое му се става на товар;
- Товарот на докажување паѓа врз обвинителството-во случај на сомнеж корист треба да има обвинетиот;
- Оваа претпоставка е нарушена доколку товарот на докажувањето се префрли врз одбраната;
- Применливост на процесните гаранции од членот 6 и во предсудската, вклучително и истражната постапка;
- Неограничениот пристап до судските списи и неограниченото земање белешки, како и можноста за прибавување копии од релевантните документи претставуваат значајни гаранции за правично судење во кривичните постапки;
- Правото на одбрана значи немање ограничувања во поглед на пристапот на обвинетиот или неговиот застапник до судските списи, достапност на докази пред судењето и можност за нивно коментирање;
- Во принцип, сите докази треба да бидат изведени на јавна расправа и во присуство на обвинетиот, со можност за контрадикторна постапка;
- Исклучоците од ова правило не смеат да бидат на штета на правото на одбрана;
- На обвинетиот треба да му биде дадена адекватна можност да ги оспорува и испрашува сведоците против него, било кога тие ги даваат нивните искази или во некоја подоцнежна фаза;
- Принципитите кои треба да се применат во случај на отсуство на сведокот се дефинирани во пресудата Ал-Каваца и Тахери:
 - треба да постои добра причина за изведување на доказ кој произлегол од отсутен сведок и да биле преземени сите разумни напори за да се обезбеди негово присуство,
 - смрт на сведокот, страв од одмазда и други легитимни причини за отсуство на сведокот,
 - мерка кон која се прибегнува како последно средство,
 - треба да се осигура ефективна можност за тестирање на веродостојноста и кредибилноста на исказот на отсутен сведок,
 - правило на единствен и одлучувачки доказ;
- Отсуството на добра причина за неприсуство на сведокот не е пресудно за неправичност на постапката, но е важен фактор при балансирањето;

- Степенот на контрабалансирачките фактори потребни за постапката да биде правична ќе зависи од тежината на доказите на отсутниот сведок;
- Назначувањето вештаци е релевантно при проценката дали бил запазен принципот на еднаквост на оружјата;
- Фактот дека вештаците се вработени кај една од страните во постапката сам по себе не ја прави постапката нефер- одлучувачка е позицијата која тие ја имаат во текот на постапката, начинот на кој ја вршат нивната работа, како и начинот на кој судиите ги ценат нивните наоди и мислења;
- Барањето за правично судење не наложува обврска за судечкиот суд да нареди вештачење или сослушување на вештак или сведок секогаш кога странката тоа ќе го побара;
- Улога на домашните судови да одлучат дали е неопходно или упатно да се изведе вештачење како доказно средство заради утврдување на фактите;
- Пресуда донесена и во однос на членот 7 [нема повреда].

Дончев и Бургов против Македонија

- Слични правни прашања како и Пападакис;
- Примена на тестот Ал-Каваца;
- Полициските власти имаат легитимен интерес да го чуваат идентитетот на тајниот агент како би можеле да го ползуваат и во иднина ;
- За разлика од Пападакис, апликантите не биле лишени од можноста да го испрашуваат заштитениот сведок, односно да ја побиваат веродостојноста на доказите кои биле одлучувачки за нив.

Миладинов и други против Македонија

- Разграничување помеѓу изјавите дека определено лице е виновно (повреда на презумпција на невиност) и исказите кои ја опишуваат состојбата на лица обвинети за определено дело;
- Пресуда за член 5 став 3 и член 5 став 4 [обете повреди].

Сандел против Македонија

- Правото на бесплатна помош од толкувач треба да му овозможи на обвинетиот да се запознае со случајот против него и да се брани себеси, така што ќе ја изнесе пред судот неговата верзија на настаните;
- Ако лицето "кое се товари дека сторило кривично дело" имало таква можност, какво било тврдење дека претпоставките за правично судење не биле исполнети ќе биде отфрлено како очигледно неосновано ;
- Пресуда за член 6 став 1 (должина)-[повреда].

Борис Стојановски против Македонија

- Должината на постапката од четири години и четири месеци не се смета за прекумерна;
- Пресуда за член 6 став 1 (пристап до судот)-[повреда].

Ѓоргиевски против Македонија

- Приватно лице не може да се смета за агент провокатор ниту неговите дејствија претставувале поттикнување, освен ако дејствувал како таен агент и го поттикнувал делото, кое инаку не би било сторено без негова интервенција.

Солаков против Македонија

- Оценката на доказите, како и прашањето кои докази треба да се изведат е препуштено на националните власти;
- Член 6 став 3 точка г не налага присуство и сослушување на секој сведок во полза на обвинетиот;
- Улогата на Судот не е да оцени дали исказите на сведоците биле прописно изведени, тука да провери дали постапката како целина, заедно со начинот на изведување на доказите била правична;
- Иако по правило доказите треба да бидат изведени на јавна расправа, во присуство на обвинетиот, заради контрадикторност, тие можат да бидат изведени и во претходна постапка, под услов да бидат запазени правата на обвинетиот;
- На обвинетиот треба да му биде дадена соодветна можност за вкрстено испрашување на сведокот против него.

ЧЛЕН 7 – НЕМА КАЗНА БЕЗ ЗАКОН

1. Никој нема да се смета за виновен за кое било кривично дело поради какво било дејствие или пропуштање кое не претставувало кривично дело согласно домашното или меѓународното право во времето кога било извршено. Никому не може да му биде изречена построга казна од казната која се применувала во времето кога било извршено кривичното дело.
2. Овој член нема да влијае врз пресудата или казната на кое било лице за кое било дејствие или пропуштање, кое во времето кога било сторено претставувало кривично дело согласно општите принципи на правото признати од цивилизираните народи.

Случаи во кои НЕ
била утврдена
повреда:

Полетан и Азировиќ против Македонија

- Улогата на гаранцијата од член 7 е да се обезбедат ефективни заштитни механизми против самоволно гонење, осуда и казнување;
- Супсидијарноста подразбира дека улогата на Судот не е да се занимава со погрешно утврдена фактичка состојба или погрешна примена на правото наводно сторени од домашните судови, освен ако со тоа се прекршени правата и слободите од Конвенцијата и ако домашната оценка е очигледно арбитражна;
- Постоењето на законска основа за осуда и казнување е доволна за да нема повреда на членот 7, ако тоа било заклучено од домашните судови;
- Пресуда и во однос на членот 6 [нема повреда].

ЧЛЕН 8 – ПРАВО НА ПОЧИТУВАЊЕ НА ПРИВАТНИОТ И СЕМЕЈНИОТ ЖИВОТ

1. Секој има право на почитување на неговиот приватен и семеен живот, неговиот дом и преписката (кореспонденцијата).
2. Јавните, односно државните власти нема да навлегуваат, односно да се мешаат во уживањето на ова право освен ако тоа е во согласност со закон и е неопходно во едно демократско општество во интерес на националната безбедност, јавната сигурност или економската благосостојба на државата, заради спречување на неред или сторување на кривични дела, заради заштита на здравјето или моралот, или заради заштита на правата и слободите на другите.

Случаи во кои била утврдена повреда:

Ивановски против Македонија

- При проценка на нужноста на мерката на лустрација во демократско општество, потребно е да се утврди дали соработката со тајните служби била доброволна или издејствувана со присила;
- Отсуството на присила – квалификаторен услов за изрекување, усвојување и легалност на мерката на лустрација;
- Постојењето на присила- суштествен фактор во балансирањето на интересите на националната безбедност наспротив заштитата на засегнатите индивидуални права;
- Лустрацијата е несразмерна мерка, ако со неа се воведуваат сеопфатни ограничувања во поглед на вработувањето во јавниот и приватниот сектор;
- Задоцнетото прибегнување кон лустрација-(носење на Законот за лустрација шеснаесет години по усвојувањето на демократски Устав)- релевантен фактор за проценка на пропорционалноста;
- Заканата за нововоспоставената демократија која произлегува од лустрираните лица значително се намалува со протекот на време;
- Пресуда и во однос на член 6- пристап до суд [нема повреда] и неправичност [повреда].

Митови против Македонија

- Заштита на поединецот од самоволно (арбитражно) мешање од страна на државата- позитивна обврска за ефективно почитување на семејниот живот;
- Усвојување мерки креирани да гарантираат почитување на семејниот живот и во сферата на односи помеѓу приватните лица, како и регулаторна рамка за извршување, односно реализација на правата на поединците, ако е потребно и преку преземање на конкретни мерки;
- Право на родителите да бидат преземени мерки во насока на обединување со нивните деца и обврска на властите/ органите да го потпомогнат тоа обединување (спојување), и во случај на конфликт помеѓу двајцата родители;
- Должност на државните органи да ги преземат сите неопходни мерки за да овозможат меѓусебен контакт помеѓу децата и родителот кому не му било доверено старателството по разводот;
- Адекватноста на мерките се проценува според начинот на нивна имплементација- протекот на време може да има непоправливи последици врз односите меѓу детето и родителот од кој е одвоено;
- Уживањето на родителот и детето во заедничко е основен елемент на концептот на семеен живот;
- Односот меѓу внуците и нивните баби и дедовци е по својата природа различен од оној меѓу родителите и децата и повлекува помал степен на заштита, но е опфатен со семејниот живот ;
- Право да се одржуваат нормални, вообичаени релации и контакти меѓу внуците и нивните баби и дедовци со согласност на родителот;
- Пресуда и во однос на член 13 во комбинација со член 8 [повреда].

Случаи во кои била утврдена повреда:

Поповски против Македонија

- Неисполнување на позитивната обврска на државата да се обезбеди ефективно почитување на правото на углед наспроти клеветничките наводи;
- Правниот механизам ставен во функција треба да овозможи да се провери веродостојноста на исказите и да се идентификува авторот на весникот, кој ќе сноси одговорност за тоа;
- Пресуда и во однос на член 6 став 1 [должина на постапката- повреда].

Ел-Масри против Македонија (Голем Судски совет)

- Поимот приватен живот го опфаќа моралниот и физичкиот интегритет на личноста, правото на личен развој, како и правото да се востановуваат и развиваат односи со другите луѓе и со надворешниот свет;
- Почитување на човековото достоинство и човековата слобода и заштита на поединецот од арбитражно нарушување од страна на јавните власти;
- Не бил задоволен тестот на пропорционалност - вмешувањето во ова право не било "во согласност со закон".
- Пресуда и за членовите 3, 5 и 13 [повреди].

Случаи во кои НЕ била утврдена повреда:

Митрова и Савиќ против Македонија

- Заштита на поединецот од произволно вмешување на јавните власти- суштински предмет на членот 8;
- Право на родителот и позитивна обврска на државата да преземе мерки за повторно обединување на родителот со детето во случај на конфликт помеѓу двајцата родители;
- Оваа обврска не е апсолутна- природата и степенот на мерките ќе зависи од околностите на секој поединечен случај;
- Властите смеат да изрекуваат адекватни санкции во случај на немање соработка со родителите, а адекватноста на мерката ќе зависи од брзината на нејзиното спроведување;
- Се бара правична рамнотежа меѓу интересите на детето (кои имаат примарно значење), интересите на двајцата родители и јавниот поредок, а во рамките на просторот за проценка на државата;
- Во споровите помеѓу родителите во врска со нивните деца, Судот не може да ја замени проценката на надлежните државни органи во однос на уредувањето на контактите меѓу родителите и децата, туку само да преиспита дали одлуките на властите биле донесени во рамките на просторот за проценка и дали за нив биле дадени релевантни и доволни причини;
- Донесени девет решенија завидување од страна на Центарот за социјални работи по барање на таткото (не постои обврска на Центарот да одлучува *ex officio*);
- Притворот и која било друга мерка на лишување на лицето од слобода подразбира извесно ограничување на неговиот приватен и семеен живот.

ЧЛЕН 9 – СЛОБОДА НА МИСЛАТА, СОВЕСТА И ВЕРАТА/ ВЕРОИСПОВЕСТА

1. Секој има право на слобода на мислата, совеста и верата; ова право опфаќа слобода да се промени сопствената вера или уверување, како и слобода да се манифестира сопствената вера или уверување, било сам или во заедница со останатите, јавно или приватно, преку богослужба, поуна, проповеди, верски обреди и ритуали.
2. Јавните, односно државните власти нема да навлегуваат, односно да се мешаат во уживањето на ова право освен ако е тоа во согласност со закон и е неопходно во едно демократско општество во интерес на националната безбедност, јавната сигурност или економската благосостојба на државата, заради спречување на неред или сторување на кривични дела, заради заштита на здравјето или моралот, или заради заштита на правата и слободите на другите.

Случаи во кои НЕ била утврдена повреда:

Костески против Македонија

- Слобода да се манифестира нечија религија не само во заедница со останатите, јавно и во рамките на кругот на оние лица чија вера се споделува, како и самите во приватната сфера...;
- Неколку форми на манифестирање на нечија религија или уверување како што се богослужба, поука, проповеди, верски обреди и ритуали – членот 9 го штити секое дејствие мотивирано или инспирано од верата или уверувањето;
- Апликантот не го поткрепил неговото тврдење дека е муслиман и не постоеле никакви видливи знаци дека тој ја практикувал исламската вера или дека се приклучил кон колективни исламски богослужби;
- Потесен опсег на примена на членот 9 во сферата на вработувањето, поаѓајќи од специфичната природа на договорите кои ги уредуваат правата и обврските на работниците и работодавачите;
- Применливост на тестот на пропорционалност- утврдено нарушување на правото на слободата на мислата, совеста и уверувањето, кое околностите на случајот го прават оправдано, зашто било предвидено во закон и неопходно во демократско општество заради заштита на заштита на правата и слободите на другите.

ЧЛЕН 10 – СЛОБОДА НА ИЗРАЗУВАЊЕ

1. Секој има право на слобода на изразување. Ова право ќе опфати слобода да се има мислење и да се примаат и споделуваат информации и идеи без мешање од страна на јавните власти, односно државните органи и без оглед на меѓудржавните граници. Овој член нема да ги спречува државите да бараат одобренија и лиценци за емитување радио и телевизиска програма, како и во однос на киноприкажувачките претпријатија.
2. Уживањето на овие слободи, со оглед дека истото подразбира должности и одговорности, смее да биде подредено на формалности, услови, ограничувања или казни коишто се пропишани со закон и се неопходни во едно демократско општество, во интерес на националната безбедност, територијалната целovitост и интегритет или јавната сигурност, заради спречување на неред и сторување на кривично дело, заради заштита на здравјето или моралот, заради спречување на угледот или правата на другите, заради спречување на обелоденување на информации добиени тајно (во доверба), или, пак, заради зачувување на авторитетот и непристрасноста на судството.

Не е донесена ниту една пресуда по однос на овој член.

ЧЛЕН 11 – СЛОБОДА НА СОБИРАЊЕ И ЗДРУЖУВАЊЕ

1. Секој има право на слободно и мирно собирање и здружување со другите, вклучувајќи го правото да се основаат и да се пристапува кон синдикати заради заштита на нивните интереси.
2. Нема да се одредуваат ограничувања во остварувањето на овие права, освен такви кои се пропишани со закон и кои се неопходни во едно демократско општество во интерес на националната безбедност или јавната сигурност, заради спречување на неред или сторување на кривични дела, заради заштита на здравјето или моралот, или заради заштита на правата и слободите на другите. Овој член не спречува наложување на законски ограничувања во остварувањето на овие права од страна на членовите на вооружените сили, на полицијата или на државната администрација.

Случаи во кои била утврдена повреда:

Здружение на граѓани “Радко” и Паунковски против Македонија

- Пропорционална анализа, со следниве елементи:
 - 1) дали дошло до нарушување на правото, дали истото било пропишано со закон, односно норма која е формулирана со доволна прецизност за да му овозможи на граѓанинот, доколку е тоа потребно со соодветна правна помош да ги предвиди, во мера во која е тоа разумно во дадените околности, последиците од определено дејствие,
 - 2) дали тоа нарушување имало легитимна цел (како на пр., “заштита на правата на другите”), и
 - 3) дали таквото нарушување било неопходно во демократско општество;
- Извесен степен на дискреција/ простор за слободна проценка на државите и нивните судови при толкувањето и примената на националното право, под надзор на ЕСЧП;
- Важност на слободата на собирање и здружување за демократскиот плурализам и изнесувањето идеи кои би можеле да шокираат, вознемират, навредат;
- Исклучоци од ова правило кои се конструирани стриктно- само убедителни причини можат да ги оправдаат рестрикциите на оваа слобода;
- Не биле изнесени убедителни причини од страна на Уставниот суд;
- Ограничувањата во дадениот случај не служеле на “неодложна социјална потреба” и следствено на тоа, нарушувањето не може да се смета за неопходно во едно демократско општество.

ЧЛЕН 12 – ПРАВО НА СКЛУЧУВАЊЕ БРАК

Еден маж и една жена кои стекнале способност да стапат во брак имаат право да склучат брак и да основаат семејство, согласно националните закони кои го уредуваат остварувањето на ова право.

Не е донесена ниту една пресуда по однос на овој член.

ЧЛЕН 13 – ПРАВО НА ДЕЛОТВОРЕН (ЕФЕКТИВЕН) ПРАВЕН ЛЕК

Секој чиишто права и слободи наведени во оваа Конвенција се нарушени има право да вложи ефективен правен лек пред националните власти без оглед дали повредата, односно нарушувањето на правата било сторено од лица кои дејствувале во службено својство.

Случаи во кои била утврдена повреда:

Митови против Македонија

- Во комбинација со член 8;
- Член 13 гарантира достапност до домашно правно средство за да се оствари суштината на Конвенциското право или слобода;
- Можност на надлежните национални органи да го третираат жалбениот навод кој се јавува како тврдење кое може да се брани, односно донажува (arguable claim), како и да определат соодветна форма за реддресирање (ублажување) на евентуалната повреда;
- Правниот лек воспоставен по член 13 мора да биде практично делотворен така што неговото користење не смее неоправдано да биде попречено со дејствија или пропуштања од страна на властите;
- Брзината на дејствување на правниот лек исто така има влијание врз неговата ефективност;
- Не постои ефективен правен механизам во насока на извршување на решение за видување на дете донесено од страна на Центар за социјална работа;
- Кривично-правните механизми не можат да се сметат за ефективни правни лекови;
- Системот на извршување преку извршител воспоставен со Законот за извршување е неприменлив кога станува збор за извршување на непарични побарувања (како на пример, спроведување на решение за видување);
- Пресуда и во однос на член 8 [повреда].

Штерјов и други против Македонија

- Во комбинација со член 6 став 1 (должина);
- Непостоење на ефективен правен лек на располагање на апликантите;
- Пресуда во однос на член 6 став 1 [повреда, должина]

Михајлов Ристов и други против Македонија

- Во комбинација со член 6 став 1 (должина);
- Непостоење на ефективен правен лек на располагање на апликантите;
- Пресуда во однос на член 6 став 1 [повреда- должина]

Велинов против Македонија

- Повреда на член 13 само во оние случаи кои претходеа на Аци-Спиркоска и други, зашто правниот лек за должина бил сметан за неефективен;
- Пресуди и за член 5 став 1 точка 6, член 5 став 2, член 5 став 5 [повреда] и член 6 став 1 [должина-повреда].

Ел-Масри против Македонија (Голем Судски совет)

- Во комбинација со членовите 3, 5 и 8;
- Пресуда и за членовите 3, 5 и 8 [повреда].

Огражден АД и други против Македонија

- Во комбинација со член 6 став 1 (должина);
- Пресуда во однос на член 6 став 1 [повреда, должина].

Крсто Николов против Македонија

- Во комбинација со член 6 став 1 (должина на постапка);
- Пресуда во однос на член 6 став 1 [повреда, должина].

Нешевски против Македонија

- Во комбинација со член 6 став 1 (неизвршување на конечна и правосилна пресуда);
- Член 13 гарантира достапност на национално ниво на правен лек со кој би се остварила суштината на Конвенциските права и слободи;
- Пресуда и во однос на член 6 став 1 [должина- повреда].

<p>Случаи во кои била утврдена повреда:</p>	<p>Костовска против Македонија</p> <ul style="list-style-type: none"> Во комбинација со член 6 став 1 (должина на постапка); Правните лекови кои и биле достапни на парничната странка за да го покрене прашањето за должината на постапката се ефективни, доколку спречуваат наводна повреда или нејзино продолжување, или обезбедуваат соодветен надомест за причинетата повреда; Членот 13 нуди алтернативен правен лек кој се смета за ефективен ако може да се искористи за да ја забрза постапката, за да доведе до донесување одлука од судовите кои постапуваат по предметот, или за да му обезбеди соодветен надомест на учесникот во постапката за веќе настанатите одолговлекувања; <u>Пресуда во однос на член 6 став 1 [должина-повреда].</u> <p>Атанасовиќ и други против Македонија</p> <ul style="list-style-type: none"> Во комбинација со член 6 став 1 (должина на постапка); Правниот лек за должина на постапката се смета за ефективен, ако може да се употреби за да ја забрза одлуката на судовите кои постапуваат по предметот или за да обезбеди соодветен надомест за причинетата повреда. <u>Пресуда и за член 6 став 1 [должина-повреда].</u>
<p>Случаи во кои НЕ била утврдена повреда:</p>	<p>Алишиќ и други против Босна и Херцеговина, Хрватска, Србија, Словенија и Македонија (Голем Судски совет)</p> <ul style="list-style-type: none"> Во комбинација со член 1 од Протокол бр.1 и член 46- нема повреда во однос на Македонија; Пресуда и во однос на член 1 од Протоколот бр.1 [нема повреда]; член 14 [нема повреда]; член 46.

ЧЛЕН 14 – ЗАБРАНА НА ДИСКРИМИНАЦИЈА

Уживањето на правата и слободите наведени во Конвенцијата ќе биде загарантирано без дискриминација врз основа на полот, расата, бојата на кожата, јазикот, верата, политичкото или друго мислење, националното или социјално потекло, припадноста кон национално малцинство, раѓањето или друг статус.

<p>Случаи во кои НЕ била утврдена повреда:</p>	<p>Алишиќ и други против Босна и Херцеговина, Хрватска, Србија, Словенија и Македонија (Голем Судски совет)</p> <ul style="list-style-type: none"> Во комбинација со член 13 и член 1 од Протокол бр.1; Нема повреда во однос на Македонија; <u>Пресуда и во однос на член 1 од Протоколот бр.1 [нема повреда]; член 13 [нема повреда]; член 46.</u> <p>Костески против Македонија</p> <ul style="list-style-type: none"> Во комбинација со членот 9; Комплементарна природа на членот 14 во однос на останатите материјални одредби од ЕКЧП и Протоколите; Различниот третман е оправдан доколку “не постои објективно и разумно оправдување за него”, доколку тој не следи некоја “легитимна цел” или ако постои “разумен однос на пропорционалност помеѓу употребените средства и целта која треба да се реализира”; Не било неразумно и несразмерно да се бара од апликантот да покаже одреден степен на поткрепеност на неговото барање; <u>Пресуда и за членот 9 [нема повреда].</u>
--	--

ЧЛЕН 1, ПРОТОКОЛ БР.1 – ЗАШТИТА НА СОПСТВЕНОСТА

Секое физичко и правно лице има право на мирно уживање на сопственоста. Никој не смее да биде лишен од неговата сопственост, освен ако е тоа во јавен интерес и подложено на условите предвидени со закон и со општите принципи на меѓународното право.

Претходните одредби сепак нема да го попречат правото на државата да ги спроведува таквите закони онака како што таа смета за потребно за да го контролира користењето на сопственоста во согласност со општиот интерес или за да обезбеди плаќање на давачките или другите придонеси и казни.

Случаи во кои била утврдена повреда:

Василевски против Македонија

- Широк простор на проценка на државата во однос на изборот на средства за извршување;
- Одземањето (конфискацијата) на моторно возило претставува трајна мерка на конечен пренос на сопственоста- мерка на контрола на сопственоста од страна на државата;
- Член 278 (3) од КЗ и член 355 од Законот за извршување на санкции- прифатлив правен основ за одземање на инструментите на кривичното дело;
- Нужно е постоење на разумен однос на пропорционалност помеѓу употребените средства и целите кои треба да се постигнат;
- Се бара правична рамнотежа помеѓу барањата на општиот интерес и интересот на засегнатите лица;
- Доколку се одземаат предмети во сопственост, балансот помеѓу легитимната цел за борба и спречување на криминалот и интересот на апликантот ќе зависи и од однесувањето на апликантот/ сопственикот кое треба да биде ценето од страна на домашните судови;
- Се бара апликантот да се стекнал со сопственоста во добра верба (bona fide) и да не знаел дека купил и користел возило со кое е сторено кривично дело;
- Неоправдан застој во извршување на судската наредба за одземање од една година по купувањето на возилото од апликантот, три години по правосилноста на наредбата и осум години откако било сторено делото;
- Неоправдано стравување дека возилото би можело да се употреби за вршење на ново кривично дело;
- Домашните судови не зеле предвид дека апликантот законито заработувал преку користење на одземеното возило за транспорт на стоки;
- Преголем товар за апликантот ако од него се очекува покрај приговорот на одземањето пред судија за извршување на санкции и водењето на парнична постапка за утврдување на негова сопственост и евентуално обештетување да бара надомест на штета во посебна парница против продавачот, кој бил починат.

Андоноски против Македонија

- Одземањето (конфискацијата) на автомобил претставува трајна мерка која со себе повлекува целосен пренос на сопственоста;
- Навлегувањето во сопственичките права треба да биде пропишано со закон и насочено кон постигнување на некоја од легитимните цели наведени во став 2 од член 1 од Протоколот бр.1;
- Нужно е постоење на разумен однос на пропорционалност помеѓу употребените средства и целите кои треба да се постигнат;
- Се бара правична рамнотежа помеѓу барањата на општиот интерес и интересот на засегнатите лица;
- Одземањето на превозно средство се смета за несразмерна мерка, која му наметнува прекумерен товар на неговиот сопственик, ако тој не бил сторител на кривичното дело, а возилото нему му служи како средство за вршење на определено занимање и остварување на основни средства за егзистенција (пр. такси услуги/ превоз на патници).

Стојановски и други против Македонија

- Освен “постоечката сопственост” или имот, поимот “владение или сопственост” опфаќа барања, во однос на кои апликантот има “легитимно очекување” за стекнување со ефективно уживање на сопственички права;
- Законодавството усвоено од државата кое овозможува враќање на сопственоста одземена за време на поранешниот режим може да се смета дека генерира ново сопственичко право за лицата кои го исполниле законскиот услов за тоа;
- Арбитрерно и противзаконско навлегување во сопственичките интереси на апликантите – нивното барање било одбиено врз основи спротивни на важечките правила и востановената судска пракса и покрај тоа што тие го беа исполниле законскиот услов за да си ја повратат сопственоста;
- Должност на властите да изнесат доволни и суштествени причини со кои би се оправдало отстапувањето од востановената пракса.

Арсовски против Македонија

- Државните органи се овластени да го контролираат користењето на сопственоста согласно закон;
- Одземањето на сопственоста претставува законско вмешување, доколку истото се прави заради остварување на легитимна цел или поради јавниот интерес;
- Навлегувањето во мирното уживање на сопственоста го нарушува потребниот баланс помеѓу барањата за заштита на индивидуалните права, и генералниот интерес на јавноста доколку експропријацијата се прави во корист на приватна компанија;
- Надоместот досуден на апликантите треба да биде доволен и сразмерен;
- Нема пропорционален сооднос, врз апликантот бил наметнат огромен и несразмерен товар.

Бочварска против Македонија

- Правичната рамнотежа била нарушена со вонредното поништување на одлуката со која на странката и била признаена сопственост;
- Пресуда во однос на член 6 став 1 [повреда].

Јанкуловски против Македонија

- Неизвршување на правосилна пресуда со која е досудена исплата на долг во корист на апликантот;
- “Барање” кое може да се спроведе претставува “сопственост”;
- Позитивна обврска за државата да ја штити сопственоста и во поглед на извршувањето на конечните судски пресуди;
- Пресуда во однос на член 6 став 1 [должина-повреда].

Веселински против Македонија

- Автономно значење на член 1 од Протокол бр.1;
- Концептот сопственост го опфаќа и “легитимното очекување” за здобивање со ефективно уживање на сопственичките права;
- Поимот “легитимно очекување” може да ги опфати и условите за стекнување или уживање на сопственичките права;
- Домашните судови не мораат да ја земат предвид претходната правна позиција на апликантот за да избегнат неоправдано нарушување.

Џидровски против Македонија

- Автономно значење на член 1 од Протокол бр.1;
- Концептот сопственост го опфаќа и “легитимното очекување” за здобивање со ефективно уживање на сопственичките права;
- Поимот “легитимно очекување” може да ги опфати и условите за стекнување или уживање на сопственичките права;
- Домашните судови не мораат да ја земат предвид претходната правна позиција на апликантот за да избегнат неоправдано нарушување.

Сулејмани против Македонија

- Одземањето на моторно возило претставува трајна мерка на конечен пренос на сопственоста-контрола на сопственоста од страна на државата;
- Навлегувањето во сопственичките права треба да биде пропишано со закон кој е доволно достапен, прецизен и предвидлив и насочено кон постигнување на некоја од легитимните цели наведени во став 2 од член 1 од Протоколот бр.1;
- Член 100-а(2) од КЗ- прифатлив правен основ за одземање на инструментите на кривичното дело;
- Нужно е постоење на разумен однос на пропорционалност помеѓу употребените средства и целите кои треба да се постигнат;
- Се бара правична рамнотежа помеѓу барањата на општиот интерес и интересот на засегнатите лица;
- Доколку се одземаат предмети во сопственост, балансот ќе зависи и од однесувањето на сопственикот (се бара тој да не знаел дека купил и користел возило со кое било сторено кривично дело);
- Легитимната цел за заштита на безбедноста на патиштата (забрана за користење на возило со фалсификувана хашија) била балансирана со сопственичкиот интерес на апликантот;
- Од апликантот се очекува да бара обештетување на материјалната штета причинета од продавачот на возилото, освен ако постоеле пречки кои тоа го направиле невозможно (пр., смрт на продавачот).

Миткова против Македонија

- Сопственичкото право кое е предмет на заштита го опфаќа постоечкиот имот/сопственост, вклучително и барањата за стекнување сопственост во однос на која постои легитимно очекување за стекнување со право на ефективно уживање на сопственичко право;
- Не се гарантира правото на стекнување имот или сопственост, во однос на која нема легитимно очекување;
- Не постои сопственост- *ratione materiae* (стварна) неспоивост на жалбените наводи со Конвенцијата;
- Пресуда и во однос на член 6 став 1 [должина на постапката и немање усна расправа; повреда].

Николова против Македонија

- На апликантката и бил досуден определен износ како надомест за експроприрано земјиште, кој таа го прифатила и не го објавила (апликантката го изгубила статусот на жртва- нема повреда);
- Пресуда и во однос на член 6 став 1 [должина -повреда].

Алишиќ и други против Босна и Херцеговина, Хрватска, Србија, Словенија и Македонија (Голем Судски совет)

- Неовозможување на апликантите да ги повлечат нивните стари девизни штедни влогови по распаѓањето на поранешната СФРЈ- нема повреда во однос на Македонија;
- Постигнување на правична рамнотежа (баланс) помеѓу општиот (јавен) интерес и правото на апликантите на сопственост;
- Пресуда донесена и во однос на член 13 [нема повреда], член 14 [нема повреда], како и член 46.

Викентијевиќ против Македонија

- Во принцип, поништувањето на правосилна судска пресуда или решение на управен орган со кое на апликантот му се дава легитимно очекување (за денационализација) ги нарушува неговите сопственички права;
- Тоа не е случај доколку постапката за вонредно преиспитување (надзор) открие дека решението за денационализација не може да се спроведе или дека во спорната постапка имало очигледни недостатоци.

МЗТ Леарница АД против Македонија

- Барањето може да претставува имот, односно сопственост доколку е во задоволителна мера востановено дека истото може да се реализира;
- Барањето сè уште можело да биде усвоено од домашните судови- преуранет жалбен навод;
- Пресуда донесена и во поглед на членот 6 став 1 [повреда].

Думановски против Македонија

- Не постои право на надомест (социјална бенефиција или надомест за случај на невработеност) од определен износ;
- Пресуда и во однос на член 6 став 1 [нема повреда].

ЧЛЕН 41 – ПРАВИЧНО ОБЕШТЕТУВАЊЕ

Ако Судот оцени дека постои повреда на Конвенцијата или на нејзините протоколи, и ако внатрешното право на заинтересираната Висока страна договорничка овозможува само делумно отстранување на последиците на таа повреда, Судот и дава на оштетената страна, доколку е потребно, правично обештетување.

Василевски против Македонија**Андоноски против Македонија**

- Враќањето на одземеното возило, во состојба во која се наоѓало пред одземањето, ќе го стави апликантот во положба во која се наоѓал доколку не настанала повредата (*restitutio in integrum*);
- Доколку фактичното враќање е невозможно, Судот му досудува на апликантот надомест на материјална штета во определен износ (вредност на возилото во моментот на одземањето).

Попоски и Дума против Македонија**Геровска Попчевска против Македонија****Јакшовски и Трифуновски против Македонија****Митриновски против Македонија**

- При повреда на членот 6, апликантот треба да биде ставен во позиција во која би се наоѓал доколку не биле занемарени барањата на членот 6- повторување на постапката по пресуда на Судот како најсоодветен облик на обештетување (*restitutio in integrum*).

Стојановски и други против Македонија**Арсовски против Македонија**

- Во околностите на случајот, прашањето за материјална отштета не е созрало за решавање;
- Можност за спогодување помеѓу државата и апликантот/апликантите.

ЧЛЕН 46 – ОБВРЗУВАЧКА СИЛА И ИЗВРШУВАЊЕ НА ПРЕСУДИТЕ

- Високите договорни страни (државите-потписнички на Конвенцијата) преземаат обврска да се придржуваат кон конечната пресуда на Судот во секој случај во кој тие се странка.
- Секоја конечна пресуда на Судот ќе биде испратена до Комитетот на министри, кој ќе врши надзор врз нејзиното извршување.
- Доколку Комитетот на министри смета дека надзорот над извршувањето на конечна пресуда е попречен од проблем поврзан со толкувањето на пресудата, тој може да го проследи, односно упати прашањето до Судот за да тој донесе одлука по прашањето за толкување. Одлуката за упатување бара двотретинско мнозинство гласови од претставниците кои имаат право да заседаваат во Комитетот.
- Доколку Комитетот на министри смета дека Високата договорна страна одбива да се придржува кон конечната пресуда во случај во кој истата е странка, тој може откако ќе достави службено известување до таа страна со одлука усвоена со двотретинско мнозинство гласови од претставниците кои имаат право да заседаваат во Комитетот, да му упати на Судот прашање дали таа страна не ја исполнила нејзината обврска од ставот 1 на овој член.
- Ако судот утврди повреда на членот 1, тој ќе го упати случајот на Комитетот на министри заради разгледување на мерките кои треба да бидат преземени. Ако, пак, Судот не утврди повреда на членот 1, тој ќе го упати случајот на Комитетот на министри кој ќе го затвори разгледувањето на случајот.

Случаи во кои членот 46 бил експлицитно наведен:

Алишиќ и други против Босна и Херцеговина, Хрватска, Србија, Словенија и Македонија (Голем Судски совет)

- Судот им наложил на Србија и Словенија да платат обештетување поради нивната оневозможеност да ги користат странските штедни влогови;
- Пресуда и во однос на член 1 од Протоколот бр.1 [нема повреда]; член 13 и член 14 [нема повреда].

THE CASE LAW OF THE
EUROPEAN COURT
OF HUMAN RIGHTS WITH
RESPECT TO MACEDONIA
UP UNTIL THE END OF 2016

Macedonia

The case-law of the European Court of Human Rights in respect of Macedonia

This document sets out the judgments handed down by the European Court of Human Rights (hereinafter: “the Court”) in respect of Macedonia, since the State’s ratification of the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (hereinafter: “the Convention”; “the ECHR”) on 10 April 1997. As of 2016, the Court has handed down 133 judgments and 410 admissibility decisions against Macedonia, out of which twelve judgments and twenty-two decisions were given in 2016.¹

The document consists of two parts. The first part contains a narrative overview of cases relating to the particular nature of the human rights violation found. The second part comprises a table, broken down by Article, listing the cases in which judgment has been rendered with a brief description of the legal issues raised in the case.

The document analyses all relevant judgments, apart from nine judgments given by a Committee. Additionally, three judgments will be excluded from the overview as they concern cases which were struck out from the list of cases- namely, after the applicants had withdrawn their applications², or following a friendly settlement which had been reached between the parties.³ Moreover, the Chamber judgments in the cases of *Ališić and Others*, and *El-Masri*, were followed by Grand Chamber judgments, in which the Court has reiterated most of the findings of the panel of Chamber judges. It is, therefore, sufficient that only the Grand Chamber judgments are included in this document.⁴ It is also to be noted that the Court rendered two judgments by which it revised its original judgments in accordance with Rule 80 of the Rules of Court. However, the original judgments remained essentially the same and therefore, these two judgments given upon request for revision shall not be included in this document, which shall focus on the stances which were taken by the Court in its original judgments.⁵

Article 6 (right to a fair trial)

Out of 126 judgments analysed in this document, 97 judgments have been delivered in respect of Article 6 and violations were found in 92 cases.

1 This document includes a detailed overview of judgments adopted by a Chamber of seven judges and a Grand Chamber of seventeen judges. Judgments rendered by Committees of three members or individual judges, are not included in the next sections of this document. Out of the total number of judgments handed down in respect of Macedonia, 122 were adopted by a Chamber, nine by a Committee and two by a Grand Chamber, in accordance with Articles 26, 27 and 28 ECHR. Of the admissibility decisions, 184 cases were decided by a Chamber and the remaining 226 cases were decided by a Committee. In 2016 specifically, all twelve judgments were adopted by a Chamber. Admissibility decisions are not included in this overview.

2 *Kozarov v Macedonia*, judgment of 15 February 2007.

3 *Janeva v Macedonia*, judgment of 3 October 2002 and *Lesnina Veletrgovina DOO v Macedonia*, judgment of 14 October 2010.

4 *Ališić and Others v Bosnia and Herzegovina, Croatia, Serbia, Slovenia and Macedonia*, Grand Chamber judgment of 16 July 2014 and *El-Masri v Macedonia*, Grand Chamber judgment of 13 December 2012.

5 The initial judgment in *Naumoski v Macedonia* of 27 November 2012 was revised on 5 December 2013, in order to rectify erroneously stated fact, thereby confirming the previous findings of violations of Article 6 § 1. In *Dimitrijoski v Macedonia*, judgment of 15 September 2014, revised on 21 May 2015, the revision was made after the Court was notified by the Government that the applicant had died before the initial judgment was given. As a result, the findings of the Court in this judgment remained the same as in the initial one, and it was only amended as to the question to whom should be paid the amount of just satisfaction awarded by the Court under Article 41 of the Convention.

Notably, the vast majority of cases (over 2/3 of all Article 6 cases and approximately 50% of all Macedonian cases) concern excessive length of proceedings and lack of enforcement of the judgments which had already been given by the domestic courts, either as the only issue, or in addition to other issue(s) being addressed by the applicants. In addition, many cases also raised issues concerning the impartiality of judges, the compliance with the concept of equality of arms, particularly with respect to the examination of witnesses and the assessment of expert opinions and expert findings, as well as the presence at trial. The admissibility of unlawfully obtained evidence, the use of evidence obtained by protected or anonymous witnesses, the right to defence, the right to an interpreter and the presumption of innocence were also dealt with in criminal cases. On the other hand, in civil and administrative cases, issues such as the need for judicial certainty and consistent case-law, the lack of reasoning, the right of access to court and the right to an oral hearing have further been examined.

Protracted length of proceedings and non-enforcement of final judgments

In most of the repetitive length-of-proceedings cases, the Court noted significant delays on the part of the domestic authorities and indicated that repeated re-examination of a case and several remittal orders issued within one set of proceedings discloses a serious deficiency in the domestic judicial system, thus finding a violation of Article 6 § 1 in this respect. It relied on the test for assessing the reasonableness of periods of delays, which ranged from between four years and eight months and twelve years and four months post-ratification. Furthermore, in many judgments the Court stressed that special diligence is required when the person concerned has lost his means of subsistence (in employment-related disputes and cases of dismissal),⁶ but also in pension disputes⁷ and disputes concerning determination of compensation in cases of personal injuries.⁸

The decision *Adži-Spirkoska and Others* was given under the pilot judgment procedure, taking into account the huge backlog of Court's cases that contained complaints regarding the length of proceedings.⁹ Considering the improvements made to the remedy on length of proceedings before the Supreme Court which was introduced with the 2006 Courts Act, the Court established that the length remedy provided for is to be regarded, in principle, as effective. Such a conclusion could not have been drawn in the judgment of *Parizov*, when the Court dealt with the same issue.¹⁰ As a result of this new approach, applicants are required to avail themselves of it before lodging their length complaints to the Court, but this requirement did not concern those cases which were already pending before it when this decision was given, where the impugned proceedings had ended and the applicants could no longer use this remedy. As regards cases pending before the Court where applicants have used the length remedy, the Court will have to make an individual assessment of the circumstances of each case in order to establish whether the applicants can still claim to be victims within the meaning of Article 34 of the Convention.

Adži-Spirkoska and Others was followed by several repetitive cases, such as *Šterjov and Others*,¹¹ *Goreski and Others*,¹² *Mihajlov Ristov and Others*,¹³ *Dimitrijoski*¹⁴ and *Ogražden AD and Others*.¹⁵ In these cases the Court has found that the

6 *Ilievski v Macedonia*, judgment of 22 April 2010; *Risteska v Macedonia*, judgment of 28 January 2010; *Josifov v Macedonia*, judgment of 25 June 2009; *Kangova v Macedonia*, judgment of 8 January 2009; *Dimitrieva v Macedonia*, judgment of 6 November 2008; *Gjozev v Macedonia*, judgment of 19 June 2008; *Stojković v Macedonia*, judgment of 8 November 2007; *Mihajloski v Macedonia*, judgment of 31 May 2007; *Markoski v Macedonia*, judgment of 2 November 2006.

7 *Blage Ilievski v Macedonia*, judgment of 25 June 2009; *Docevski v Macedonia*, judgment of 1 March 2007.

8 *Trepeski v Macedonia*, judgment of 22 October 2009; *Savov and Others v Macedonia*, judgment of 25 September 2008; *Lazarevska v Macedonia*, judgment of 5 July 2007; *Sali v Macedonia*, judgment of 5 July 2007; *Ziberi v Macedonia*, judgment of 5 July 2007; *Dika v Macedonia*, judgment of 31 May 2007.

9 *Adži-Spirkoska and Others v Macedonia*, decision of 3 November 2011.

10 *Parizov v Macedonia*, judgment of 7 February 2008.

11 *Šterjov and Others v Macedonia*, judgment of 16 October 2010.

12 *Goreski and Others v Macedonia*, judgment of 16 October 2010.

13 *Mihajlov Ristov and Others v Macedonia*, judgment of 16 October 2010.

14 *Dimitrijoski v Macedonia*, judgment of 10 October 2013.

15 *OGRAŽDEN AD and Others v Macedonia*, judgment of 29 May 2012.

impugned proceedings were not conducted within a reasonable time, after it reiterated that it would not require the applicants to exhaust the length remedy before the Supreme Court, since those applications pre-dated the case of *Adži-Spirkoska and Others*.

The Court frequently dealt with the problem of **non-enforcement of judgments** of the domestic courts. For instance, in *Bočvarska*, the applicant complained in relation to the enforcement proceedings concerning a judgment debt established in favour of an undertaking of which she was sole proprietor and manager, which had lasted almost eight years, of which over five years fell within the Court's temporal jurisdiction.¹⁶ The Court particularly stressed that the right to a court would be illusory if a State allows a final, binding judicial decision to remain inoperative to the detriment of one party. Execution of a judgment given by any court must therefore be regarded as an integral part of the impugned proceedings and the State has an obligation to organise a system for the enforcement of judgments, that is effective both in law and in practice, and ensures their enforcement without undue delay. Similar wording could be found in many other judgments, including *Čangov*,¹⁷ *Jovanoski*,¹⁸ *Kalanoski*,¹⁹ *Kamilova*,²⁰ *Jankulovski*,²¹ etc. Additionally, in some of them the Court emphasized that by refraining from taking adequate measures to enforce a claim within a reasonable time, a final, binding judgment would remain inoperative, so as to impair the essence of the protected right.

Equality of arms

Several judgments on Article 6 of the Convention pay special attention to situations which put the applicant in a disadvantageous position vis-à-vis his opponent (most commonly, the public prosecutor in the context of the criminal proceedings), in breach of the principle of equality of arms. Moreover, this involves the inability of the accused to receive and comment on all submissions of the opposing party, which has been discussed in two judgments, but in relation to civil proceedings.²²

In *Naumoski*, the Court reiterated that the right to an adversarial trial implies **the right of the parties to a criminal or civil trial to have knowledge of and comment on all evidence adduced** or observations filed, with a view to influencing the court's decision. It, therefore, held that the fact that it was impossible for the applicant, who had brought a civil claim for revocation of his dismissal, to obtain a copy of the defendant's reply to his appeals before judgment was rendered, had infringed his right to adversarial proceedings.²³ Likewise, *Grozdanoski* concerned a civil dispute between the applicant and a private company, where the applicant was not given an opportunity to get acquainted and to comment upon the company's appeal and the public prosecutor's request for protection of legality, which led to the Supreme Court's decision given to the applicant's significant disadvantage.²⁴ This procedural failure was found by the Court to have prevented the applicant from effectively participating in the proceedings before the Supreme Court and resulted in a violation of Article 6.

In *Mitrevski* the Court found a violation due to the fact that **the applicant had not been given an opportunity to attend the hearing** at which the trial court had given its decision in a property-related case, as it did not take place as originally scheduled.²⁵ In particular, the Court stressed that the presence of the parties to civil litigation does not have the same significance as the presence of an accused in a criminal trial, but Article 6 guarantees concerning the right of a party to be present and to participate effectively in the proceedings shall equally be afforded in civil, as well as in criminal cases, as such guarantees are implicit in the very notion of an adversarial procedure.

16 *Bočvarska v Macedonia*, judgment of 17 September 2009.

17 *Čangov v Macedonia*, judgment of 24 February 2011.

18 *Jovanoski v Macedonia*, judgment of 7 January 2010.

19 *Kalanoski v Macedonia*, judgment of 17 December 2009.

20 *Kamilova v Macedonia*, judgment of 8 October 2009.

21 *Jankulovski v Macedonia*, judgment of 3 July 2008.

22 *Naumoski v Macedonia*, judgment of 27 November 2012; *Grozdanoski v Macedonia*, judgment of 31 May 2007.

23 *Naumoski v Macedonia*, judgment of 27 November 2012.

24 *Grozdanoski v Macedonia*, judgment of 31 May 2007.

25 *Mitrevski v Macedonia*, judgment of 21 June 2006.

In two other cases, the principle of equality of arms was violated, given the fact that **the applicants were not notified of the hearings at which the public prosecutor was present.**²⁶ In *Atanasov*, the applicant had not been given an opportunity to attend the session before the Court of Appeal and the public prosecutor's presence at its private sitting afforded her, an additional opportunity to bolster her opinion in private, without fear of contradiction by the applicant.²⁷ In connection with this, the Court particularly stressed that the failure of the accused to request notification of the date of the session of the appeal court should not be taken into consideration given the statutory inequality and the preferential treatment offered to the public prosecutor, who acts as a party to the proceedings, but is provided with a right to be apprised of the Court of Appeal's session automatically, while that right is restricted for the accused only in case he or she requests so. In *Nasteska*, the Court of Appeal had violated the principle of equality of arms by failing to summon her to the last session held at the final stage of the proceedings when the Court of Appeal upheld the applicant's conviction.²⁸ On that occasion, the public prosecutor referred to the applicant's written submissions and submitted a final oral statement requesting that the applicant's appeal be dismissed. The applicant, not having been informed of the session, could not have replied to that position, even though it did not involve, according to the Government, any new evidence.

A similar violation of Article 6 was found in the case of *Eftimov*, where the unfairness of the criminal proceedings for aggravated medical negligence initiated against the applicant, who was a doctor, resulted from the infringement of the principle of equality of arms, in that **the applicant, unlike the public prosecutor, was not given the opportunity to attend the session of the Supreme Court**, at which he was found guilty and sentenced to one year's imprisonment.²⁹ Thus, the Supreme Court, had, in fact, overturned the previous decisions of the lower courts, by which he was acquitted, as there were no grounds that a criminal offence had been intentionally committed or the charges were dismissed as time-barred.

In *Lazoroski v Macedonia*, **the applicant, who was unlawfully detained in police custody, had been prevented from effectively participating in the proceedings for review of the lawfulness of his pre-trial detention**, as the Court noted that the evidence presented by the Ministry of the Interior to the investigating judge deciding on the lawfulness of detention had not been shown to him.³⁰ In addition, he had not been invited to attend the hearing before the judge who had decided on his claim. His complaints in this respect had been likewise left unanswered on appeal.

Examination of witnesses, expert examination and right to defence in criminal proceedings

In the first judgment delivered by the Court in respect of Macedonia, *Solakov*, as well as in *Gorgievski*, the Court did not find any violation of Article 6. However, these two judgments are rather important for the development and evolution of the Court's case-law in respect of Macedonia.

The applicant in *Solakov* complained that his trial was unfair in that he had been unable to cross-examine the witnesses whose statements served as the only basis for his conviction, and to obtain the attendance and examination of two witnesses for the defence.³¹ The Court clearly distinguished between its role and the role of the national courts in this respect, by stressing that it is for the national courts to assess the evidence before them as well as the relevance of the evidence which defendants seek to adduce. On the other hand, the Court's task is not to give a ruling as to whether statements of witnesses were properly admitted as evidence, but rather to ascertain whether the proceedings as a whole, including the way in which evidence was taken, were fair, which also implies assessment whether the principle of equality of arms have been complied with. Following a detailed analysis of the facts of the case, the Court did not find a violation of Article 6 of the Convention, stating that although the applicant's conviction was based to a decisive manner

²⁶ *Atanasov v Macedonia*, judgment of 17 February 2011; *Nasteska v Macedonia*, judgment of 27 May 2010.

²⁷ *Atanasov v Macedonia*, judgment of 17 February 2011.

²⁸ *Nasteska v Macedonia*, judgment of 27 May 2010.

²⁹ *Eftimov v Macedonia*, judgment of 2 July 2015.

³⁰ *Lazoroski v Macedonia*, judgment of 8 October 2009.

³¹ *Solakov v Macedonia*, judgment of 31 October 2001.

on the witnesses' statements, the applicant had been given an adequate and proper opportunity to present his defence. Furthermore, the domestic court's refusal to summon additional witnesses proposed by the applicant did not restrict his defence rights to such an extent that he was not afforded a fair trial within the meaning of Article 6 §§ 1 and 3 (d) of the Convention.

In *Gorgievski*, the applicant alleged that he had been entrapped into committing the offence by **an agent provocateur whose testimony had then served, to a decisive extent, to secure his conviction.**³² He also complained that the principle of the equality of arms and his defence rights had been violated and that the domestic courts' decision had not been sufficiently reasoned. The Court elaborated when it would be considered that a crime had been incited by an *agent provocateur* and the respective evidence be deemed unlawfully obtained in breach of the Article 6 requirements. On the facts of the case, it was decided that the activity of undercover agents in the present case had not instigated the offence so as to be described as incitement and to undermine the overall fairness of the proceedings.

The applicant's **inability to confront and cross-examine the witnesses who produced key evidence upon which the applicants' conviction was based**, was the main reason for the Court finding that Macedonia was in violation of Article 6 §§ 1 and 3 (d) of the Convention in the cases of *Atanasov (II)*,³³ *Trampevski*³⁴ and *Papadakis*.³⁵

In *Atanasov (II)*, the applicant, who was convicted of having made defamatory statements in a letter published in a daily newspaper, never had an opportunity to question a person whose written statement, which was vital, was only read out at the trial.³⁶ Although the applicant was able to submit his comments freely during the hearing, the Court concluded that he had been convicted on the basis of evidence in respect of which his defence rights were appreciably restricted.

After applying the **"sole or decisive" test** to *Trampevski* and *Papadakis*, which had been *introduced for the first time in Al-Khawaja and Tahery v the United Kingdom*, the Court held that there was a violation of Article 6 given that the applicant's defence rights in both cases were appreciably restricted.³⁷

In *Trampevski*, **the applicant had not been able to confront the migrants whose statements given in the pre-trial proceedings had served as a basis for his conviction** for trafficking migrants.³⁸ The fact that they represented the only direct evidence against him and that the applicant was in a position to challenge or rebut their statements by giving evidence himself or examining other witnesses could not be regarded a sufficient counterbalancing factor to compensate for the denial of the possibility to test the truthfulness and reliability of the evidence produced by the migrants.

In *Papadakis*, the Court held that the one hour time-limit set by the court which had been given to the applicant and his lawyer to prepare questions to be put to the witness in writing to the Greek secret agent, who gave a statement during the hearing in a special room at the trial court, without presence of the applicant's lawyer, was inadequate so as to enable the applicant to familiarise himself properly with the evidence produced by the witness and to develop a strategy for his defence.³⁹ Thus, **the applicant's lawyer was not allowed to confront the witness and question him directly**, although undoubtedly desired to do so, and the applicant was effectively deprived of a real chance of challenging the reliability of the decisive evidence against him, which served as a basis for finding him guilty of drug trafficking resulting in a sentence of eight years imprisonment. Consequently, the Court concluded that there were neither adequate counterbalancing factors nor strong procedural safeguards to permit a fair and proper assessment of the reliability of the evidence

32 *Gorgievski v Macedonia*, judgment of 16 July 2009.

33 *Atanasov (II) v Macedonia*, judgment of 19 April 2011.

34 *Trampevski v Macedonia*, judgment of 10 July 2012.

35 *Papadakis v Macedonia*, judgment of 26 February 2013.

36 *Atanasov (II) v Macedonia*, judgment of 19 April 2011.

37 *Al-Khawaja and Tahery v the United Kingdom*, Grand Chamber judgment of 15 December 2011.

38 *Trampevski v Macedonia*, judgment of 10 July 2012.

39 *Papadakis v Macedonia*, judgment of 26 February 2013.

produced by the undercover witness and the constraints affecting the applicant's exercise of his defence rights were irreconcilable with the fair trial guarantees.

Unlike in *Papadakis*, no violation of Article 6 §§ 1 and 3 (d) of the Convention was found by the Court in *Dončev and Burgov*.⁴⁰ The Court dismissed the allegations made by the applicants, who were police officers, that they had neither been present at trial nor had they been given the right to cross-examine the witness whose identity had not been disclosed and who had been involved as an undercover agent in the operation that had led to their conviction for bribery. Instead, it was established that the applicants' lawyer explicitly stated that he declined to examine the protected witness. In addition, by doing so, the applicants also denied themselves the possibility of remedying the statutory inequality, an issue which they did not raise before the domestic courts, but the applicable legislation had created by having provided that only the public prosecutor had the right to attend the examination of the protected witness.

The Court dealt with the **expert examination and expert evidence in criminal proceedings** in two cases of drug trafficking.

At issue in the case of *Stoimenov* was that the applicant was convicted on basis of expert report drawn up by the Ministry of the Interior, which also brought criminal charges against him, and he was not able to challenge the expert evidence, as his request for an alternative expert examination was refused.⁴¹ The Court held that as the applicant was unable to challenge the report of the Criminal Investigations Bureau within the Ministry as evidence submitted by the public prosecutor, he was deprived of the opportunity to put forward arguments in his defence on the same terms as the prosecution, in contravention of the principle of equality of arms.

An example of a case dealing with the issue of expert evidence is *Duško Ivanovski*, another drug trafficking case, wherein the Court found a violation of Article 6 §§ 1 and 3 (d) of the Convention on account of the **failure of the domestic courts to examine any of the defence witnesses, but also to admit alternative expert evidence**.⁴² What is striking is that the competent Court of Appeal did not give any reason why it considered it unnecessary to hear oral evidence from the police officers involved, as there had been concerns raised in the course of the proceedings regarding the alleged unlawfulness in obtaining the fingerprint evidence against the applicant. As regards the (un)reliability of the expert evidence, the Court noted that the reports of the Criminal Investigations Bureau at the Ministry of the Interior were obtained within the preliminary investigation, i.e. not in adversarial proceedings and without any participation of the defence. They were drawn up without a court order and their transmission to the public prosecutor had set in motion the criminal proceedings against the applicant. Accordingly, these reports were akin to incriminating evidence used by the prosecution rather than a "neutral" and "independent" expert opinion. Additionally, the applicant's request to admit as evidence alternative expert reports had been also refused.

The **refusal by the domestic courts of the applicant's request to obtain the written statements of two witnesses** provided before the law enforcement authorities in Kosovo, **as well as to secure their attendance and examination at the trial**, in order to establish facts which were crucial for determination that he had committed drug trafficking, in the absence of any direct evidence thereof, led to a limitation of the defence rights incompatible with the guarantees of a fair trial enshrined in Article 6 in *Iljazi*.⁴³

Lastly, in the case of *Poletan and Azirović*, which concerned organized illegal transport of over 400 kg cocaine, in respect of which the two applicants had been convicted, the Court rejected the complaint for lack of impartiality of the experts as ill-founded.⁴⁴ It held that the fact that the expert opinions had been prepared by the Ministry of Interior was not decisive

40 *Dončev and Burgov v Macedonia*, judgment of 12 June 2014.

41 *Stoimenov v Macedonia*, judgment of 5 April 2007.

42 *Duško Ivanovski v Macedonia*, judgment of 24 April 2014.

43 *Iljazi v Macedonia*, judgment of 3 October 2013.

44 *Poletan and Azirović v Macedonia*, judgment of 12 May 2016. Apart from complaints under Article 6, this judgment has also analyzed complaints lodged under

to establish bias for the reason that the expert examination itself was not related to their employer, but it only concerns the quantity and quality of the analysed drug; the experts who had produced oral evidence at the hearings held before the trial court expressly denied that they had received instructions from anyone for the performance of their duties; the applicant had failed to object regarding as to the veracity of the account given by the experts and the trial court refused the request for alternative expert examination by foreign or national expert or expert institution within the scope of its discretion to decide.

In the same case, the Court held that the first applicant had not been unable to exercise his right to defence given that her lawyer could consult the case-file and obtain copies of it, and the mere fact that he inspected the file several days after the bill of indictment against her had been submitted to the criminal court did not itself imply that she was unable to challenge effectively the factual and legal basis of the charges against her. There were also allegations based on Article 6 §§ 1 and 3 (d) concerning the absence of two witnesses, who were unable to attend the hearing in Skopje, and whose oral statements given before the investigative judge in Montenegro, were read out at the hearing. The Court noted that the applicants and their representatives did not object to the decision to adduce this evidence, they neither expressed their intention to attend the witnesses' questioning in Montenegro, nor had they proposed any questions they would have liked to be put to the witnesses. What was crucial for the Court not to establish violation of the right to defence was that the statements of witnesses had not constituted neither the sole nor decisive evidence relied on by the domestic courts in their judgments, but the first applicant's guilt was determined on basis of the additional incriminating evidence.

Use of unlawfully obtained confession

Hajrulahu is the only judgment in which the Court established that the criminal trial was unfair due to the fact that **the conviction of the accused was, inter alia, based on his confession which was unlawfully obtained, i.e. made as a consequence of torture** to which he was subjected while he was held *incommunicado* during his unacknowledged detention by the police.⁴⁵ Although in the proceedings before the domestic courts the applicant claimed that his confession during his interrogation by the investigating judge had been unlawfully obtained, namely that it had been made under duress, they based their findings for the applicant's conviction for terrorism on the confession, which according to the Court was sufficient to render the applicant's trial as a whole unfair.

Presumption of innocence

Two Court's judgments dealt with the question of whether the presumption of innocence of the applicants had been infringed in the course of the criminal proceedings, contrary to Article 6 § 2 of the Convention.⁴⁶

Miladinov and Others stressed the need of drawing a clear distinction between statements which reflect the opinion that the person concerned is guilty and statements which merely describe "a state of suspicion", in the context of the consideration of the applicants' allegations that the presumption of innocence had been disrespected in their case.⁴⁷ The Court gave a substantive explanation as to why it found that there was no violation in this regard, considering that the impugned wording of the courts' decisions on the applicants' detention did not contain an explicit and unqualified declaration that amounted to the determination of the applicants' guilt before they were proved guilty according to law, as they were only statements saying that the applicants were charged with several offences which did not intend to express an opinion suggesting that the applicants were guilty.

Article 7 of the Convention, which lays down the principle that no one shall be held guilty of any criminal offence on account of any act or omission which did not constitute a criminal offence at the time when it was committed (*nullum crimen, nulla poena sine lege*). No breach of this Convention provision has been found.

⁴⁵ *Hajrulahu v Macedonia*, judgment of 29 October 2015.

⁴⁶ *Poletan and Azirovik v Macedonia*, judgment of 12 May 2016; *Miladinov and Others v Macedonia*, judgment of 24 April 2014.

⁴⁷ *Miladinov and Others v Macedonia*, judgment of 24 April 2014.

In the case of *Poletan and Azirović*, discussed above, the Court confirmed that this principle was not questioned regarding the second applicant in a sense that the burden of proof shifted to him, since the domestic courts had not provided sufficient reasoning in their judgments to show that the second applicant had known and been aware that he had transported drugs.⁴⁸ The Court established that there was nothing that would cast doubt on their conclusion regarding the second applicant's knowledge of the presence of the drugs in the cans and these facts were corroborated by evidence which was assessed by domestic courts.

Access to court, lack of reasoning and legal certainty

In several cases the Court discussed whether there was an infringement with the applicant's **right of access to court**, in particular related to admissibility *ratione valoris* of appeals on points of law lodged with the Supreme Court. Worth mentioning is the judgment *Balažoski*, where although the same rules on admissibility *ratione valoris* applied throughout the entire proceedings, and the Supreme Court in its earlier judgments had accepted the value of the civil claim specified by the lower courts and examined on the merits the plaintiff's appeals on points of law, in its final judgment it refused the applicant's claim as being below the statutory threshold.⁴⁹ The Court was rather critical about such an inconsistent approach applied by the Macedonian Supreme Court, considering its contradictory judgments in the same case regarding its jurisdiction *ratione valoris* to be incompatible with the principle of legal certainty. Nonetheless, the Court failed to recommend to the authorities to take any general measures which will tackle the problem systematically.

In *Demerdžieva and Others*, which concerned the applicants' conviction for drug trafficking and their sentence to a term of imprisonment, they were denied the right of access to a court, after **the Supreme Court had erroneously declined to examine their appeal on points of law as having been submitted out of time**.⁵⁰ What was problematic is that a procedural rule setting a thirty-day time-limit for lodging an appeal on points of law with the Supreme Court had been applied in such a way so as to prevent the applicants' appeal being examined on the merits, with the attendant risk that their right to the effective protection of the courts would be infringed. Similarly, *Fetaovski* concerned the failure by the domestic courts to accept the applicant's appeal or, in the alternative, to provide a tenable reason for not accepting it, which was considered to amount to a construction of the procedural rule which deprived the applicant of his right of access to a court.⁵¹

In *Boris Stojanovski*, the Court found a violation of Article 6 given that no decision had ever been made concerning the applicant's compensation claim brought in the course of criminal proceedings against two people who had allegedly caused him grievous bodily harm as the courts had advised him to bring a separate civil action for damages.⁵²

No violation of the right to access to court was found in the case of *Ivanovski*, which concerned the proceedings lustration of the then president of the Supreme Court, given that the decision of the Lustration Commission had been reviewed by the Administrative Court and subsequently by the Constitutional Court. Both courts had exercised full competence jurisdiction over the facts and law in addressing the substance of the case. Moreover, the applicant had been summoned and an expert proposed by the applicant had been heard at the hearing before the Administrative Court.⁵³

In two other cases where the applicants had also been denied the right of access to a court, *Spasovski and Petkoski and Others*, the Court clearly defined that **the right of access to a court includes not only the right to institute proceedings, but also the right to obtain a determination of the dispute by a court**.⁵⁴ The denial of access to

48 *Poletan and Azirović v Macedonia*, judgment of 12 May 2016.

49 *Balažoski v Macedonia*, judgment of 25 April 2013.

50 *Demerdžieva and Others v Macedonia*, judgment of 10 June 2010.

51 *Fetaovski v. Macedonia*, judgment of 19 June 2008.

52 *Boris Stojanovski v Macedonia*, judgment of 6 May 2010.

53 *Ivanovski v Macedonia*, judgment of 21 January 2016.

54 *Spasovski v Macedonia*, judgment of 10 June 2010; *Petkoski and Others v Macedonia*, judgment of 8 January 2009.

court by way of legislative amendment, which had removed all protection for the particular type of property related to the applicants' claim, was found to be incompatible with Article 6 in *Petkoski and Others*.

Atanasovski was the only case in which the Court has found a violation of Article 6 on account of the **lack of reasoning** provided by the Supreme Court in relation to its departure from already established case-law in an employment-related dispute.⁵⁵ The Court has recalled that the requirement of judicial certainty and the protection of legitimate expectations do not involve the right to an established jurisprudence and that dynamic and evolutive changes in the domestic case-law are not, in itself, contrary to the proper administration of justice, as they can ensure a reform or improvement. Still, it harshly criticized the technique of scarce reasoning by the highest Macedonian court and held that that the well-established jurisprudence imposed a duty on the Supreme Court to make a more substantial statement of reasons justifying the departure.

However, this was not the only case where the Court highlighted the importance of the **principle of legal certainty in a democratic society based on rule of law**. In *Stoilkovska*, another employment-related case, the Court found that the Skopje Court of Appeal departed from its earlier case-law regarding identical claims submitted against the applicant's colleagues and decided her case in a manner which ran contrary to the principle of legal certainty.⁵⁶ On the contrary, in *Petreska*, the Court could not conclude that the principle of legal certainty had been infringed for the reason that no relevant examples from the domestic case-law had been submitted to it, to support the applicant's claims for alleged derivation of the case-law in similar proceedings in which annulment of dismissal from the Ministry of Interior had been sought.⁵⁷

Lack of impartiality

Alleged judges' bias was the subject matter of three judgments.⁵⁸ The Court dealt with the lack of impartiality in the proceedings for dismissal of six judges,⁵⁹ while in one judgment, indirectly through analysis of the overall fairness it referred to the allegations of partiality in the proceedings for dismissal of a judge.⁶⁰

First of all, Bajaldžiev failed **the objective test of impartiality**, which was applied by the Court to examine whether the fact that the same national judge sat twice in the same capacity, first as president of the adjudicating bench of the Court of Appeal, then as a member of the adjudicating bench of the Supreme Court, should raise doubts about the impartiality of the impugned civil proceedings.⁶¹ As a result, the public confidence in judiciary has been endangered, since "justice must not only be done, it must also be seen to be done".

What has led the Court to the same conclusion in *Nikolov* was the fact that the trial judge's wife was employed by the same company with the defendant on a significant salary soon after the present proceedings had started.⁶² In the latter case, the absence of impartiality was determined according to a **subjective test**, that is on the basis of the personal conviction of a particular judge, but also supported by an objective justification that the trial judge lacked the requisite impartiality.

55 *Atanasovski v Macedonia*, judgment of 14 January 2010.

56 *Stoilkovska v Macedonia*, judgment of 18 July 2013.

57 *Petreska v Macedonia*, judgment of 21 July 2016.

58 *Mitrov v Macedonia*, judgment of 2 June 2016; *Bajaldžiev v Macedonia*, judgment of 25 October 2011; *Nikolov v Macedonia*, judgment of 20 December 2007.

59 *Poposki and Duma v Macedonia*, judgment of 7 January 2016; *Gerovska Popčevska v Macedonia*, judgment of 7 January 2016; *Jakšovski and Trifunovski v Macedonia*, judgment of 7 January 2016; *Mitrinovski v Macedonia*, judgment of 30 April 2015.

60 *Ivanovski v Macedonia*, judgment of 21 January 2016.

61 *Bajaldžiev v Macedonia*, judgment of 25 October 2011.

62 *Nikolov v Macedonia*, judgment of 20 December 2007.

In the light of the specific circumstances in the case of *Mitrov*, which concerned the proceedings which resulted in the applicant's conviction and imprisonment in relation to the traffic accident in which a 18-year-old daughter of the president of the trial court, M.A., had died, the Court seriously took into consideration the fact that the president of the panel which convicted the applicant had worked as a clerk of the judge M.A. for at least two and a half years.⁶³ The interest at stake for the judge M.A. was also relevant, as it was undisputed given that it concerned a family tragedy and the judge M.A. as an injured party had victim status and had sought compensation against the applicant's insurance company, while such compensation claim had been subsequently decided by the same panel which had established the applicant's guilt. All these circumstances for the Court raised **objectively justified doubts as regards the impartiality of the trial judge**. The finding of an absence of objective impartiality was not endangered by the fact that there was no legal provision providing for the possibility of transferring a case to another competent court, taking into consideration the domestic practice in similar circumstances.

Lack of impartiality in proceedings for dismissal and lustration of judges

In four judgments which derived from applications submitted to the Court by six different judges, regarding the proceedings for their dismissal which were carried out between 2007 and 2011, lack of impartiality in the conduct of the Judicial Council has been found.⁶⁴

In the case of *Mitrinovski*, for the first time the Court examined **impartiality in the proceedings determining professional misconduct (unprofessional and unconscientious exercise of the office of judge) before the Judicial Council**.⁶⁵ The impugned proceedings were brought against the applicant for the reason that the three-judge panel of the Skopje Court of Appeal, presided over by the applicant, decided, in second instance, to grant an appeal of a detainee and accepted a proposed bail and replaced an order for detention on remand with an order for house arrest. He was dismissed from the office of a judge in proceedings which were initiated by the criminal division of the Supreme Court, which was chaired by J.V., then President of the Supreme Court, which according to the Court created legitimate grounds for fearing that judge J.V. was already personally convinced that the applicant should be dismissed for professional misconduct before that issue came before the State Judicial Council. Moreover, judge J.V., as *ex officio* member of the State Judicial Council subsequently took part in the decision to remove the applicant from office. In sum, the Court held that J.V. had acted as "prosecutor" in the proceedings against the applicant, and it established that Judge J.V.'s role in the proceedings failed both the subjective and objective impartiality test.

In the case of *Gerovska Popčevska*, Judge D.I., as President of the Supreme Court, who had participated in approving the judicial opinion by the plenary of the civil department of that court, expressed a view in respect of the applicant's professional conduct in a certain case which was unfavourable to her and he had further participated when the Judicial Council decided on her dismissal.⁶⁶ That, along with the presence of the Minister of Justice at the session of the Judicial Council, as a member of the executive, who had previously as a president of the Anti-Corruption Commission requested that the Judicial Council review the civil case adjudicated by her, impaired the independence of the Council in the instant case and led the Court to the conclusion that the Council which decided on her dismissal was not an independent and impartial tribunal within the meaning of Article 6 § 1 of the Convention.

In the joint judgment concerning the cases of *Jakšovski and Trifunovski*,⁶⁷ as well as in the judgment of *Poposki and Duma*,⁶⁸ the Court highlighted that the fact that the members of the Judicial Council who had carried out the preliminary

63 *Mitrov v Macedonia*, judgment of 2 June 2016.

64 *Poposki and Duma v Macedonia*, judgment of 7 January 2016; *Gerovska Popčevska v Macedonia*, judgment of 7 January 2016; *Jakšovski and Trifunovski v Macedonia*, judgment of 7 January 2016; *Mitrinovski v Macedonia*, judgment of 30 April 2015.

65 *Mitrinovski v Macedonia*, judgment of 30 April 2015.

66 *Gerovska Popčevska v Macedonia*, judgment of 7 January 2016.

67 *Jakšovski and Trifunovski v Macedonia*, judgment of 7 January 2016.

68 *Poposki and Duma v Macedonia*, judgment of 7 January 2016.

investigations and who had initiated the proceedings for dismissal of the judges subsequently took part in the decisions to remove the applicants from office, casted an objective doubt on their impartiality.

Finally, in its judgment in *Ivanovski*, the Court paid special attention to the open letter published while the lustration proceedings against the applicant were still pending before the Commission in which the Prime Minister used the initial findings of the Commission to denounce the applicant as a collaborator of the secret police of the former regime.⁶⁹ Without entering into the impact of such statement on the course and the outcome of the proceedings themselves, the Court has noted that they terminated in the applicant's disfavor, and that, in view of its content and the manner in which it was made, the statement itself was incompatible with the notion of an "independent and impartial tribunal". Such conclusion was reinforced by the opinion of the European Commission, which in its Progress Report issued in November 2010 observed that the lustration proceedings against the applicant have raised concerns about pressure on the independence of the judiciary, were sufficient for the Court to conclude that the proceedings, taken as a whole, did not meet the requirements of a fair trial. Thus, the Court found a violation of Article 6 § 1 regarding the overall unfairness of the proceedings, considering it not necessary to address the applicant's further arguments as regards the alleged partiality, related to the career advancements of judges who had participated in decision-making in his case.

Right to an oral hearing in administrative proceedings

In *Mitkova*, the Court dealt with the lack of oral hearing during the two sets of administrative proceedings concerning both her request for referral for treatment abroad (which had been dismissed by the Health Insurance Fund) and reimbursement by the Fund of her medical expenses for treatment she had received abroad.⁷⁰ The two sets of proceedings were joined and several remittals of the case by the Supreme Court contributed to extension of the proceedings (to almost fourteen years) and resulted in finding a breach of the right to trial within a reasonable time. However, what was crucial for the Court to find a violation was the lack of oral hearing before the administrative courts, which was necessary given that it concerned an issue of fact which was disputed between the parties and therefore, could not be resolved by relying only on the contradictory medical evidence as to whether Ms Mitkova must have been treated abroad and whether she had not exhausted all possibilities to be treated in Macedonia, especially in the light of the fact that the applicant had expressly requested an oral hearing to be held, at which the court would be able to examine witnesses. Moreover, when refusing her request, the domestic courts did not provide any reasons why it considered that holding an oral hearing would not be necessary.

Right to an interpreter in criminal proceedings

In *Sandel*, the Court's sole judgment which deals with the right to interpreter as defined in Article 6 § 3 (e) of the ECHR, it was highlighted that this procedural safeguard should have been enjoyed by the applicant, since he was an Israeli citizen convicted of fraud, and who was not able to understand or speak the language in which the proceedings were carried out, so as to familiarize himself with the case against him and to be able to defend himself by submitting before the trial court of his version of events, both through oral statements and in respect of the written submissions.⁷¹ Despite his limited proficiency of Macedonian, which was a reason to use interpreter in the pre-trial proceedings, the applicant agreed to give oral statements in Serbian with free assistance of a court-certified translator, and he had confirmed his ability to comprehend the questions put to him, but also to make himself understood in his defence by signing the minutes and without making any objection as to its contents. The Court has additionally established that no written translation of the bills of indictment brought against him were necessary given that their content was translated to him by the interpreter into Hebrew, his mother tongue. The Court established that there were unsuccessful attempts to secure the attendance of a court interpreter into Hebrew, which was followed with interpretation in Serbian, English and Bulgarian, assuming that the applicant had sufficient command of those languages. In light of all the foregoing, the Court did not find a violation of Article 6 § 3 (e) of the ECHR.

⁶⁹ *Ivanovski v Macedonia*, judgment of 21 January 2016.

⁷⁰ *Mitkova v Macedonia*, judgment of 15 October 2015.

⁷¹ *Sandel v Macedonia*, judgment of 27 May 2010.

Article 1 of Protocol No. 1 (protection of property)

After Article 6 of the Convention, Article 1 of Protocol No.1, which provides protection of the right to property, is the second Convention article in respect of which most of the judgments against Macedonia have been rendered. The Court has so far given fifteen judgments on this provision, out of which a violation has been established in eight judgments.⁷²

Some of these cases have dealt with the concept of legitimate expectation in the context of restitution proceedings, while others have focused on the seizure of property by of the State, confiscation of motor vehicles which served as instruments to commit a criminal offence, and the non-enforcement of final judgments, which was considered to constitute an interference with property.

In the case of *Stojanovski and Others*, the applicants were denied their right to restore into possession a confiscated plot of land in the course of the domestic **restitution proceedings**, although they had met the statutory requirement (the land in question had been undeveloped at the time the restitution claim had been submitted).⁷³ The competent authorities incorrectly interpreted and applied the relevant law and erroneously assessed the facts of the case. In particular, they ignored the on-site examination report admitted into evidence in the course of other restitution proceedings, which concerned the same plot of land and pre-dated the applicants' claim. The Administrative Court referred to the state of affairs on the date when the additional on-site examination had been carried out, disregarding the state of the land on the date when the claim had been submitted, as was required by law. By doing so, it adopted a judgment different to the judgment delivered by the same panel in a different set of proceedings concerning the remainder of the same plot of land. This approach was unpersuasive and contrary to the established domestic practice and consequently, it led to a rather inconsistent outcome, which was sharply criticized in the Court's judgment. The Court clearly identified the shortcomings in the impugned proceedings and concluded that the State action was unlawful and arbitrary. It condemned the failure of the Macedonian judiciary to acknowledge the applicants' entitlement to ownership of the respective land and urged the authorities to comply with their duty to provide a substantial and sufficient reasoning, so as to justify the departure from the well-established case-law.

Similarly, in *Arsovski*, the application of the proportionality test made the Court conclude that the **expropriation** of the applicants' land in favour of a private company made the applicants bear a burden which was excessive and disproportionate to the aim sought to be achieved, in particular as the compensation awarded to the applicants was insufficient, the domestic authorities did not take into consideration the existence of mineral water in calculating the expropriation compensation and the profit it may bring to the owner of the plot.⁷⁴ Consequently, the Court concluded that the requisite fair balance between the demands of the general interest of the community and the requirements of the protection of the individual's fundamental rights had been upset.

Bočvarska concerned the **non-enforcement of a final court decision** in which the first applicant was conferred with the right to inherit a judgment debt against a company.⁷⁵ What upset the fair balance in this case was the State's interference with the applicant's property rights made by the Supreme Court's decision, which was given upon the public prosecutor's legality review request. The Court considered that legal effects of such an intervention - the quashing by the Supreme Court of the final judicial decision taken in favour of the applicant, which was thus *res judicata* - was not compatible with the rule of law. The State's interference with the applicant's property rights was made by the Supreme Court's decision of 30 May 2002.

⁷² *Vasilevski v Macedonia*, judgment of 28 April 2016; *Andonoski v Macedonia*, judgment of 17 September 2015; *Stojanovski and Others v Macedonia*, judgment of 23 October 2014; *Arsovski v Macedonia*, judgment of 15 January 2013; *Bočvarska v Macedonia*, judgment of 17 September 2009; *Jankulovski v Macedonia*, judgment of 3 July 2008; *Veselinski v Macedonia*, judgment of 24 February 2005; *Djidrovski v Macedonia*, judgment of 24 February 2005.

⁷³ *Stojanovski and Others v Macedonia*, judgment of 23 October 2014.

⁷⁴ *Arsovski v Macedonia*, judgment of 15 January 2013.

⁷⁵ *Bočvarska v Macedonia*, judgment of 17 September 2009.

Similar intervention by the State authorities resulted in the **extraordinary quashing of a final restitution order** rendered in favour of the applicant in *Vikentijević*.⁷⁶ In that case, the Restitution Commission of the Ministry of Finance had accepted the applicant's restitution claim and decided to restore to his possession several buildings, together with the land underneath, and to transfer into his possession shares awarded as compensation for the property confiscated by his late predecessor. Later, the Solicitor General requested that the Commission declare the restitution order and the rectifying decision null and void, justifying it with factual and legal impossibility of enforcement of his claim.

In this judgment, the Court observed that the deficiencies noted by the review bodies could have been rectified had the Solicitor General availed himself of the available remedies in the ordinary restitution proceedings. However, relying on the principle of the proper administration of justice, it held that the "manifest omission" of the Solicitor General could not be interpreted as a bar to the impugned intervention, which aimed to correct fundamental errors, which could not be neutralised or corrected by any other means. Consequently, this interference with the applicant's right to property did not amount to a violation of Article 1 of Protocol No.1. This was also supported by the fact that the review bodies in the impugned proceedings advanced reasons of substantial and compelling character that justify the extraordinary quashing of the final restitution order.

The seizure and confiscation of vehicles in possession of the applicants, which served as instruments to commit a criminal offence was the subject of the applicants' complaints in three Court's judgments.⁷⁷

The confiscation of a car which was used for smuggling of migrants, although the criminal charges against the applicant had been withdrawn by the public prosecutor, led to a violation of the right to property in *Andonoski*.⁷⁸ Such an interference with the applicant's property right was based on the Criminal Code which provided for an automatic confiscation of means of transport used for commission of such offence, irrespective of whether those means were owned by the offender or a third party, and it pursued the legitimate aim (of preventing clandestine immigration and trafficking in human beings). However, since the confiscated car was used for performing the applicant's duties as a taxi driver and making his living and there was no indication that his car would be used to commit further offences, the Court was of the view that the confiscation order was disproportionate to the aim pursued, in that it imposed an excessive burden on the applicant.

There were similar circumstances in *Vasilevski*, where the confiscation of a lorry that was used for smuggling sugar by a third person, whose criminal responsibility had been established, also led to a violation.⁷⁹ Such finding of the Court is derived from the fact that the confiscation was carried out three years after the confiscation order had been issued and eight years after the offence had been committed. Moreover, the applicant was not aware and could not be aware of the commission of the offence, there were no reasons to fear that it could be used for committing a criminal offence and the domestic courts did not give any weight to the argument that the applicant had been lawfully making his living with by using the confiscated vehicle. Furthermore, in its judgment, the Court referred to the excessive burden imposed on the applicant due to the expectation that he sought to be indemnified from the seller of the lorry which had committed the offence, particularly taking into account that he had in meantime died.

Both cases were examples of disproportionate control over the property, unlike *Sulejmani*, where it was established that the confiscation of the applicant's lorry because of its chassis had been forged, in absence of a judgment establishing criminal responsibility of a third person for forgery, was not only lawful, but also proportionate and necessary in a democratic society.⁸⁰ The Court took into consideration the legitimate aim of protection of safety of road users, as even though the applicant had not known nor could he have known that the vehicle had been used to commit a crime, he had not exhausted the legal possibility to claim compensation from the seller of the vehicle nor had he argued that there were any impediments to him resorting to that avenue, and unlike in *Vasilevski*, the seller was still alive.

76 *Vikentijević v Macedonia*, judgment of 6 February 2014.

77 *Vasilevski v Macedonia*, judgment of 28 April 2016; *Sulejmani v Macedonia*, judgment of 28 April 2016; *Andonoski v Macedonia*, judgment of 17 September 2015.

78 *Andonoski v Macedonia*, judgment of 17 September 2015.

79 *Vasilevski v Macedonia*, judgment of 28 April 2016.

80 *Sulejmani v Macedonia*, judgment of 28 April 2016.

The first two judgments concerning Article 1 of Protocol No.1 were delivered in the cases of *Veselinski* and *Djidrovski* in relation to the **statutory entitlement of military officers to purchase military flats at a price which was reduced** by the amount of their contributions as serving officers to a fund for the construction of army apartments.⁸¹ This federal legislation enacted in 1990 remained in force after the independence of Macedonia and regulations were adopted to implement the arrangements. Nonetheless, after the applicants had successfully purchased their apartments in accordance with the decisions they obtained in their favour, the Constitutional Court abrogated the relevant legislation but without retroactive effect and subsequently, in separate decisions the Supreme Court found that neither applicant had been entitled to purchase the property in question at the reduced price. The relevant judgments were served on the applicants, but the Macedonian Government did not take any steps to enforce them. The Court considered that taking into account the applicants' previous contributions to the army apartment construction fund and the agreements in force at the time, the applicants could be regarded as having had a "legitimate expectation" that they would be able to purchase their apartments at a reduced price and the subsequent Supreme Court decision had failed, without any explanation, to take into account the pre-existing legal position and practice, which as a result could be regarded as an unjustified interference with the peaceful enjoyment of the applicants' possessions.

In one of its judgments, the Grand Chamber has addressed the inability of applicants to use their savings for more than twenty years. *Ališić and Others* obliged Slovenia and Serbia to undertake general measures in order to provide the applicants and all other persons in a similar situation to obtain their savings under the same conditions as their own citizens.⁸² However, the Court's order in this judgment does not affect Macedonia, as it was not found to be in violation of this Convention provision.

Article 2 (right to life)

The Court has delivered four judgments which deal with the State's responsibility under Article 2 of the Convention.⁸³

In *Kitanovski*, by employing the test of absolute necessity, the Court found a violation of the substantive aspect of Article 2 and held that the use of potentially lethal force against the applicant had not been absolutely necessary to effect his arrest, as there was no suspicion that he had committed a crime justifying the danger of him absconding, and the firing by the police officers who were members of the "Alfa" special mobile police unit was not preceded by verbal warning and warning shots, as required by both international and domestic law.⁸⁴ In connection with this, the Court has also found a violation of the procedural aspect of the right to life for the same reasons which led the Court to conclude that there was no effective investigation under Article 3 (see below).

The application in the case of *Sašo Gorgiev* was submitted before the Court by a person who had suffered injury inflicted by a police officer, who was later convicted of "serious crimes against public security" and sentenced to two years' imprisonment.⁸⁵ The applicant's civil claim for compensation brought against the Ministry of the Interior was dismissed, as the courts assessed that the State could not be held responsible given the absence of a causal link between the applicant's action and his official duties. However, the police officer acted during his working hours, he was in uniform when he shot the applicant and therefore, he was perceived by the public as a law-enforcement agent, while using a service gun. For these reasons, the Court ruled that the harmful action taken by the police officer in the bar must be imputable to the respondent State and that there had been a violation of Article 2 of the Convention.

Additionally, the Court stated that the actions of the official State agents taken outside the performance of their duties

81 *Veselinski v Macedonia*, judgment of 24 February 2005; *Djidrovski v Macedonia*, judgment of 24 February 2005.

82 *Ališić and Others v Bosnia and Herzegovina, Croatia, Serbia, Slovenia, and Macedonia*, Grand Chamber judgment of 16 July 2014.

83 *Kitanovska Stanojković and Others v Macedonia*, judgment of 13 October 2016; *Neškoska v Macedonia*, judgment of 21 January 2016; *Kitanovski v Macedonia*, judgment of 22 January 2015; *Sašo Gorgiev v Macedonia*, judgment of 19 April 2012.

84 *Kitanovski v Macedonia*, judgment of 22 January 2015.

85 *Sašo Gorgiev v Macedonia*, judgment of 19 April 2012.

which led to physical ill-treatment, which did not result in death, may disclose a violation of Article 2 of the Convention. It focused on the positive obligation imposed on States to take all appropriate steps in order to safeguard the lives of those within their jurisdiction, which also requires that they should put in place a legislative and administrative framework designed to provide effective prevention. Thus, the Court recommended that the State must display the utmost diligence and define the limited circumstances in which law enforcement officials may use firearms, and that it should set high professional standards as regards the recruitment and training of the members of police forces, so as to ensure that the persons serving in these bodies meet the requisite criteria and this is subject to particular scrutiny.

The judgment in *Neškoska* resulted from the applicant's complaints in respect of the failure to carry out an effective investigation into the death of her son, who was killed by a member of the special police forces during the celebration of the parliamentary elections results in 2011, in particular the decision of the judicial bodies not to investigate all aspects of the incident as well as the failure to establish the responsibility of all persons involved as accomplices.⁸⁶ The Court established that the actions or omissions of those persons, who were allegedly involved in the failure to report a crime or an offender, and assisting an offender after the commission of a crime, were not prejudicial to the effective conduct of the investigation for the purposes of Article 2 of the Convention in so far as it concerns the establishment of the relevant facts and the identification and punishment of the person responsible for the death and the accessibility and quality of the evidence adduced had not been compromised with any of the shortcomings indicated by the applicant.

Lastly, the Court took a stance that the additional evidence which was submitted by the applicant in the form of a CD-Rom with audio content and a transcript of the taped telephone conversations which involved high-ranking public officials, which concerned conversations regarding the possible perpetrator of the offence, which apparently took place soon after the incident had no evidentiary value, since it had not been previously tested by the domestic authorities nor had its authenticity and veracity been verified. As a result, the Court found no violation of Article 2 of the Convention.

A prison term was imposed on one of the persons convicted of aggravated robbery which resulted in a death of the father of the second and the third applicant and the first applicant's husband (while she had been seriously injured) during the attack of their home in *Kitanovska and Stanojković and Others*.⁸⁷ The case concerned the **delayed enforcement of the sentence of imprisonment** (over eighteen months after the conviction had become final) which was a reason why the perpetrator continued to live in the applicants' neighborhood. The Court concluded that effective investigation needed to be expanded so as to cover prompt execution of the penalties imposed. It further noted that the delay was solely due to the absence of coordination between the two departments (enforcement and minors' department) of the same criminal court, as well as due to the fact that there was no enforcement judge who could deal with the case. Although the Court established that the State had fulfilled its procedural obligation under Article 2 with respect to the criminal proceedings, it has simultaneously concluded that the authorities did not display the requisite diligence in enforcing the custodial sentence which resulted in unreasonable delay which was not in conformity with the State's obligation under Article 2 of the Convention, notwithstanding the fact that the perpetrator had not demonstrated any hostility against the applicants after his conviction.

Article 3 (prohibition of torture)

In ten out of eleven judgments concerning Article 3 of the Convention, the Court has found a breach of the procedural requirement to carry out an effective, thorough and prompt investigation capable of leading to the identification and punishment of those responsible for the acts of torture or ill-treatment.⁸⁸

⁸⁶ *Neškoska v Macedonia*, judgment of 21 January 2016.

⁸⁷ *Kitanovska Stanojković and Others v Macedonia*, judgment of 13 October 2016.

⁸⁸ *Asllani v Macedonia*, judgment of 10 December 2015; *Hajrulahu v Macedonia*, judgment of 29 October 2015; *Andonovski v Macedonia*, judgment of 23 July 2015; *Kitanovski v Macedonia*, judgment of 22 January 2015; *El-Masri v Macedonia*, Grand Chamber judgment of 13 December 2012; *Gorgiev v Macedonia*, judgment of 19 April 2012; *Sulejmanov v Macedonia*, judgment of 24 April 2008; *Dželadinov and Others v Macedonia*, judgment of 10 April 2008; *Trajkoski v Macedonia*, judgment of 7 February 2008; *Jašar v Macedonia*, judgment of 15 February 2007.

In the case of *Ilievska*, the Court found a **violation only in respect of the substantive aspect of this provision, given that the applicant's hands were handcuffed by two police officers who accompanied her during her transfer to the Bardovci psychiatric hospital**, which was not a proportionate measure taking into account her health condition.⁸⁹ The Court has, therefore, categorized such treatment as degrading treatment, contrary to Article 3. This conclusion was also made as it was not proven that no other, less stringent measures and precautions were available to diminish the opportunities for self-harm without infringing the applicant's personal autonomy.

In addition to the breach of duty to investigate under Article 3, in *El-Masri*, discussed below in relation to Article 5, the Court also found a violation of its substantive limb on account of the inhuman and degrading treatment to which the applicant had been subjected while being held in a hotel in Skopje, but also on account of his treatment at the Skopje Airport, which amounted to torture, and his transfer into the custody of the United States authorities, which might have exposed him to risk of further ill-treatment.⁹⁰

Hajrulahu is the second judgment rendered in respect of Macedonia, where the Court considered that the treatment to which the applicant had been subjected amounted to torture, given that the applicant had been abducted and held *incommunicado* within three days in a house, an extraordinary place of detention, this was covertly organized and executed by the State security forces, and he was further intimidated with the aim of extracting a confession that he had committed the offence he had been charged with, which caused him emotional, psychological and physical pain and suffering.⁹¹

In *Kitanovski*, the Court held that the force used by the "Alfa" special mobile police unit to arrest the applicant who allegedly avoided a routine control by the traffic police patrol was not strictly necessitated by his own conduct, as a result the applicant sustained certain bodily injuries, and his treatment could be categorized as **degrading**.⁹² In addition to the violation of the substantive aspect of Article 3, the Court has also found a violation of the State's procedural duty to conduct an effective investigation into the applicant's allegations that the police put his life at risk and subjected him to ill-treatment. Its judgment focused on the inactivity of the public prosecution, which despite the seriousness of the allegations, the fact that the applicant provided the public prosecutor with the identities of the police officers concerned, and the evidence submitted by the applicant failed to take any investigative measures (e.g., to question the applicant, the police officers concerned or any other person), apart from requesting additional information from the Ministry of the Interior. The public prosecutor informed the applicant, over two years and two months after receiving the criminal complaint, that there were no grounds to suggest that police officers had committed any offence subject to State prosecution. This finding was set out in a formal decision, which was given over three-and-a-half years after the criminal complaint had been lodged and was based mainly on the evidence provided by the police. Furthermore, the Court noted that the same prosecutor who filed criminal charges against the applicant accusing him of having assaulted a police officer in the performance of his duties, had previously examined his complaint, which in the Court's view casted doubt on his impartiality.

In *Andonovski*, the applicant was subjected to **inhuman and degrading treatment by the police**, and he sustained serious bodily injuries, regarding which there was no convincing explanation which would provide a basis to justify them.⁹³ Despite the serious nature of the applicant's allegations and the medical reports confirming his injuries, which were brought to the attention of the public prosecutor, the latter does not appear to have taken any serious steps to secure the evidence after the incident, besides seeking information from the hospital where he was treated (neither the applicant, nor the police officers involved in the incident were questioned). The decision given by the prosecutor dismissing the charges lodged by the applicant for lack of evidence was based to a decisive extent, on the evidence provided by the Ministry of the Interior. The fact that the criminal proceedings were stayed and finally concluded on basis of a statement made by the applicant by which he allegedly withdrew the charges against the police officers accused, although he contested before

89 *Ilievska v Macedonia*, judgment of 7 May 2015.

90 *El-Masri v Macedonia*, Grand Chamber judgment of 13 December 2012.

91 *Hajrulahu v Macedonia*, judgment of 29 October 2015.

92 *Kitanovski v Macedonia*, judgment of 22 January 2015.

93 *Andonovski v Macedonia*, judgment of 23 July 2015.

the trial court the assertion that he had withdrawn the indictment, as it was a wrong interpretation of his statement and he also sought the reinstatement of the proceedings also contributed to the Court finding an infringement of the procedural aspect of Article 3.

In *Asllani*, its last judgment given in respect of Macedonia in 2015, the Court found a violation of both the substantive and procedural aspects of Article 3 given that the applicant was subjected to inhuman and degrading treatment by the police (he was insulted on ethnic ground, ill-treated and injured during his interrogation in a police station).⁹⁴ Similarly in *Kitanovski*, the Court also noted the passive attitude and lack of action on the part of the public prosecutor, who had withdrawn the indictment against the police officer concerned as unfounded. After the applicant had brought subsidiary criminal charges, the case was remitted four times to the first-instance court for re-examination, given his reluctance to follow the higher court's instructions, which altogether affected the length of the proceedings and led to the prosecution for bodily injury becoming time-barred and overall ineffectiveness of the investigation, taking into account that the proceedings were not yet terminated and the responsibility was not determined seven and a half years after the applicant had sustained the injuries.

In all three abovementioned judgments⁹⁵ the Court emphasized that the victims of alleged violations are not required to pursue the prosecution of State agents on their own, since this is rather a duty of the public prosecutor.⁹⁶ The Court arrived at a similar conclusion in *Gorgiev*, the only case which tackled the treatment of prisoners in Macedonian prisons.⁹⁷ More precisely, it discussed the State's positive obligations in this respect, in light of the incident in which a prisoner had sustained injuries by a bull while working on the prison farm. The Court found that there had been a violation of Article 3 on account of the State's failure to carry out an effective official investigation into the applicant's allegations, as authorities must act of their own volition once the matter has come to their attention. They should not leave it to the initiative of the individual either to lodge a formal complaint or to take responsibility for the conduct of any investigative procedures. Moreover, the State had failed to take any preventive measures to protect him despite the fact that the authorities had been alerted about the alleged aggressiveness of the bull. However, after considering all relevant circumstances, the Court established that the State had not been under an obligation to take more steps to protect the applicant from the bull than it had done, such that there had not been a violation of the substantive aspect of Article 3 of the Convention.

Further, three cases concerned the lack of an effective investigation into the allegations of police brutality against persons of Roma origin.⁹⁸ In *Dželadinov and Others* and *Jašar*, where members of the Roma community had been allegedly ill-treated and injured by police officers, the Court observed that the public prosecutor had taken no steps to find any evidence confirming or contradicting the account given by the applicants. In addition, his inactivity prevented the applicants from taking over the investigation as subsidiary complainants, as the public prosecutor had not taken any decision to dismiss the criminal complaint lodged by the applicants, thus violating the procedural limb of Article 3. In *Sulejmanov*, the public prosecutor had only requested additional inquiries from the Ministry of the Interior and such "written conclusion" about the incident had been given nearly eight years after the criminal complaint had been lodged, based mainly on evidence provided by the police and it had taken eight months for the public prosecutor to communicate its reply to the applicant.⁹⁹

The **excessive formalism** which consisted of the domestic courts' insistence that the applicant discover the identity of all police officers against whom he had brought subsidiary criminal charges for ill-treatment in the performance of their duties, and their refusal as incomplete, was unnecessary, and it led to a breach of the procedural obligation under Article

94 *Asllani v Macedonia*, judgment of 10 December 2015.

95 *Asllani v Macedonia*, judgment of 10 December 2015; *Andonovski v Macedonia*, judgment of 23 July 2015; *Kitanovski v Macedonia*, judgment of 22 January 2015.

96 Moreover, during the domestic proceedings regarding *Andonovski v Macedonia* the trial court invited the public prosecutor on three occasions to take over the prosecution, given that the charges concerned aggravated bodily harm, which was subject to State prosecution. On each occasion the public prosecutor refused explicitly to take over the prosecution.

97 *Gorgiev v Macedonia*, judgment of 19 April 2012.

98 *Sulejmanov v Macedonia*, judgment of 24 April 2008; *Dželadinov and Others v Macedonia* 10 April 2008; *Jašar v Macedonia*, judgment of 15 February 2007.

99 *Sulejmanov v Macedonia*, judgment of 24 April 2008.

3 in *Trajkoski*.¹⁰⁰ Moreover, the evidence before the Court was not sufficient for it to find beyond a reasonable doubt that the substantive limb of Article 3 had been infringed as a result of the alleged police brutality.

Article 5 (right to liberty and security)

The Court has given seven judgments in respect of Article 5 of the Convention and a violation has been found in all of those cases.¹⁰¹

The only judgment handed down by the Grand Chamber in respect of Macedonia was *El-Masri*.¹⁰² It concerned the complaints of a German national of Lebanese origin who he had been a victim of a “**extraordinary rendition**” operation during which he was arrested, held in isolation, questioned and ill-treated in a Skopje hotel for 23 days, then transferred to CIA agents who brought him to a secret detention facility in Afghanistan, where he was further ill-treated for over four months.

With regard to the substantive aspect of Article 5, it is essential to note that the applicant's confinement in the hotel had not been authorised by a court or substantiated by any custody record. The applicant had not had access to a lawyer, or been allowed to contact his family or a representative of the German Embassy and he had been deprived of any possibility of being brought before a court to test the lawfulness of his detention. Taking into account these circumstances, the Court concluded that **the applicant's unacknowledged and incommunicado detention in an extraordinary place of detention outside any judicial framework** had added to the arbitrariness of the deprivation of liberty and it constituted a particularly grave violation of his right to liberty and security.

The “extraordinary rendition” to the US authorities also entailed detention outside the normal legal system and the Court particularly stressed that as a result, the applicant had faced a real risk of a flagrant violation of his rights under Article 5. Consequently, the Macedonian authorities had not only failed to comply with their positive obligation to protect the applicant from being detained in contravention of that provision, they had also actively facilitated his subsequent detention in Afghanistan by handing him over to the CIA, despite the fact that they had been aware or ought to have been aware of the risk of that transfer. The Court went a step further to classify the applicant's abduction and detention as “enforced disappearance” and found Macedonia responsible for violating the applicant's rights under Article 5 during the entire period of his captivity. In addition, it found a breach of its procedural obligation by stating that no meaningful investigation had been conducted into the applicant's credible allegations that he had been detained arbitrarily.

The most common problems relating to the right to liberty and security noted in many Court judgments concern the excessive length of pre-trial detention, the practice of ordering collective detention rather than adopting an individual case-by-case approach and the lack of reasoning provided for in the detention orders. These issues were to a large extent discussed in the judgment *Vasilkoski and Others* which resulted from a high profile corruption case.¹⁰³

In that judgment, the Court emphasized that the applicants' **collective detention orders** were based on various legal grounds (the risk of absconding, reoffending and interference with the investigation) and the detention was prolonged relying on the gravity of the offence and the potential penalty. The Court expressly demanded that they should have also explained in their decisions why alternatives to deprivation of liberty would not have sufficed to ensure that the trial would be properly conducted. Moreover, the Court was critical regarding the domestic courts' practice to use the same summary formula when confirming the applicants' detention, without any regard paid to the applicants' individual circumstances.

¹⁰⁰ *Trajkoski v Macedonia*, judgment of 7 February 2008.

¹⁰¹ *Miladinov and Others v Macedonia*, judgment of 24 April 2014; *Velinov v Macedonia*, judgment of 19 September 2013; *El-Masri v Macedonia*, Grand Chamber judgment of 13 December 2012; *Vasilkoski and Others v Macedonia*, judgment of 28 October 2010; *Mitreski v Macedonia*, judgment of 25 March 2010; *Trajče Stojanovski v Macedonia*, judgment of 22 October 2009; *Lazoroski v Macedonia*, judgment of 8 October 2009.

¹⁰² *El-Masri v Macedonia*, Grand Chamber judgment of 13 December 2012.

¹⁰³ *Vasilkoski and Others v Macedonia*, judgment of 28 October 2010.

In conclusion, the Court held that the practice of issuing collective detention orders, without a case-by-case assessment of the grounds for detention in respect of each individual member of the group is incompatible with Article 5 § 3 of the Convention. By failing to address concrete facts, the authorities prolonged the applicants' detention on grounds which, although "relevant", cannot be regarded as "sufficient".

The Court relied on the same approach in *Miladinov and Others*, where the first and third applicants spent a year, one month and six days in prison custody and the second applicant, eight months and twenty-six days under house arrest on **grounds which the Court regarded to be insufficient to justify the length of the pre-trial detention**.¹⁰⁴ This judgment is considerably important, as it clearly laid down the rule that **the proceedings by which the duration of pre-trial detention is reviewed must be adversarial and must always ensure equality of arms between the parties**, in particular between the prosecutor and the detained person. In addition to Article 5 § 3, Article 5 § 4 was also violated on account of the lack of an oral hearing in the impugned proceedings, since they had not been adversarial because the public prosecutor's written observations submitted in reply to their appeals had not been communicated to them and the domestic law in force at the time did not provide for an oral hearing before the panel and the Court of Appeal in the proceedings reviewing detention on remand. As a result, the applicants' detention was extended without the applicants having been afforded an opportunity to present their arguments orally.

Likewise, in *Mitreski* it was established that the applicant was not able effectively to participate in the proceedings in which his initial house arrest was replaced by an order for prison detention because the appeal lodged by the public prosecutor against the order issued by the investigative judge had not been communicated to him and he had not been summoned at the hearing before the three-judge appeal panel of the second-instance court that reviewed the legality of the house arrest.¹⁰⁵

In the same vein, the Court established that the pre-trial detention was unlawful, in breach of Article 5 § 1 (b), as the applicant was unlawfully arrested and deprived of his liberty within one day given alleged non-compliance with the court order for payment of a fine, notwithstanding that the latter had been paid.¹⁰⁶ Simultaneously, the Court found a violation due to **the failure to award compensation in respect of unlawful imprisonment**, as required by Article 5 § 5.

The failure to inform the applicant of the reasons for his arrest or imprisonment or of any charge against him contrary to Article 5 § 2 constituted a basis for finding a violation in *Velinov* only, but not in *Lazoroski*.¹⁰⁷ Furthermore, in *Lazoroski* the Court referred to the infringement of the procedural safeguards contained in Article 5 § 1 (c) which occurred as the "operative indications" of the Intelligence Service, in the absence of any other evidence could not be regarded as sufficient to justify the **"reasonableness" of the suspicion** that the applicant had committed an offence, on which the applicant's arrest and detention could have been based. Consequently, the Court concluded that the applicant's deprivation of liberty was unlawful.

The unjustified continued detention in a psychiatric institution, infringing Article 5 § 1 (e) was the subject matter in the case of *Trajče Stojanovski*, where the Court established that although the applicant's initial deprivation of liberty through imposing a security measure against him ("compulsory psychiatric treatment and confinement in a medical institution of a closed type") was lawful, the applicant's continued confinement in the hospital under the 2003 review had not been shown to have been necessary in the circumstances and was, therefore, unjustified, as his mental disorder was of a kind or degree warranting compulsory confinement.¹⁰⁸

104 *Miladinov and Others v Macedonia*, judgment of 24 April 2014.

105 *Mitreski v Macedonia*, judgment of 25 March 2010.

106 *Velinov v Macedonia*, judgment of 19 September 2013.

107 *Lazoroski v Macedonia*, judgment of 8 October 2009.

108 *Trajče Stojanovski v Macedonia*, judgment of 22 October 2009.

Article 8 (right to respect for private and family life)

The Court has found a violation in four out of five judgments which solely or, among others, examined complaints under Article 8 of the Convention.¹⁰⁹

Popovski was the first judgment in which the Court addressed the problem of administration of justice in a case concerning allegedly defamatory statements published in a newspaper article, infringing the **applicant's right to respect for his reputation** covered by Article 8.¹¹⁰ In particular, the Court has identified several deficiencies in the manner in which the impugned criminal proceedings had been conducted, which resulted in them being stayed because of the absolute limitation period. The Court arrived at the conclusion that the manner in which the criminal-law mechanism was implemented in the instant case was defective to the point of constituting a breach of the respondent State's positive obligations under Article 8 of the Convention since the applicant was prevented from having his right to respect for his private life, which apparently was considerably affected.

Mitovi concerns an infringement of the **right to respect for family life**, as the applicants (father and grandparents of a child who following the dissolution of the marriage of her parents was placed under custody of her mother) were not able to maintain contact with their daughter/granddaughter on a regular basis given that the domestic authorities failed to make adequate and effective efforts to take all measures which could have been reasonably expected of them so as to secure enforcement of this right.¹¹¹ Despite the fact that the competent Social Welfare Centre examined the long-term effects which the separation from the father may have on his daughter, the legitimate interest to develop and maintain relation with the child had been disregarded. As a result, the Centre had on many occasions decided with significant delays regarding the applicants' requests as to their rights to have contact with their daughter/granddaughter, and did not take any measures to secure enforcement of the contact orders already issued, notwithstanding that it was aware of the uncooperative behavior of the mother and the fact that it could proceed of its own motion.

On the contrary, in the case of *Mitrova and Savić*, the Court held that the mother's sentence to a three month prison term was in accordance with the law and pursued the aims of maintaining the contacts between the father and his daughter and deterring the mother from reoffending.¹¹² At the same time, it was "necessary in a democratic society" given that this sentence was imposed after the first applicant had already been convicted of child abduction on two occasions and sentenced to a suspended prison term, but despite that she remained uncooperative and continued to obstruct the contacts between the father and the child. The mother has not seen her daughter for almost seven months during and immediately after her imprisonment (when she did not request so), but also a certain period of time after she had been released from prison, as although she requested three times her contact rights with the child to be determined, her applications could not be examined because she refused to take part in interviews with officials from the Social Welfare Centre. Pursuant to the Court, this did not lead to a violation of Article 8 by the State. In this regard, the Supreme Court's judgment denying the first applicant of her custody rights over the child, and granting custody to the father was deemed to have taken into consideration the best interests of the child to maintain contacts with both parents, the assessment was carried out within the State's margin of appreciation and the reasons given were relevant and sufficient.

In *Ivanovski*, the lustration of the then president of the Constitutional Court undoubtedly affected his reputation and had long-lasting consequences for his private life.¹¹³ The application of the proportionality test has shown that the decision for lustration was based on law which meets the qualitative requirements of accessibility and foreseeability, it pursued the legitimate aim of protection of national security and was enacted within the scope of the State's margin of appreciation.

¹⁰⁹ *Ivanovski v Macedonia*, judgment of 21 January 2016; *Mitovi v Macedonia*, judgment of 16 April 2015; *Popovski v Macedonia*, judgment of 31 October 2013; *El-Masri v Macedonia*, judgment of 13 December 2012.

¹¹⁰ *Popovski v Macedonia*, judgment of 31 October 2013.

¹¹¹ *Mitovi v Macedonia*, judgment of 16 April 2015.

¹¹² *Mitrova and Savić v Macedonia*, judgment of 11 February 2016.

¹¹³ *Ivanovski v Macedonia*, пресуда од 21 January 2016.

Nonetheless, the analysis carried out by the domestic authorities was not sufficiently thorough so as to satisfy the requirement of “necessary in a democratic society”, because the presence or the absence of coercion over the person being lustrated in order to make him cooperate with the secret services was not established. The interference with the applicant's private life was disproportionate to the legitimate aim, taking into consideration the five-year long wide-ranging restrictions on performing his professional activities, the stigmatization to which the applicant was exposed which affected his ability to develop relationships with the outside world, the belated adoption of the Lustration Act, as well as the fact that the twenty-seven year interruption of any contact with the secret services could not justify the fear that he had constituted such a threat to the democratic society which would require taking of such cruel measures. In view of the foregoing findings, the Court concluded that the interference in this case was justified within the meaning of Article 8 § 2 of the Convention.

Lastly, in *El-Masri* the Court held that there had been an interference with the **applicant's right to respect for his private and family life** which was not “in accordance with the law”, and as such failed to meet the proportionality test.¹¹⁴ In particular, the Court relied on the notion of “private life” in a broader sense, so as to cover the moral and physical integrity of the person, the right to personal development, as well as the right to establish and develop relationships with other human beings and the outside world.

Articles 9, 10 and 11

As regards the qualified rights, laid down in Articles 9, 10 and 11 of the Convention, it is worth noting that no judgments have so far been given on Article 10 (freedom of expression), while there was only one judgment rendered in respect of Article 9 and Article 11.

On **Article 9 (freedom of thought, conscience and religion)**, the Court did not find any violation in *Kosteski*, a case which raised the issue of whether disciplinary measures taken against the applicant by his employer for his unreported absence from work during a religious holiday constituted an unjustified interference with the employee's freedom to manifest his religion.¹¹⁵ Following a strict proportionality analysis, the Court arrived at a conclusion that all its requirements were satisfied and relied on the narrow scope of application of Article 9 in the employment context.

Article 11 (freedom of assembly and association) has been found to have been infringed in only one case, *Association Radko and Paunkovski*, which concerned dissolution of the applicant's association for being unconstitutional and for inciting national or religious hatred and intolerance.¹¹⁶ The Court underlined the crucial importance of freedom of assembly and association for the democratic pluralism and even when expressing ideas which, may also be shocking, disturb, or offend, and acknowledged the margin of appreciation which is to be left to the States in this area. Nonetheless, it held the reasons for the dissolution provided by the Constitutional Court not to be sufficiently persuasive, as exceptions to the rule of freedom of association are to be construed strictly and only convincing and compelling reasons can justify restrictions on that freedom. Again, a strict proportionality analysis was carried out which led to the conclusion that the restrictions applied had not pursued a pressing social need and, accordingly, the interference could not be deemed to have been necessary in a democratic society.

Article 13 (right to an effective remedy)

Out of eleven judgments in respect of Article 13 (the right to an effective remedy), the Court found a violation in ten judgments.¹¹⁷ The violations largely concerned Article 6, with some exceptions where a lack of effective remedy has been

¹¹⁴ *El-Masri v Macedonia*, Grand Chamber judgment of 13 December 2012.

¹¹⁵ *Kosteski v Macedonia*, judgment of 13 April 2006.

¹¹⁶ *Association Radko and Paunkovski v Macedonia*, judgment of 15 January 2009.

¹¹⁷ *Mitkova v Macedonia*, judgment of 15 October 2015; *Šterjov and Others v Macedonia*, judgment of 16 October 2010; *Mihajlov Ristov and Others v Macedonia*, judgment of 16 October 2010; *Velinov v Macedonia*, judgment of 19 September 2013; *El-Masri v Macedonia*, Grand Chamber judgment of 13 December 2012;

found in cases involving a violation of Articles 3, 5 and 8 of the Convention.

In several judgments in which the Court has found a violation in respect of the length of proceedings it has accepted the applicants' claims that there had been no effective remedy available at a national level to enable them to expedite the pending proceedings and have their cases decided within a reasonable time or to provide them with an adequate redress for the delays that had already occurred. *Adži-Spirkoska and Others* marked a new jurisprudential development as regards the effectiveness of legal remedies.¹¹⁸ As noted above, it examined the length remedy before the Supreme Court and declared it to be an effective remedy in respect of the excessive length of domestic proceedings. Several cases pending before the Court at the time prior to this decision ended up with the Court finding a violation of Article 13 due to the non-existence of a legal mechanism to address the issue at national level. For instance, in *Velinov*, where allegations under Articles 5 and 6 of the Convention were also raised, the applicant complained that he had had no effective remedy whereby he could have raised the issue of the excessive length of the proceedings in which he had claimed compensation in respect of unjustified pre-trial detention.¹¹⁹

In *El-Masri*, the Court held that there has been a violation of Article 13 of the Convention on account of the lack of effective remedies in respect of the applicant's grievances under Articles 3, 5 and 8 of the Convention.¹²⁰ Complementary to the violation of the right to respect for the applicants' family life in *Mitovi*, the Court held that there was no effective legal remedy to secure the enforcement of the contact orders issued by the Social Welfare Centre (violation of Article 13 of the Convention taken together with Article 8 of the Convention).¹²¹

Article 14 (prohibition of discrimination)

In two judgments the Court examined on the merits the applicants' complaints lodged under Article 14 of the Convention, but in none of them a violation was found.¹²² Given the complementary nature of this provision, as a rule, Article 14 was invoked in conjunction with some other provisions, (in *Alisić and Others* together with Article 1 of Protocol No.1, and in *Kosteski* together with Article 9 of the Convention). The allegations of discrimination raised in four other cases were found to be manifestly ill-founded, unsubstantiated or submitted without having exhausted all available remedies, as the applicants had failed to address the issue domestically and had not lodged a constitutional complaint with the Constitutional Court.¹²³

Article 46 (Binding force and execution of judgments)

Only in the abovementioned judgment in *Alisić and Others*, which was handed down implementing the pilot judgment procedure, the Grand Chamber directly examined Article 46 of the Convention. Given the systemic problem which it had identified with these judgments, Serbia and Slovenia were obliged to undertake several general measures with a view to its enforcement, including legislative amendments, so as to allow the applicants and all other persons in their position to recover their old foreign currency savings under the same conditions as those who had such savings in the domestic branches of those banks. However, this obligation does not concern Macedonia as it was not found to have violated the Convention.

OGRAŽDEN AD and Others v Macedonia, judgment of 29 May 2012; Krsto Nikolov v Macedonia, judgment of 23 October 2008; Nesevski v Macedonia, judgment of 24 April 2008; Kostovska v Macedonia, judgment of 15 June 2006; Atanasović and Others v Macedonia, judgment of 22 December 2005.

118 *Adži-Spirkoska and Others v Macedonia*, decision of 3 November 2011.

119 *Velinov v Macedonia*, judgment of 19 September 2013.

120 *El-Masri v Macedonia*, Grand Chamber judgment of 13 December 2012.

121 *Mitovi v Macedonia*, judgment of 16 April 2015.

122 *Alisić and Others v Bosnia and Herzegovina, Croatia, Serbia, Slovenia and Macedonia*, Grand Chamber judgment of 16 July 2014; *Kosteski v Macedonia*, judgment of 13 April 2006.

123 *Atanasović and Others v Macedonia*, judgment of 22 December 2005; *Dumanovski v Macedonia*, judgment of 8 December 2005; *Veselinski v Macedonia*, judgment of 24 February 2005; *Djidrovski v Macedonia*, judgment of 24 February 2005.

Article 41 (Just satisfaction)

When finding a violation of the applicant's property rights during the restitution proceedings in *Stojanovski and Others*, the Court awarded non-pecuniary damage in the amount of EUR 3,000 which was to be paid to each of the applicants separately, but it also concluded that the question of pecuniary damage is not ready for decision, and therefore, reserved that question referring to the possibility of reaching an agreement between the State and the applicants pursuant to Article 75 §§ 1 and 4 of the Rules of Court.¹²⁴ At the same time, the State was invited to notify the Court of any agreement that may have been reached within three months from the date on which the judgment becomes final according to Article 44 § 2 of the Convention. There are currently ongoing negotiations between the parties - the applicants and the State - which aim at finding an adequate construction land that could be restored to the applicants as compensation for the confiscated plot of land, whose actual restoration proved to be impossible.

The Court acted in a similar manner in *Arsovski*, where in addition to the payment of non-pecuniary damage, it reserved the question of pecuniary damage for the expropriation of land which was the source of mineral water, with due regards being had to the possibility of an agreement between the State and the applicants.¹²⁵ The question of pecuniary damage has not yet been resolved, and the Court has not given any separate judgment on the matter.

In several judgments handed down in respect of Macedonia, in addition to the award of an adequate sum as just satisfaction for the damage sustained by the applicants, the Court called upon the need to take other enforcement measures.

What is common for all four judgments which deal with the impartiality in the proceedings for dismissal of judges is that the Court has expressly referred to the need for **reopening of the impugned proceedings as the most appropriate manner for achieving annulment of the consequences from the violation**, i.e. restoration of the previous situation prior to the violation in as far as it is possible (*restitutio in integrum*), depending on whether the applicants would lodge such a request for reopening.¹²⁶

Following the adoption of these judgments, on 28 August 2015 the applicant Mitrinovski and subsequently the other applicants in the course of 2016 requested reopening of the impugned proceedings before the Judicial Council, invoking the Court's judgments. Action upon the request submitted by Mitrinovski, on 9 December 2015 the Judicial Council set up a commission to examine his application. On 28 January 2016, the Commission granted leave for reopening of the impugned proceedings, relying on the Court's findings in the respective judgment. His request was upheld on basis of the amendments to the Rulebook of the Judicial Council, which provided with an avenue for any judge whose rights have been infringed, as established in a Court's judgment, to obtain reopening of the impugned proceedings before the Judicial Council within thirty days. Such legal ground has not existed before. The reopened proceedings regarding the case of *Mitrinovski* are not yet terminated, and the Committee of Ministers is notified of the measures taken and envisaged with a view to its execution with an action plan which the Government Agent submitted to the Committee on 28 April 2016.¹²⁷ As to the proceedings upon the requests filed by all other applicants, it should be noted that they are still pending before the Judicial Council, who will decide whether to uphold their requests and grant leave for reopening of the proceedings for their dismissal from the judicial office.

With respect to the two judgments where a violation of the right to property was found on account of the confiscation of motor vehicles in possession of the applicants, the Court indicated that the most appropriate form of redress for the applicants would be the **restoration of the seized and confiscated vehicles** as a measure which will lead to *restitutio in integrum*, or, alternatively, if such restoration is impossible, payment of just satisfaction in respect of pecuniary damage

¹²⁴ *Stojanovski and Others v Macedonia*, judgment of 23 October 2014, § 69.

¹²⁵ *Arsovski v Macedonia*, judgment of 15 January 2013, § 67.

¹²⁶ *Poposki and Duma v Macedonia*, judgment of 7 January 2016, § 63; *Gerovska Popčevska v Macedonia*, judgment of 7 January 2016, § 68; *Jakšovski and Trifunovski v Macedonia*, judgment of 7 January 2016, § 58; *Mitrinovski v Macedonia*, judgment of 30 April 2015, § 59.

¹²⁷ This action plan is available at the following link <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168064b5fb>.

by awarding the actual value of the vehicles at the time of their seizure.¹²⁸

Concerning the individual measures for implementation of both judgments, the competent State authorities seriously considered the possibility for an actual restoration of the confiscated vehicles, which should allow for annulment of the violations and full redress of the applicants in respect of the damage sustained. However, the State bodies established that the restoration of the confiscated car (*Andonoski*) and lorry (*Vasilevski*) would not achieve the desired effect, since they were not in as a good state of repair as they were at the time of confiscation several years ago. The authorities therefore decided to pay to the applicants the sums indicated in the respective Court's judgments, if such a return is impossible, i.e. EUR 10,000 in *Andonoski* and EUR 5,400 in *Vasilevski*.

As regards the general measures, it is to be noted that the violation at hand in *Andonoski* stemmed from Article 418-b of the Criminal Code, which provides for an automatic confiscation of means of transport used for smuggling of migrants without any exception. Therefore, in response to the Court's findings in this case, the Ministry of Justice set up a task force which is charged with preparation of draft amendments which are aimed at preventing automatic confiscation of means of transport used for smuggling of migrants by removing the current provision and will provide a possibility to claim compensation in case of such confiscation.¹²⁹

¹²⁸ *Vasilevski v Macedonia*, judgment of 28 April 2016, § 67; *Andonoski v Macedonia*, judgment of 17 September 2015, § 46.

¹²⁹ For more details, see the action plan regarding the case of *Andonoski*, which on 1 July 2016 was submitted by the State to the Committee of Ministers. It is available at the webpage of the Department for Execution of Judgment of the European Court of Human Rights: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680688375>. It should, nonetheless, be noted that this action plan had been submitted before the payment of the pecuniary damage was made to the applicant, and therefore this fact was not reflected under its section on individual measures.

Jurisprudence broken down by Article

ARTICLE 2 – RIGHT TO LIFE

1. Everyone's right to life shall be protected by law. No one shall be deprived of his life intentionally save in the execution of a sentence of a court following his conviction of a crime for which this penalty is provided by law.
2. Deprivation of life shall not be regarded as inflicted in contravention of this article when it results from the use of force which is no more than absolutely necessary:
 - a. in defence of any person from unlawful violence;
 - b. in order to effect a lawful arrest or to prevent the escape of a person lawfully detained;
 - c. in action lawfully taken for the purpose of quelling a riot or insurrection.

Case where a violation was found:

Kitanovska Stanojković v Macedonia

- delayed enforcement of the prison sentence- the State is fully responsible;
- the requirement of effectiveness of the criminal investigation under Article 2 imposes a duty on the State to execute its final judgment without undue delay;
- enforcement of a sentence is an integral part of the procedural obligation of the State under imposed in the context of Article 2 of the Convention;
- the particular circumstances of the case required a swifter response from the authorities;
- the system for enforcement of penalties was ineffective due to unjustified delays in the execution of the judgment were not in line with the State's obligation under Article 2 of the Convention.

Kitanovski v Macedonia

- substantive and procedural violation;
- only in exceptional circumstances actions of State agents which do not result in death may disclose a violation of Article 2;
- the degree and type of force used and the intention or aim behind the use of force may, among other factors, be relevant in assessing whether in a particular case State agents' actions in inflicting injury but not death are such as to bring the facts within the scope of the safeguard afforded by Article 2 of the Convention;
- the absence of lethal consequences does not exclude in principle an examination of his complaints under Article 2, which covers not only intentional killing, but also situations where it is permitted to use force which may result, as an unintended outcome, in the deprivation of life;
- the applicant was the victim of conduct which, by its very nature, was capable of putting his life at risk, even though he in fact survived.- similarities with *Sašo Gorgiev v Macedonia*;
- resorting to lethal, or potentially lethal, force must be absolutely necessary and proportionate to the legitimate aim pursued contemplated by the second paragraph of Article 2;
- the Court must subject deprivations of life to the most careful scrutiny, particularly where deliberate lethal force is used, taking into consideration not only the actions of State agents who actually administer the force but also all the surrounding circumstances (the planning and control of the actions under examination) ;
- standard of proof "beyond reasonable doubt"-coexistence of sufficiently strong, clear and concordant inferences or of similar unrebutted presumptions of fact ;
- in principle, the use of force is not considered necessary where it is known that the person to be arrested poses no threat to life or limb and is not suspected of having committed a violent offence, even if a failure to use lethal force may result in the opportunity to arrest the fugitive being lost;
- the use of force must be preceded by verbal warning or warning shots;
- judgment also rendered in respect of Article 3 [violation].

Case where a violation was found:

Sašo Gorgiev v Macedonia

- violation of its substantive limb;
- only in exceptional circumstances physical ill-treatment by State agents which does not result in death may also disclose a violation of Article 2 of the Convention;
- absolute nature of the right to life- no derogation is permitted;
- positive obligation on States to take appropriate steps to safeguard the lives of those within their jurisdiction;
- primary duty on the State to put in place a legislative and administrative framework designed to provide effective prevention, including by providing for the limited circumstances in which law-enforcement officials may use firearms;
- importance to establish an effective independent judicial system securing the availability of legal means capable of establishing the facts, holding accountable those at fault and providing appropriate redress to the victim;
- wide margin of discretion of the States as regards the choice of means for ensuring the positive obligations under Article 2;
- state direct responsibility for acts of violence committed by police officers in the performance of their duties or within their working hours;
- states are expected to set high professional standards within their law-enforcement systems, provide for training and careful selection of their law enforcement agents;
- in the present case, the harmful action taken by its law enforcement agent must be imputable to the respondent State, in light of the circumstances of the case and the authorities' failure to assess the agent's capacity to wear and use firearms.

Cases where NO violation was found:

Neškoska v Macedonia

- there must be some form of effective official investigation when there is a reason to believe that an individual has died in suspicious circumstances;
- essential aim of the investigation- protection of the right to life through establishing responsibility of the officials and the state bodies regarding the death;
- the effective investigation must lead to establishment of the relevant facts and identification and punishment of those responsible;
- the authorities must have taken all reasonable steps to secure all the evidence concerning the incident;
- no absolute obligation as to the outcome of the investigation;
- requirement of independence and impartiality of the investigation;
- the effective investigation aims at maintaining the public confidence in the rule of law, prevention of any appearance of tolerance of unlawful acts and ensuring accountability of the officials or state bodies involved;
- the next of kin of the victim must be involved in the procedure to the extent necessary to safeguard his or her legitimate interests.

ARTICLE 3 – PROHIBITION OF TORTURE

No one shall be subjected to torture or to inhuman or degrading treatment or punishment.

Cases where a violation was found:

Asllani v Macedonia

- substantive and procedural violation;
- general duty of the State/ public prosecutor to carry out an effective official investigation, which shall be capable of leading to the establishment of the facts of the case and to the identification and punishment of those responsible;
- the competent prosecution and investigation authorities must act promptly and diligently;
- the protection mechanisms available under domestic law should operate in practice in a manner allowing for the examination of the merits of a particular case within a reasonable time;
- a prompt response by the authorities in investigating allegations of ill-treatment is essential in maintaining public confidence in their maintenance of the rule of law;
- criminal proceedings initiated upon the basis of a subsidiary indictment cannot justify a public prosecutor's lack of action;
- that the applicant succeeded in the length proceedings before the Supreme Court is insufficient to consider that the State have complied with its procedural obligation under Article 3 of the Convention;
- risks and consequences related to the delayed criminal proceedings (memories of witnesses fade or witnesses may become untraceable and the prospects that any effective investigation can be undertaken will increasingly diminish);
- in the more than seven and a half years since the applicant was injured, those responsible have still not been established and held accountable;
- standard of proof "beyond reasonable doubt" in the assessment of evidence;
- the burden of proof rests on the authorities to provide sufficient and convincing explanation regarding the allegations for police ill-treatment;
- exception from the strict application of the principle affirmanti incumbit probatio where the events in issue lie within the exclusive knowledge of the authorities, such as in cases of persons under their control in custody;
- strong presumptions of fact in respect of injuries and death occurring during detention, in particular if there is prima facie evidence in support of the allegations of ill-treatment.

Hajrulahu v Macedonia

- substantive and procedural violation;
- general duty of the State/ public prosecution to carry out an effective official investigation, which shall be capable of leading to the establishment of the facts of the case and to the identification and punishment of those responsible;
- otherwise, it would be possible for agents of the State to abuse the rights of those within their control with virtual impunity;
- the investigation must be both prompt and thorough and the authorities must always make a serious attempt to find out what happened, and should secure the evidence concerning the incident;
- the authorities/ the prosecution should not rely on hasty or ill-founded conclusions to close their investigation or to use them as the basis of their decisions;
- the investigation must be independent (absence of a hierarchical or institutional connection, but also independence in practical terms), and should enable effective participation of the victim in the investigation;
- victims of alleged violations of their rights under Article 3 of the Convention are not required to pursue the prosecution of State agents on their own;
- standard of proof "beyond reasonable doubt";
- exceptions from the strict application of the principle *affirmanti incumbit probatio*;
- the burden of proof in Article 2 and Article 3 cases rests on the authorities to provide sufficient and convincing explanation regarding the allegations for police ill-treatment;
- where allegations are made under Article 3 of the Convention the Court must apply a "particularly thorough scrutiny", even if certain domestic proceedings and investigations have already taken place;
- the injuries, substantiated with medical evidence create a *prima facie* case in favor of the applicant;
- Article 3 of the Convention enshrines one of the most fundamental values of democratic societies- absolute prohibition of torture and inhuman or degrading treatment or punishment, even in the fight against terrorism and organised crime and irrespective of the conduct of the person concerned;
- minimum level of severity required, which is assessed depending on all the circumstances of the case (the duration of the treatment, its physical or mental effects, the sex, age and state of health of the victim, the intention or motivation behind it);
- inhuman treatment- premeditated, applied for hours at a stretch, causing either actual bodily injury or intense physical and mental suffering;
- degrading treatment- such as to arouse in its victims feelings of fear, anguish and inferiority capable of humiliating and debasing them and possibly breaking their physical or moral resistance;
- torture- deliberate inhuman treatment causing very serious and cruel suffering, a purposive element (the intentional infliction of severe pain or suffering with the aim, *inter alia*, of obtaining information, inflicting punishment or intimidating);
- judgment also rendered in respect of Article 6 [violation].

Andonovski v Macedonia

- substantive violation (inhuman and degrading treatment by the police) and procedural violation;
- general duty of the State to carry out an effective official investigation;
- investigation must be prompt, thorough, independent and impartial, subjected to public scrutiny;
- duty of the public prosecution to initiate a criminal prosecution and request investigating measures if there is a reasonable suspicion that certain person was seriously injured by police officers;
- the fact that the applicant was in a position to take over the prosecution of the officers cannot justify the public prosecutor's lack of action;
- careful and particularly thorough scrutiny required by Article 3 of the Convention, even if certain domestic proceedings and investigations have already taken place;
- strong presumptions of fact in respect of injuries and death occurring during detention;
- the Court must determine whether the treatment to which the applicant was subjected was strictly necessary and proportionate.

Ilievska v Macedonia

- violation of the substantive limb (degrading treatment on account of the applicant's handcuffing during her transfer to a psychiatric hospital);
- standard of proof "beyond reasonable doubt" in the assessment of evidence;
- particularly thorough scrutiny;
- where a person is injured while in detention or otherwise under the control of the police, any such injury will give rise to a strong presumption that the person was subjected to ill-treatment;
- duty of the State to provide plausible and convincing explanation of how the injuries were caused;
- necessary to prove that no other, less stringent measures and precautions were available to diminish the opportunities for self-harm without infringing the applicant's personal autonomy;
- individuals in custody are in a particularly vulnerable position and that the authorities are under a duty to protect their well-being.

Kitanovski v Macedonia

- substantive and procedural violation;
- the burden of proof rests on the authorities to provide sufficient and convincing explanation;
- otherwise, it would be considered that the use of force was not strictly necessary and proportionate, but excessive and unjustified in the circumstances of a given case;
- general duty of the State to carry out an effective official investigation;
- the investigation must be prompt, thorough and independent, and the victim should be able to participate effectively in the investigation;
- the public prosecutor did not take any investigative measures, apart from requesting additional information from the Ministry of the Interior;
- doubts as to the prosecutor's impartiality (the same prosecutor who filed criminal charges against the first applicant had examined his complaint);
- delays on the part of the prosecution;
- victims of alleged violations are not required to initiate criminal prosecution on their own motion against State officials- it is a duty of the public prosecutor;
- judgment also rendered in respect of Article 2 [violation].

El-Masri v Macedonia (GC)

- both substantive and procedural violations were found;
- State's general duty to carry out an effective official investigation, which would be capable of leading to the identification and punishment of those responsible;
- requirements that the investigation into serious allegations of ill-treatment must be prompt, thorough and independent and the victim should be able to participate effectively in the investigation;
- a minimum level of severity in order for ill-treatment to fall within the scope of Article 3 dependent on an individual assessment of the circumstances of the case;
- regard must be made to the distinction drawn in Article 3 between the notion of torture and that of inhuman or degrading treatment;
- purposive element contained in the UNCAT definition of torture, in terms of the intentional infliction of severe pain or suffering with the aim, inter alia, of obtaining information, inflicting punishment or intimidating;
- State positive obligation to take measures designed to ensure that individuals within their jurisdiction are not subjected to torture or inhuman or degrading treatment, including such ill-treatment administered by private individuals, or where the authorities fail to take reasonable steps to avoid a risk of ill-treatment about which they knew or ought to have known;
- not only the infliction of physical pain, but also mental suffering is covered by Article 3;
- applicant's incommunicado detention and "rendition" transfer into US exposing him to a real risk of being subjected to treatment contrary to Article 3;

Gorgiev v Macedonia

- violation as regards the procedural aspect of Article 3;
- failure of the national authorities to carry out "an effective official investigation" capable of establishing the facts and identifying and punishing those responsible;
- the investigation must also be thorough and independent;
- initiation of criminal proceedings by the applicant is not a requirement, a civil action for compensation of damages against the State is also capable, in principle, of providing a fact-finding forum with the power to attribute responsibility for acts or omissions involving the breach of the applicant's rights under Article 3;
- the authorities must act of their own motion once the matter has come to their attention, even in absence of any formal complaint being lodged by the applicant;
- possibility for disciplinary proceedings against the officials responsible;
- particular duty to protect persons in custody due to their vulnerable position;
- standard of proof "beyond reasonable doubt" that the relevant authorities were actually aware of the existence of risk to the applicant's life-has not been met in this case;
- it is sufficient that the authorities have taken all necessary measures to reduce any potential risk, so as to lift the State responsibility.

Sulejmanov v Macedonia

- failure by the authorities to proceed with an effective official investigation capable of leading to the identification and punishment of the police officers responsible;
- information provided from the inquiry made by the Ministry of Interior does not suffice, but, instead, additional investigative measures should be taken by the public prosecutor.

Dželadinov and Others v Macedonia

- public prosecutor is required to carry out an effective, thorough and expeditious investigation;
- failure to do so leads to violation of the procedural limb of Article 3;
- reliance on the Court's findings in Jašar case.

Trajkoski v Macedonia

- requirement of effectiveness, thoroughness and promptness in investigating allegations of ill-treatment;
- the domestic courts should not insist on disclosure of the identities of the perpetrators, as they may be unknown to the victim/applicant;
- a failure to provide judicial consideration on the merits.

Jašar v Macedonia

- requirement of effectiveness, thoroughness and expedition in investigation;
- inactivity of the public prosecutor;
- judgment also rendered in respect of Article 13 [no separate issue].

ARTICLE 4 – PROHIBITION OF SLAVERY AND FORCED LABOUR

1. No one shall be held in slavery or servitude.
2. No one shall be required to perform forced or compulsory labour.
3. For the purpose of this article the term “forced or compulsory labour” shall not include:
 - a. any work required to be done in the ordinary course of detention imposed according to the provisions of Article 5 of this Convention or during conditional release from such detention;
 - b. any service of a military character or, in case of conscientious objectors in countries where they are recognised, service exacted instead of compulsory military service;
 - c. any service exacted in case of an emergency or calamity threatening the life or wellbeing of the community;
 - d. any work or service which forms part of normal civic obligations.

No judgments rendered under this Article.

ARTICLE 5 – RIGHT TO LIBERTY AND SECURITY

4. Everyone has the right to liberty and security of person. No one shall be deprived of his liberty save in the following cases and in accordance with a procedure prescribed by law:
 - a. the lawful detention of a person after conviction by a competent court;
 - b. the lawful arrest or detention of a person for non compliance with the lawful order of a court or in order to secure the fulfilment of any obligation prescribed by law;
 - c. the lawful arrest or detention of a person effected for the purpose of bringing him before the competent legal authority on reasonable suspicion of having committed an offence or when it is reasonably considered necessary to prevent his committing an offence or fleeing after having done so;
 - d. the detention of a minor by lawful order for the purpose of educational supervision or his lawful detention for the purpose of bringing him before the competent legal authority;
 - e. the lawful detention of persons for the prevention of the spreading of infectious diseases, of persons of unsound mind, alcoholics or drug addicts or vagrants;
 - f. the lawful arrest or detention of a person to prevent his effecting an unauthorised entry into the country or of a person against whom action is being taken with a view to deportation or extradition.
5. Everyone who is arrested shall be informed promptly, in a language which he understands, of the reasons for his arrest and of any charge against him.
6. Everyone arrested or detained in accordance with the provisions of paragraph 1.c of this article shall be brought promptly before a judge or other officer authorised by law to exercise judicial power and shall be entitled to trial within a reasonable time or to release pending trial. Release may be conditioned by guarantees to appear for trial.
7. Everyone who is deprived of his liberty by arrest or detention shall be entitled to take proceedings by which the lawfulness of his detention shall be decided speedily by a court and his release ordered if the detention is not lawful.
8. Everyone who has been the victim of arrest or detention in contravention of the provisions of this article shall have an enforceable right to compensation.

Miladinov and Others v Macedonia

- Article 5 §§ 3 and 4 violation;
- the presence of a reasonable suspicion that a person arrested has committed an offence is not sufficient to justify his continued detention- relevant and sufficient reasons justifying it should be provided;
- issuing extension orders and decisions on their appeals using the same summary formula without regard being had to the individual circumstances is incompatible with the Convention;
- the proceedings upon an appeal against detention must be adversarial and must always ensure equality of arms between the prosecutor and the detained person;
- judgment also rendered in respect of Article 6§2 [no violation].

Velinov v Macedonia

- Article 5 §§ 1(b), 2 and 5 violation;
- restriction of the applicant's liberty, despite the fact that he paid the fine, in respect of which he was arrested;
- failure to inform him of the reasons for his arrest;
- no compensation afforded in respect of his unjustified pre-trial detention;
- to require him seek re-opening of the compensation proceedings would place a disproportionate burden on him;
- judgment also rendered in respect of Article 6 § 1 and Article 13 [violation].

El-Masri v Macedonia (GC)

- failure of the domestic authorities to take effective measures to safeguard against the risk of disappearance and to conduct a prompt effective investigation into an arguable claim that a person has been taken into custody and has not been seen since;
- the respondent State actively facilitated the applicant's subsequent detention in Afghanistan by handing him over to the CIA, despite the fact that they were aware or ought to have been aware of the risk of that transfer;
- the applicant's abduction and detention amounted to "enforced disappearance" as defined in international law;
- judgment also rendered in respect of Articles 3, 8 and 13 [violation found].

Vasilkoski and Others v Macedonia

- Article 5 § 3 violation;
- presumption in favour of release, unless "relevant and sufficient" reasons to justify the continued detention are established;
- due regard to the principle of presumption of innocence;
- assessment with reference to a number of relevant factors which may either confirm the existence of a danger of absconding or make it appear so slight that it cannot justify detention pending trial;
- case-by-case approach with regard to the applicants' individual circumstances rather than extending detention by means of collective detention orders.

Mitreski v Macedonia

- Article 5§4 violation;
- reviewing the lawfulness of the initial house arrest ordered by the investigating judge requires adversarial proceedings and a public hearing;
- the appeal filed by the public prosecutor against the decision ordering house arrest should be served on the defendant, as, if otherwise, the defendant would be prevented from effectively participating in the proceedings before the second instance panel;
- when the initial house arrest, as a more lenient security measure is replaced with prison detention, such decision is to be regarded as a fresh detention order, different from the initial house arrest;
- the applicant should have been given an opportunity to present his arguments orally before the panel.

Trajče Stojanovski v Macedonia

- Article 5 § 1(e);
- continued confinement in a mental hospital must be necessary in the circumstances of a particular case;
- detention is justified only as a measure of last resort when other less severe measures are found insufficient to safeguard the individual or public interest;
- three minimum conditions for the lawful detention of an individual on the basis of unsoundness of mind under Article 5 § 1 (e): a true mental disorder must be established before a competent authority on the basis of objective medical expertise; the mental disorder must be of a kind or degree warranting compulsory confinement; and the validity of continued confinement must depend upon the persistence of such a disorder;
- States' margin of appreciation in deciding whether an individual should be detained as a "person of unsound mind";
- the applicant's continued confinement was manifestly disproportionate to his state of mind at the relevant time.

Lazoroski v Macedonia

- Article 5 § 1(c) and Article 5 § 2 ;
- the arrest and detention should be based on sufficient objective elements to justify a “reasonable suspicion” that the facts at issue had actually occurred;
- failure as regards the elementary safeguard that any person arrested should know why he is being deprived of his liberty/ should be informed of the reasons for his arrest;
- judgment also rendered in respect of Article 6 § 1 [violation found].

ARTICLE 6 – RIGHT TO A FAIR TRIAL

1. In the determination of his civil rights and obligations or of any criminal charge against him, everyone is entitled to a fair and public hearing within a reasonable time by an independent and impartial tribunal established by law. Judgment shall be pronounced publicly but the press and public may be excluded from all or part of the trial in the interests of morals, public order or national security in a democratic society, where the interests of juveniles or the protection of the private life of the parties so require, or to the extent strictly necessary in the opinion of the court in special circumstances where publicity would prejudice the interests of justice.
2. Everyone charged with a criminal offence shall be presumed innocent until proved guilty according to law.
3. Everyone charged with a criminal offence has the following minimum rights:
 - a. to be informed promptly, in a language which he understands and in detail, of the nature and cause of the accusation against him;
 - b. to have adequate time and facilities for the preparation of his defence;
 - c. to defend himself in person or through legal assistance of his own choosing or, if he has not sufficient means to pay for legal assistance, to be given it free when the interests of justice so require;
 - d. to examine or have examined witnesses against him and to obtain the attendance and examination of witnesses on his behalf under the same conditions as witnesses against him;
 - e. to have the free assistance of an interpreter if he cannot understand or speak the language used in court.

Petreska v Macedonia

- unreasonably long duration of the proceedings for annulment of dismissal (more than six years and nine months at three court levels);
- three criteria for assessing the reasonableness of the length of proceedings- the complexity of the case, the conduct of the applicants and the authorities and which interest is at stake for the applicants;
- judgment also rendered in respect of Article 6- inconsistent case law [no violation].

Mitrov v Macedonia

- subjective and objective test of impartiality;
- objective test- the court itself and its composition offer sufficient guarantees which will exclude any legitimate doubt in its impartiality;
- subjective test- the personal impartiality of a judge must be presumed until there is a proof to the contrary;
- no watertight distinction between subjective and objective impartiality- the conduct of a judge may not only prompt objectively held misgivings as to its impartiality from the standpoint of the external observer (objective), but also raise the question of his or her personal conviction (subjective);
- it is essential whether the fear of bias is objectively justified;
- the objective test concerns hierarchical and other links between the judge and other protagonists in the proceedings;
- the appearance of bias is of a certain importance- what is at stake is the public confidence in courts in a democratic society;
- “justice must not only be done, it must also be seen to be done”.

Poposki and Duma v Macedonia; Gerovska Popčevska v Macedonia; Jakšovski and Trifunovski v Macedonia; Mitrinovski v Macedonia

- applicability of Article 6 to proceedings for dismissal of judges;
- impartiality denotes absence of bias, which should be established through
 1. subjective test (the personal conviction and behavior of a particular judge – that is, whether the judge held any personal prejudice or bias in a given case), and
 2. objective test (ascertaining whether the tribunal itself and its composition, offered sufficient guarantees to exclude any legitimate doubt in respect of its impartiality);
- no clear, watertight division between subjective and objective impartiality- the conduct of a judge may not only prompt objectively held misgivings as to its impartiality from the standpoint of the external observer, but also raise the question of his or her personal conviction;
- the request for objective impartiality ensures additional guarantee in cases when it is difficult to procure evidence to rebut the presumption of subjective impartiality of a judge;
- the appearance of bias is of a certain importance- what is at stake is the public confidence in courts in a democratic society; (“Justice must not only be done, it must also be seen to be done”).

Poposki and Duma v Macedonia

- a system in which members of the Judicial Council who had carried out the preliminary inquiries and initiated the impugned proceedings for dismissal of judges subsequently took part in the decisions on the merits of the cases casts objective doubts on the impartiality of those members of the Council;
- the confusion of roles of certain members of the Judicial Council prompts objectively justified doubts as to the impartiality of the Judicial Council.

Gerovska Popčevska v Macedonia

- there is a legitimate fear that the president of the Supreme Court had personal conviction that certain judge should be dismissed for unprofessional and unconscientious exercise of his office as he had previously voted for the opinion adopted at the plenary of the Supreme Court which established there were grounds for dismissal of a judge and he had subsequently participated in the adoption of the decision for dismissal by the Judicial Council;
- the presence of the Minister of Justice at the sessions of the Judicial Council as a member of the executive impaired its independence.

Jakšovski and Trifunovski v Macedonia

- a system in which members of the Judicial Council who had carried out the preliminary inquiries and initiated the impugned proceedings for dismissal of judges subsequently took part in the decisions on the merits of the cases casts objective doubts on the impartiality of those members of the Council.

Ivanovski v Macedonia

- the right of access to Court- an aspect of the right to court;
- the decisions taken by administrative or other authorities that do not themselves satisfy the requirements of Article 6 must be subjected to subsequent review by a judicial body which has full jurisdiction, including the right to quash such decisions either for erroneously established facts or for erroneous application of the material law;
- the Administrative Court and the Supreme Court have full jurisdiction in the sense of Article 6 § 1 to quash a decision taken by an administrative body, to remit the case for reconsideration or adopt their own decision;
- the assessment of evidence is not in the province of the Court- primary obligation of national courts;
- the way in which the evidence was taken can be relevant in the context of the overall fairness of the proceedings;
- in cases where the applicant complains about unfairness of the proceedings and supports his allegations by several mutually reinforcing arguments which touch upon various aspects of Article
- 6 § 1, the fairness of proceedings complained of is taken as a whole;
- the proceedings will be considered unfair and it will be considered that they as a whole do not meet the requirements for fair trial, even if each procedural shortcoming, taken alone, does not constitute a violation;
- subjective and objective test for establishing (lack of) impartiality;
- the time of advancement of judges who examined the case, along with the public statement made by the Prime Minister in relation to that case cast objective doubts as to the independence and impartiality of the courts which examined the case;
- the public statement of the Prime Minister- incompatible with the concept of "independent and impartial court"- no evidence is necessary for an influence or pressure, but the mere existence of appearance of impartiality is important;
- judgment also rendered in respect of Article 8 [violation].

Hajrulah v Macedonia

- use in criminal proceedings of evidence obtained in violation of Article 3- doubts as to the fairness of the proceedings;
- the admission of statements obtained as a result of torture as evidence to establish the relevant facts in criminal proceedings rendered the proceedings as a whole unfair, irrespective of the probative value of the statements and irrespective of whether their use was decisive in securing the defendant's conviction;
- judgment also given in respect of Article 3 [violation].

Mitkova v Macedonia

- the right to a "public hearing" under Article 6 § 1 entails an entitlement to an "oral hearing" unless there are exceptional circumstances that justify dispensing with such a hearing, which will depend on the nature of the issues to be decided by the competent national court;
- disputes concerning benefits under social-security schemes are generally rather technical and they are normally dealt with in writing rather than in oral argument, in accordance with the principles of efficiency and economy and the particular diligence required in such cases;
- in case there is contradictory evidence and an issue of fact is disputed between the parties, which is determinative, it is necessary to hold an oral hearing;
- duty of the competent (administrative) court to state reasons why it is considered that no hearing was necessary;
- protracted length of the administrative proceedings (almost fourteen years- eleven years, ten months and twenty-one day within the Court's temporal jurisdiction), running from the date when the appeal against the decision of the first-instance administrative body was taken;

- criteria for assessing the reasonableness of the length of proceedings: the complexity of the case, the conduct of the applicants and the relevant authorities, and what was at stake for the applicants in the dispute;
- judgment also rendered in respect of Article 1 of Protocol No.1 [ratione materiae].

Eftimov v Macedonia

- equality of arms- reasonable opportunity to each party to present his case under conditions that do not place him at a substantial disadvantage vis-à-vis his opponent;
- any party to the proceedings should have an opportunity to have knowledge of and comment on all evidence adduced or observations submitted;
- the applicant's failure to request notification should not be held against him, given the statutory inequality created by providing only the public prosecutor with a right to be apprised of the appellate court's session automatically, while restricting that right for the accused to a specific request by him or her to attend;
- the presence of the prosecutor at the session of the Supreme Court of which the accused was not notified, which resulted in overturning the lower courts' judgments to the detriment of the applicant (he was convicted to imprisonment)- breach of the principle of equality of arms;
- length: ten years and nine months at three court levels, starting to run from the date when the investigation was opened;
- complexity of the case, the conduct of the applicants and the relevant authorities- main criteria for assessment;
- the need to request expert opinions cannot alone justify the overall length of the proceedings- the judge remains responsible for the preparation and the speedy conduct of the trial;
- repeated re-examination of a case following remittal may in itself disclose a serious deficiency in a given State's judicial system.

Nikolova v Macedonia

- excessive length of the non-contentious proceedings for determination of the amount of compensation in respect of an expropriated land, delays (twenty years in total at three levels, twelve years within the Court's temporal jurisdiction);
- criteria for assessing the reasonableness of the length of proceedings: the complexity of the case, the conduct of the applicants and the relevant authorities, and what was at stake for the applicants in the dispute;
- judgment also rendered in respect of Article 1 of Protocol No.1 [the applicant has lost her victim status].

Mitrinovski v Macedonia

- impartiality denotes the absence of prejudice or bias and it must be determined according to:
 - a subjective test (the personal conviction and behaviour of a particular judge – that is, whether the judge held any personal prejudice or bias in a given case), and
 - an objective test (ascertaining whether the tribunal itself and its composition, offered sufficient guarantees to exclude any legitimate doubt in respect of its impartiality);
- no watertight division between subjective and objective impartiality- the conduct of a judge may not only prompt objectively held misgivings as to his or her impartiality from the point of view of the external observer (the objective test) but may also raise the issue of his or her personal conviction (the subjective test);
- in cases where it is difficult to rebut the presumption of the judge's subjective impartiality, the requirement of objective impartiality provides a further important guarantee
- even appearances may be of a certain importance (“justice must not only be done, it must also be seen to be done”) and the courts in a democratic society must inspire confidence in the public;
- in the event of a violation of Article 6, the applicant should as far as possible be put in the position he or she would have been in had the requirements of this provision not been disregarded- reopening of proceedings as the most appropriate form of redress.

Šterjov and Others v Macedonia

- extremely lengthy proceedings- twenty-five years for two levels of jurisdiction of which ten years and nearly five months fall within the Court's temporal jurisdiction;
- judgment also rendered in respect of Article 13 of the Convention [violation].

Goreski and Others v Macedonia

- the requirement to exhaust the length remedy before the Supreme Court is not relevant for applications pending before the Court when it decided the Adži-Spirkoska and Others case, as such remedy was at the time regarded ineffective.

Mihajlov Ristov and Others v Macedonia

- similar facts and findings as in Šterjov and Others;
- twenty-five years for two levels of jurisdiction of which ten years and nearly five months fall within the Court's temporal jurisdiction;
- judgment also rendered in respect of Article 13 of the Convention [violation].

Duško Ivanovski v Macedonia

- admissibility of (unlawfully obtained) evidence is a matter to be answered by national courts, but it will be taken in consideration by the Court when examining whether the proceedings as a whole were fair;
- expert report drawn up by the police, without the participation of the defence could not be considered neutral and independent;
- inability to challenge expert evidence obtained by the police by submitting an alternative expert report and to call defence witnesses creates a disbalance between the defence and the prosecution and breaches the principle of equality of arms.

Popovski v Macedonia

- the proceedings pending for over four years before the trial court concluded them on account of the absolute limitation period;
- judgment also rendered in respect of Article 8 of the Convention [violation].
-

Dimitrijoski v Macedonia

- the excessive workload of the domestic courts cannot be referred to as an excuse for the protracted length of the proceedings;
- analogised to Goreski (the applicant is not required to exhaust the length remedy before the Supreme Court, as his application was pending before the Court when it decided the Adži-Spirkoska and Others case).

Iljazi v Macedonia

- a refusal to admit relevant evidence proposed by the defence may lead to interference with Article 6 §§ 1 and 3 (d) of the Convention.

Velinov v Macedonia

- four years and eight months at two levels of jurisdiction- excessive length of compensation proceedings in respect of the applicant's unjustified detention;
- judgment also rendered in respect of Article 5 §§ 1 (b), 2 and 5 [violation] and Article 13 [violation].

Stoilkovska v Macedonia

- emphasis placed on the importance of the principle of legal certainty;
- interpretation of domestic legislation is left to the national authorities, save in cases of evident arbitrariness;
- flagrant inconsistency in the application of domestic law and conflicting decisions in similar cases heard by the same court undermine the credibility of the courts and weaken public confidence in the judicial system;
- repeated remittal orders within one set of proceedings- a serious deficiency in the judicial system;
- excessive length of the proceedings (over nine years and eight months at two levels of jurisdiction) with delays solely attributable to the respondent State.

Balažoski v Macedonia

- denied access to the Supreme Court, as the applicant's claim value had allegedly been below the statutory threshold;
- contrary judgments made by the Supreme Court in the same case regarding its jurisdiction *ratione valoris* are incompatible with the principle of legal certainty;
- judgments rendered at some earlier stage are binding for the same court in the later stages of the same proceedings.

Papadakis v Macedonia

- use of special investigating techniques, in particular undercover agents as witnesses in a drug trafficking case;
- application of the Al-Khawaja and Tahery test, in order to determine whether the evidence in question was the sole and decisive evidence which led to the applicant's conviction-the second element found to exist in the present case;
- no need to regard the witness anonymous, as although his identity was unknown to the applicant, he knew him by his physical appearance;
- examination of the witness only in the presence of trial judge and public prosecutor and without any possibility to confront the witness, which is necessary when hearsay evidence is produced against the defendant;
- one-hour time-limit set by the court found to be inadequate and to deprive the applicant of a real chance to challenge the reliability of the decisive evidence against him, contrary to Article 6 §§ 1 and 3 (d) .

Naumoski v Macedonia

- a failure to communicate to the applicant the defendant's observations submitted in reply to the applicant's appeals is deemed to be a serious breach of the right to adversarial trial;
- the reasonableness of the length of the proceedings assessed in the light of all circumstances of the case and on basis of criteria, such as the complexity of the case, the conduct of the parties and what was at stake for the applicant;
- requirement that employment disputes are to be conducted with special diligence;
- five years and three months at three levels of jurisdiction in the instant case considered to be excessive.

Trampevski v Macedonia

- denial of opportunity for the applicant to confront the witnesses whose statements were decisive evidence which led to his conviction;
- emphasis on the need that all evidence must be presented in the presence of the accused at a public hearing- the use of evidence obtained in the stage of a police inquiry and judicial investigation requires an opportunity to challenge the reliability of such evidence at some later stage of the proceedings;
- Al-Khawaja and Tahery's analysis of three essential issues before a violation of the applicant's defence rights is found: whether it was necessary to admit the evidence; whether it was the sole or decisive basis for the applicant's conviction; and whether there were sufficient counterbalancing factors including strong procedural safeguards to ensure that the trial, as a whole, was fair.

OGRAŽDEN AD and Others v Macedonia

- the exhaustion of domestic remedies requirement in respect of the length remedy provided for by the domestic law (the 2008 Courts Act) concerns only those applications that post-date the Adži-Spirkoska and Others case;
- the reasonableness of the length of the proceedings is to be assessed in the light of all circumstances and on basis of criteria, such as the complexity of the case, the conduct of the parties and what was at stake for the applicant;
- judgment also rendered in respect of Article 13 of the Convention [violation].

Bajaldžiev v Macedonia

- the existence of alleged impartiality of a judge to be determined according to the subjective and objective test;
- subjective test deals with the personal conviction of a particular judge in a given case;
- application of the objective test, so as to ascertain whether the judge offered guarantees sufficient to exclude any legitimate doubt, stressing the importance of the confidence which the courts in a democratic society must inspire in the public;
- reasonableness of the length of the impugned proceedings analysed and assessed in the light of all circumstances of the case and the relevant criteria;
- the repetition of remittal orders within one set of proceedings discloses a serious deficiency in the judicial system; re-examination should instead be ordered only in case of errors committed by lower courts.

Dreyer v Macedonia

- the domestic courts should display the requisite vigilance when conducting enforcement proceedings;
- length: eleven years and one month, of which seven years, five months and twenty days fall within the Court's temporal jurisdiction, for two court levels (the proceedings were pending for six years before the first-instance court).

Atanasov (II) v Macedonia

- the trial court should secure the presence and allow the accused to cross-examine the witness who had produced key evidence on which his conviction was based;
- otherwise, there is an unjustified and appreciable restriction of the defence rights.

Čaminski v Macedonia

- protracted length due to the domestic courts' inability to secure the attendance of the defendants, their representative or the witnesses;
- the relevant period lasted over thirteen years at three court levels, of which eight years and seven months fall within the Court's temporal jurisdiction.

Čangov v Macedonia

- the execution of a judgment given by any court must be regarded as an integral part of the 'trial' for the purposes of Article 6 of the Convention;
- States have a positive obligation to organise a system for enforcement of judgments that is effective both in law and in practice and to ensure enforcement without undue delay.

Atanasov v Macedonia

- the principle of equality of arms requires each party to be given a reasonable opportunity to present his case under conditions that do not place him at a substantial disadvantage vis-à-vis his opponent, including the opportunity to have knowledge of and comment on all evidence adduced or observations filed;
- preferential treatment offered to the public prosecutor by notifying him automatically of the Court of Appeal's session and allowing his presence, while restricting that right of the accused is unjustified and contrary to the abovementioned principle.

Ivanov and Dimitrov v Macedonia

- delays related to the national courts' inability to secure the attendance of all parties to the proceedings, as well as the time taken for an expert examination can be attributed solely to the State;
- length: five years and one month at two levels of jurisdiction is considered to be excessive.

Demerdžieva and Others v Macedonia

- denied access to a court when the Supreme Court had erroneously refused to decide upon an appeal on points of law allegedly lodged out of time;
- as a result, litigants in the drug trafficking case were prevented from using an available remedy;
- re-opening of the domestic criminal proceedings deemed to be the most appropriate redress in such cases.

Spasovski v Macedonia

- the right of access to a court includes not only the right to institute proceedings, but also the right to obtain a determination of the dispute by a court;
- conflicting positions taken by the domestic courts should not result in preventing the applicant from having the merits of his claim determined by a court.

Nasteska v Macedonia

- the principle of equality of arms implies that each party to the proceedings shall be afforded a reasonable opportunity to present the case and shall not be placed in a disadvantageous position vis-à-vis his or her opponent;
- the presence of the public prosecutor at the Court of Appeal's sitting, of which the defendant was not even notified, infringes the principle of equality of arms;
- a repetition of remittal orders within one set of proceedings discloses a serious deficiency in the judicial system.

Sandel v Macedonia

- although repeated requests to use the language which the accused understands may prolong the proceedings, they must be seen in the context of the national court's responsibility to ensure compliance with the fair trial requirements of Article 6;
- the protracted length of proceedings as a result of the trial court's inability to secure interpretation can be attributed only to the respondent State;
- eight years, nine months and nine days for three levels of jurisdiction- deemed to be excessive;
- judgment also rendered in respect of 6 § 3(e)- no violation found [manifestly ill-founded].

Boris Stojanovski v Macedonia

- a damaged party to criminal proceedings who has made a civil-party complaint cannot be required to introduce a fresh action before the civil courts seeking redress for the injuries sustained;
- otherwise, it is considered that he or she was denied access to a court;
- judgment also rendered in respect of 6 § 1 (length of proceedings)-[no violation].

Ilievski v Macedonia

- in assessing the reasonableness of the length of proceedings, account must be taken of the state of proceedings on 10 April 1997, the date of ratification of the Convention in respect of the respondent State;
- it shall also be considered what was at stake for the applicant;
- for instance, special expediency is required when the person concerned has lost his means of subsistence (in employment-related disputes and cases of dismissal);
- duration of a labour dispute of six years, two months and thirty days at three court levels is deemed to be excessive.

Tomislav Jovanovski v Macedonia

- in assessing the reasonableness of the length of proceedings, account must be taken of the state of proceedings on 10 April 1997, the date of ratification of the Convention in respect of the respondent State;
- applicant's submissions specifying the claim or the time necessary to avail himself of all available remedies to request exclusion of a judge cannot be considered to his detriment;
- length: six years, four months and sixteen days at three court levels fails to meet the 'reasonable time requirement'.

Risteska v Macedonia

- it is for the State to organise its legal system in such a way that its courts can guarantee everyone's right to obtain a final decision on disputes relating to civil rights and obligations;
- it is also for the State to organise a proper system of court summons- any adjournments which have resulted from the failure to summon a party to the proceedings can only be attributed to the respondent State;
- only the applicant can be held responsible for a failure to pay court or expert fees, unless he or she has been exempted from their payment;
- what was at stake for the applicant, being dismissed and deprived of his or her means of subsistence, called for special expediency- therefore, duration of seven years and four months at three court levels in employment-related proceedings is considered unreasonably long.

PAKOM Slobodan DOOEL v Macedonia

- in enforcement proceedings, the creditor cannot be held responsible for the procedural conduct of the debtor and third parties;
- excessive length of enforcement proceedings-nine years and seventeen days for three court levels.

Atanasovski v Macedonia

- the proper administration of justice requires that judgments should adequately state the reasons on which they are based;
- the requirement of judicial certainty and the protection of legitimate expectations do not involve the right to an established jurisprudence;
- however, the duty to provide sufficient and adequate reasons exists when the Supreme Court, whose task is to provide uniformity in the implementation of laws by the domestic courts, departs from its well-established case-law related to a particular matter;
- requirement that employment-related disputes be conducted with special diligence- on the contrary, the duration of six years, one month and thirteen days for three levels of jurisdiction in the instant case was deemed to be excessive.

Jovanoski v Macedonia

- the execution of a court judgment must be regarded as an integral part of the trial for the purposes of Article 6;
- State positive obligation to organise a system of enforcement of judgments both in law and in practice and to ensure their enforcement without undue delay;
- by refraining from taking adequate and effective measures to enforce a claim the courts deprive the provisions of Article 6 of their useful effect.

Kalanoski v Macedonia

- the execution of judgments is an integral part of the right to a fair trial;
- there is a State responsibility to organise a system of enforcement of judgments and to ensure their enforcement without undue delay;
- by refraining from taking adequate and effective measures to enforce a claim (lack of direct examination of the applicant's request for enforcement), the courts deprive the provisions of Article 6 of their useful effect;
- length: nine years within the Court's temporal jurisdiction is excessive.

Ivanovski and Others v Macedonia

- length: over six years and seven months, of which nearly six years and one month fall within the Court's temporal jurisdiction for two court levels;
- significant delays imputable to the national courts.

Stoleski and Siljanoska v Macedonia

- duration of six years and two months at two court levels is excessive.

Kamberi v Macedonia

- the fact that the applicant used all available remedies cannot be considered as contributing to the length of proceedings;
- repeated re-examination of a particular case and the repetition of remittal orders within one set of proceedings discloses a serious deficiency in the judicial system, which may result in protracted length of the proceedings in question;
- length: ten years, three months and five days at three court levels- deemed to be excessive.

Trpeski v Macedonia

- special diligence is required by the national courts in disputes concerning determination of compensation in cases of personal injury;
- the applicant's submissions specifying his claim and request for alternative expert examination could not be regarded to his detriment;
- length: six years, seven months and twenty-seven days at three levels of jurisdiction-not reasonable.

Kamilova v Macedonia

- the right to a court would be illusory if the domestic legal system allows a final, binding judicial decision to remain inoperative to the detriment of one party;
- a delay in the execution of a judgment may not be justified if it is such as to impair the essence of the protected right;
- the State responsibility for enforcement of a private judgment extends no further than to include the involvement of State bodies and domestic courts in the enforcement;
- still, States are under an obligation to ensure that the relevant procedures are complied with.

Lazoroski v Macedonia

- emphasis on the right to adversarial proceedings for review of the lawfulness of the detention (the opportunity for the parties to have knowledge of and comment on all evidence adduced or observations filed, with a view to influencing the court's decision);
- the principle of equality of arms requires each party to be given a reasonable opportunity to present his case under conditions that do not place him at a substantial disadvantage vis-à-vis his opponent;
- failure to serve the decision of the investigating judge on the applicant and to invited him to attend the decisive hearing before the investigating judge;
- judgment also rendered in respect of 5 § 1(c) and Article 5 § 2 [violation found].

Bočvarska v Macedonia

- execution of a judgment must be considered as an integral part of the "trial" for the purposes of Article 6;
- length: eight years and ten months, of which five years, three months and fifteen days fall within the Court's jurisdiction *ratione temporis* at three court levels;
- repetition of remittal orders within one set of proceedings due to the different legal opinions of the domestic courts discloses a serious deficiency that affected the length of the enforcement proceedings;
- judgment also rendered in respect of Article 1 of Protocol No.1 [violation].

Veljanoska v Macedonia

- delays related to (medical) examination may be attributed to the State;
- length: nine years and six months, of which seven years fall within the Court's jurisdiction *ratione temporis* at three court levels-deemed to be excessive.

Blage Ilievski v Macedonia

- protracted length of proceedings due to the repeated re-examination of the case- several remittal orders within one set of proceedings discloses a serious deficiency in the domestic judicial system;
- special diligence is necessary in pension disputes;
- length: the proceedings lasted over eight years and ten months of which seven years, eight months and six days fall within the Court's temporal jurisdiction for an administrative appeal body and the Supreme Court.

Josifov v Macedonia

- it is required that employment-related disputes are conducted with a special diligence;
- length: twelve years and seven months, of which twelve years fall within the Court's temporal jurisdiction for two levels of jurisdiction.

Bogdanska Duma v Macedonia

- adjournments of hearings ordered because the courts could not secure the presence of parties is attributable only to the respondent State;
- length: the impugned proceedings lasted twelve years and four months within the Court's temporal jurisdiction and have not ended yet.

Petkoski and Others v Macedonia

- the right of access to a court, as guaranteed by Article 6, does not only include the right to institute proceedings, but also the right to obtain a determination of the dispute by a court;
- not an absolute right, but limitations to the access to a court must not restrict or reduce a person's access in such a way or to such an extent that the very essence of the right is impaired.

Kangova v Macedonia

- special vigilance required when deciding cases in which an applicant seeks compensation in respect of unpaid salary and social security contributions against his former employer;
- length: six years, seven months and seventeen days for three levels of jurisdiction.

Dimitrievski v Macedonia

- length: nine years and eight months, of which seven years, eight months and six days fall within the Court's temporal jurisdiction at three court levels;
- changes of the composition of the adjudicating panel, may add considerably to the overall length of proceedings- such delays are attributable only to the respondent State.

Pecevi v Macedonia

- it is required that all stages of legal proceedings for the determination of civil rights and obligations, not excluding stages subsequent to judgment on the merits, be completed within a reasonable time;
- the applicant's failure to pay the costs of enforcement cannot be used as an excuse for the courts' prolonged inactivity;
- length: nearly nine years and five months within the Court's temporal jurisdiction at two levels of jurisdiction.

Dimitrieva v Macedonia

- it is required that employment-related disputes be conducted with special diligence;
- length: five years, six months and twenty-two days for three levels jurisdiction.

Velova v Macedonia

- protracted length of proceedings due to repeated and unnecessary re-examination of the case, which discloses a serious deficiency in the judicial system;
- length: nearly seventeen years, of which seven years and one month fall within the Court's temporal jurisdiction for three levels of jurisdiction.

Krsto Nikolov v Macedonia

- all stages of legal proceedings for determination of civil rights and obligations, not excluding stages subsequent to judgment on merits should be resolved within a reasonable time;
- enforcement proceedings still pending; situation continuing for nearly nineteen years, of which over eleven years fall within the Court's temporal jurisdiction, for two court levels;
- judgment also rendered in respect of Article 13 [violation found].

Savov and Others v Macedonia

- enforcement proceedings may be taken into account together with the prior civil suit when assessing compliance with the reasonable-time requirement;
- the principal responsibility for a delay caused by expert examinations lies ultimately with the State;
- particular diligence is necessary in disputes concerning determination of compensation in personal injuries cases;
- the final judgment in the instance case has not yet been enforced after over seven years.

Jankulovski v Macedonia

- non-enforcement of the applicant's civil judgment debt;
- execution of a judgment given by any court must be regarded as an integral part of the "trial";
- duty to establish an effective system for the enforcement of judgments;
- judgment also rendered in respect of Article 1 of Protocol No.1 [violation].

Manevski v Macedonia

- subsequent unsuccessful proceedings before the public prosecutor, in addition to the main substantive proceedings, are not to be taken into consideration for the calculation of the length of proceedings, since they do not concern an effective remedy that the applicant was required to have recourse to;
- a chronic overload of the national courts cannot justify the excessive length of proceedings;
- the principal responsibility for the delay caused by the expert examinations falls ultimately on the State;
- it is required that employment-related disputes be conducted with a special diligence;
- protracted length of proceedings may result from the repeated re-examination of a case, whereby repetition of remittal orders within one set of proceedings discloses a serious deficiency in the judicial system;
- length: six years and five months for three levels and eight years for two levels of jurisdiction (still pending) in respect of two sets of proceedings respectively.

Fetaovski v Macedonia

- the 'right to a court', of which the right of access is one aspect is not absolute, but subject to certain limitations, which must not restrict or reduce a person's access in such a way or to such an extent that the very essence of the right is impaired;
- the State enjoys a certain margin of appreciation when laying down the conditions of admissibility of an appeal before the domestic courts;
- the principle of legal certainty demands that the national rules setting time-limits for bringing appeals must not be applied in a way which prevents litigants from using an available remedy;
- the mere fact that the parties to the proceedings made full use of the remedies available under domestic law cannot be considered as contributing to the length of the impugned proceedings;
- failures to provide information from the competent State bodies, to summon witnesses properly or to secure attendance of the defendants can only be attributed to the State;
- length: ten years, one month and nine days of which the respective period to be examined under the Court- five years, four months and twenty-eight days for three levels of jurisdiction.

Gjozev v Macedonia

- it is required that employment-related disputes are conducted with a special diligence;
- the mere fact that the parties to the proceedings made full use of the remedies available under domestic law cannot be considered as contributing to the length of the proceedings;
- protracted length due to repeated re-examination of a case (repeated remittal orders reveal a serious deficiency in the judicial system);
- length: twenty-three years of which over eleven years within the Court's temporal jurisdiction (the impugned proceedings are still pending, as no final decision has been given yet).

Nesevski v Macedonia

- the right to a court would be illusory if a final, binding judgment remains inoperative to the detriment of one party in the proceedings;
- the enforcement authorities enjoy discretion in determining what is to be done in order to constitute 'enforcement' of a judgment;
- judgment also rendered in respect of Article 13 [violation found].

Parizov v Macedonia

- a length remedy is considered to be "effective" if it prevents the alleged violation or its continuation, or provide adequate redress (compensation) for any violation that has already occurred;
- length: ten years, nine months and five days within the Court's temporal jurisdiction at three court levels (proceedings upon a length remedy lodged with the Supreme Court were still pending);
- repeated re-examination of a case and several remittal orders within one set of proceedings discloses a serious deficiency in the judicial system.

Nikolov v Macedonia

- the existence of impartiality must be determined according to a subjective test (on the basis of the personal conviction of a particular judge) and according to an objective test (by ascertaining whether the judge offered guarantees sufficient to exclude any legitimate doubts);
- any judge in respect of whom there is a legitimate reason to fear a lack of impartiality must withdraw;
- relevance of the impartiality for the confidence which the courts in a democratic society must inspire in the public ("justice must not only be done; it must also be seen to be done").

Nankov v Macedonia

- the complexity which may arise from the need to request expert reports cannot in itself explain the length of the proceedings;
- the applicant cannot be blamed for extending the duration of a trial by taking the full advantage of the remedies afforded by national law in the defence of his rights;
- the frequent change of the trial judge may also contribute to the length of the proceedings;
- length: ten years, of which over four years and ten months fall within the Court's temporal jurisdiction for two court levels;
- repetition of remittal orders (three orders in the instance case) discloses a serious deficiency in the judicial system.

Ivanovska v Macedonia

- the complexity which may arise from the need to request experts' reports cannot in itself explain the length of the proceedings;
- length: sixteen years and three months, of which six years and nine months fall within the Court's temporal jurisdiction for two court levels.

Stojković v Macedonia

- motions filed by the applicant to expedite the proceedings constitute a fact in his favour even if those requests are not considered as an effective remedy;
- the mere fact that the applicant made full use of the remedies available under domestic law cannot be considered as contributing to the length of the proceedings;
- the repetition of remittal orders within one set of proceedings discloses a serious deficiency in the judicial system;
- employment-related disputes must be conducted with a special diligence;
- the impugned proceedings lasted over twelve years and one month, of which over seven years and three months fall within the Court's jurisdiction for three court levels (including four remittal orders).

Sali v Macedonia

- special diligence is necessary in disputes concerning the determination of compensation in personal injuries cases;
- the relevant period which falls within the Court's competence- five years, six months and fourteen days for three levels of jurisdiction.

Lazarevska v Macedonia

- special diligence is necessary in disputes concerning the determination of compensation in personal injuries cases;
- length: six years, eight months and twenty-one day for two levels of jurisdiction.

Ziberi v Macedonia

- protracted length of the proceedings due to the repeated re-examination of the case, whereby the repetition of remittal orders within one set of proceedings discloses a serious deficiency in the judicial system;
- the applicant cannot be blamed for taking full advantage of the resources afforded by national law in the defence of his rights;
- It is required that employment-related disputes are considered with a special diligence;
- length: nine years, three months and twenty-seven days, of which four years, eleven months and ten days fall to be examined by the Court for three levels of jurisdiction.

Mitrevski v Macedonia

- although the presence of the parties to civil litigation does not have the same significance as the presence of an accused in a criminal trial, Article 6 also guarantees the right of a party to participate effectively in the proceedings, which includes inter alia the right to be present, to hear and to follow the proceedings;
- if one of the parties is not properly summoned/ notified of the time and place of the next court hearing, there is a violation of the principle of adversarial proceedings.

Graberska v Macedonia

- even if expert examinations are ordered at the parties' requests, it is for the national courts to assess whether such requests are justified and necessary for the proper administration of justice;
- motions filed by one of the parties to expedite the proceedings constitute a fact in favour of that party even if they could not be regarded as an effective remedy;
- length: seven years, five months and fourteen days, of which five years, seven months and two days fall to be examined by the Court for two levels of jurisdiction.

Dika v Macedonia

- special diligence is necessary in disputes concerning determination of compensation in personal injuries cases;
- length: nine years and nine days fall within the Court's competence for three levels of jurisdiction.

Grozdanoski v Macedonia

- under the principle of equality of arms, each party must be afforded a reasonable opportunity to present his or her case, including the evidence under conditions that do not place him/her at a substantial disadvantage vis-à-vis his/her opponent;
- it also implies the right to have knowledge of and to comment on all evidence adduced or observations filed.

Stojanov v Macedonia

- the applicant cannot be blamed for taking full advantage of the resources afforded by national law in the defence of his rights;
- motions filed by one of the parties to expedite the proceedings constitute a fact in favour of that party even if they could not be regarded as an effective remedy;
- the principal responsibility for a delay caused by the expert examinations falls ultimately on the State;
- it is required that employment-related disputes be considered with a special diligence;
- length: nine years and twenty-six days of which four years, eleven months and three days fall to be examined by the Court for two levels of jurisdiction.

Mihajloski v Macedonia

- the fact that the applicant used the remedies available under domestic law cannot be considered as contributing to the length of the proceedings;
- a chronic overload cannot justify an excessive length of proceedings;
- it is required that employment-related disputes be considered with a special diligence;
- length: six years, nine months and twenty-two days, of which five years, one month and twenty-seven days fall to be examined by the Court for three levels of jurisdiction.

Stoimenov v Macedonia

- the principle of equality of arms requires a fair balance between the parties, so that each party must be afforded a reasonable opportunity to present the case under conditions that do not place them at a disadvantage vis-à-vis their opponent, which also includes the opportunity to provide for an alternative expert opinion;
- this principle is not complied with when the repeated requests filed by the accused for an alternative expert examination are refused by the national courts and as a result, he is unable to challenge the expert report submitted by the public prosecutor.

Docevski v Macedonia

- administrative appeal proceedings and administrative contentious proceedings before the Supreme/ Administrative Court should be considered as one single procedure rather than separate sets of proceedings, as long as the same subject matter is concerned;
- unlike a temporary backlog of court business, a chronic overload cannot justify an excessive length of proceedings;
- special diligence is necessary in pension disputes;
- length: eight years and one months, within the Court's competence, for two levels of jurisdiction.

MZT Learnica AD v Macedonia

- length: fourteen years, of which more than nine years after the ratification of the Convention (no decision on the merits was made);
- the case was not complex (transfer of money by the applicant's business partner);
- no significant delays attributable to the applicant company;
- responsibility for the protracted length of the proceedings falls on the domestic authorities;
- judgment also rendered in respect of Article 1 of Protocol No.1 [premature].

Markoski v Macedonia

- it is for the States to organise their legal system in such a way that their courts can guarantee everyone's right to obtain a final decision on disputes relating to civil rights and obligations within a reasonable time;
- it might be reasonable for national courts to await under certain circumstances the outcome of parallel proceedings as a measure of procedural efficiency;
- when at stake for the applicant is the annulment of his dismissal from work, the latter requires special diligence on the part of the authorities;
- the complexity/legal issues of the case cannot alone justify the length of the proceedings;
- a chronic overload due to the low statutory threshold for lodging an appeal on points of law and the extensive scope of jurisdiction of the Supreme Court cannot justify an excessive length of proceedings;
- length: seven years, seven months and sixteen days, of which five years, eleven months and seventeen days fall within the Court's jurisdiction, for three court levels.

Arsov v Macedonia

- the legal complexity of a particular case cannot alone justify the length of the impugned proceedings;
- the mere fact that the applicant made full use of the remedies available under domestic law cannot be considered as contributing to the length of the proceedings;
- it might be reasonable for national courts to await under certain circumstances the outcome of parallel proceedings as a measure of procedural efficiency;
- proceedings lasted eleven years and ten days, of which five years, two months and eighteen days fall within the Court's jurisdiction, for two court levels.

Ličkov v Macedonia

- while a temporary backlog of court business may be acceptable if the State takes appropriate remedial action with the requisite promptness, a chronic overload cannot justify an excessive length of proceedings;
- length: six years, one month and thirteen days, of which five years and one day fall to be examined by the Court for three levels of jurisdiction.

Rizova v Macedonia

- the mere fact that the applicant made full use of the remedies available under domestic law cannot be considered as contributing to the length of the proceedings;
- length: fourteen years, ten months and ten days of which six years, three months and one day fall to be examined by the Court for two levels of jurisdiction.

Kostovska v Macedonia

- subsequent proceedings upon an appeal on point of law lodged with the Supreme Court should not be taken into consideration when calculating the overall length of the proceedings, when such an appeal is without any prospect of success (e.g., if lodged out of time or when the claim value does not meet the statutory threshold);
- the proceedings lasted over twenty years, of which five years, one month and thirteen days fall to be examined by the Court;
- judgment also rendered in respect of Article 13 [violation].

Milošević v Macedonia

- the proceedings which are still pending and have already lasted about twelve years and eight months, including eight years and ten months after ratification of the Convention in respect of the respondent State.

Atanasović and Others v Macedonia

- enforcement still pending;
- length: fourteen years and six months, more than eight and a half years of which after the ratification of ECHR;
- all stages of legal proceedings for the “determination of ... civil rights and obligations”, not excluding stages subsequent to judgment on the merits should comply with the reasonable time requirement;
- domestic courts showed no diligence in the conduct of the proceedings, while the applicants was afforded no possibility to speed them up;
- judgment also rendered in respect of Article 13 [violation] and Article 14 [manifestly ill-founded].

Dumanovski v Macedonia

- length: four years, five months and seven days at three court levels ;
- the case was not complex and required due expediency, taking into consideration what was at stake for the applicant;
- the conduct of the state authorities, and in particular, the inactivity of the administrative bodies and of the Ministry of Labor and Social Policy contributed significantly to the delays;
- judgment also rendered in respect of Article 1 of Protocol No.1 [no violation].

Petreska v Macedonia

- no violation due to lack of evidence of domestic practice which would demonstrate judicial inconsistency which will be capable of depriving the applicant of a fair hearing;
- judgment also rendered in respect of Article 6-length [violation].

Poletan and Azirović v Macedonia

- the presumption of innocence means that judges should not exercise their office with the preconceived idea that the accused has committed the criminal offence he is charged with- the burden of proof is on the prosecution;
- such presumption will be infringed if the burden of proof is shifted to the defence;
- application of the procedural safeguards under Article 6 in the pre-trial proceedings, including the investigation stage;
- unrestricted access to the case file and unrestricted use of any notes, including the possibility of obtaining copies of relevant documents are important guarantees of a fair trial in criminal proceedings;
- the right to defence means no limitations in respect of the access by the defendant and his lawyer to the court file, availability of evidence before the trial and an opportunity to comment on it;
- all evidence must normally be produced at a public hearing, in the presence of the accused, with a view to adversarial argument;
- the exceptions from this rule must not prejudice the right to defence;
- the defendant must be given adequate and proper opportunity to challenge and question witnesses against him, either when they make their statements or at some later stage;
- the principles to be applied in cases of absence of a witness are defined in the judgment of Al-Khawaja and Tahery:
 - there should be a good reason for admitting the evidence which had been produced by an absent witness and all reasonable efforts should be made in order to secure his presence,
 - the death of the witness and the fear of retaliation are legitimate reasons for absence of the witness,
 - a measure of last resort,
 - effective opportunity shall be provided to test the truthfulness and reliability of the statement given by an absent witness,
 - the “ sole and decisive rule”;
- the absence of good reason for the non-attendance of a witness could not, of itself, be conclusive to establish unfairness of the proceedings, although it is an important factor to be weight in the balancing;
- the extent of the counterbalancing factors necessary in order for the proceedings to be fair would depend on the weight of the evidence provided by the absent witness;
- the appointment of experts is relevant in assessing whether the principle of equality of arms has been complied with;
- the mere fact that the experts in question are employed by one of the parties to the proceedings does not itself render the proceedings unfair- what is decisive is the position occupied by them throughout the proceedings, the manner in which they perform their functions and the way the judges assess their findings/ opinions;
- the requirement of a fair trial does not impose on a trial judge an obligation to order expert opinion or examination of an expert or witness, always when a party requests it;
- it is for the domestic courts to decide whether it is necessary or advisable to accept such evidence with a view to establishment of facts;
- judgment also rendered in respect of Article 7 [no violation].

Dončev and Burgov v Macedonia

- the case raises similar issues to those discussed in Papadakis case;
- application of Al-Khawaja test;
- police authorities have a legitimate interest to protect the identity of an undercover agent so that they could make use of him again in the future;
- unlike in Papadakis, the applicants were not deprived of the opportunity to question the protected witness, so as to challenge the reliability of the decisive evidence against them.

Miladinov and Others v Macedonia

- a distinction to be made between declarations that the person concerned is guilty (breach of the presumption of innocence) and statements which describe a state of suspicion;
- judgment also rendered in respect of Article 5§3 and 5§4 [violation].

Sandel v Macedonia

- the right to the free assistance of an interpreter should enable the defendant to have knowledge of the case against him and to defend himself, notably by being able to put before the court his version of the events;
- if a person “charged with a criminal offence” was able to understand the charges against him and was allowed to defend himself, inter alia, by securing interpretation at certain stage of the trial, any claims that the fair trial requirements in this respect were not met would be rejected as manifestly ill-founded;
- judgment also rendered in respect of 6 § 1 (length of proceedings)-violation found.

Boris Stojanovski v Macedonia

- length: four years, four months and four days at two levels of jurisdiction-not deemed to be excessive length of domestic proceedings;
- judgment also rendered in respect of 6 § 1 (access to a court)-violation found.

Gorgievski v Macedonia

- a private person cannot be regarded an agent provocateur nor his actions amount to incitement to commit an offence, unless it has acted as an undercover agent and instigated the offence, which is evident that would not have been committed without his intervention.

Solakov v Macedonia

- it is for the national courts to assess the evidence before them as well as the relevance of the evidence which defendants seek to adduce and to assess whether it is appropriate to call witnesses;
- Article 6 § 3 (d) does not seek the attendance and examination of every witness on the accused's behalf;
- the Court's task under the Convention is not to give a ruling as to whether statements of witnesses were properly admitted as evidence, but rather to ascertain whether the proceedings as a whole, including the way in which evidence was taken, were fair;
- although the evidence must normally be produced at a public hearing, in the presence of the accused, with a view to adversarial argument, it may also be obtained at the pre-trial stage, provided that the rights of the defence have been respected;
- in particular, an accused should be given an adequate and proper opportunity to cross-examine (i.e. to challenge and question) a witness against him.

ARTICLE 7 – NO PUNISHMENT WITHOUT LAW

1. No one shall be held guilty of any criminal offence on account of any act or omission which did not constitute a criminal offence under national or international law at the time when it was committed. Nor shall a heavier penalty be imposed than the one that was applicable at the time the criminal offence was committed.
2. This article shall not prejudice the trial and punishment of any person for any act or omission which, at the time when it was committed, was criminal according to the general principles of law recognised by civilised nations.

No judgments rendered under this Article.**Poletan and Azirovik v Macedonia**

- the role of the procedural safeguards enshrined in Article 7 is to provide effective safeguards against arbitrary prosecution, conviction and punishment;
- subsidiarity means that it is not the Court's function to deal with errors of fact or law committed by the domestic courts, unless those actions may have infringed the Convention rights and freedoms and unless the domestic assessment is manifestly arbitrary;
- the existence of a legal basis for conviction and sentence is sufficient not to find a violation of Article 7, if the same has been concluded by the domestic courts;
- Judgment also rendered in respect of Article 6 [no violation].

ARTICLE 8 – RIGHT TO RESPECT FOR PRIVATE AND FAMILY LIFE

1. Everyone has the right to respect for his private and family life, his home and his correspondence.
2. There shall be no interference by a public authority with the exercise of this right except such as is in accordance with the law and is necessary in a democratic society in the interests of national security, public safety or the economic wellbeing of the country, for the prevention of disorder or crime, for the protection of health or morals, or for the protection of the rights and freedoms of others.

Cases where a violation was found:

Ivanovski v Macedonia

- when assessing the necessity of the lustration measures in a democratic society it is necessary to determine whether the cooperation with the secret services was voluntary or the person being lustrated was acting under compulsion;
- the absence of compulsion is a qualifying condition for the imposition, adoption and legality of such a measure;
- the existence of compulsion is an essential factor in the exercise of balancing the interests of public security and the protection of the affected individual's rights;
- the lustration is disproportionate measure, if it imposes wide-ranging limitations in respect of the find employment within the public or private sector;
- belated introduction of lustration (enacting the Lustration Act sixteen years after the democratic Constitution had been adopted)- relevant factor for assessing the proportionality;
- the threat posed to the newly created democracy from persons being lustrated significantly decreases with the passage of time;
- judgment also rendered in respect of Article 6- access to court [no violation] and unfairness [violation].

Mitovi v Macedonia

- protection of the individual against arbitrary interference by public authorities – positive obligations;
- adoption of measures designed to secure respect for family life even in the sphere of relations between individuals, including both the provision of a regulatory framework of adjudicatory and enforcement machinery protecting individuals' rights and the implementation of specific steps;
- a right of parents to have measures taken to reunite them with their children and an obligation on the national authorities to facilitate such reunions, including in the event of conflict between the two parents;
- obligation of the national authorities to take measures to facilitate contact by a non-custodial parent with children after divorce;
- the adequacy of a measure is to be judged by the swiftness of its implementation- the passage of time can have irremediable consequences for relations between the child and the non-resident parent;
- the mutual enjoyment by parent and child of each other's company constitutes a fundamental element of "family life";
- the relationship between grandparents and grandchildren is different in nature from the relationship between parent and child and thus calls for a lesser degree of protection;
- right to maintain a normal grandparent-grandchild relationship through contacts between them, with the agreement of the parent;
- judgment also rendered in respect of Article 13 in conjunction with Article 8 [violation].

Popovski v Macedonia

- failure to comply with the respondent State's positive obligation to ensure effective respect for someone's right to reputation against defamatory allegations;
- the legal mechanism put in place should allow to verify the veracity of statements and to identify the author of a newspaper and his responsibility in this respect;
- judgment also rendered in respect of Article 6 § 1 [length of proceedings-violation].
-

El-Masri v Macedonia (GC)

- the notion of "private life" also covers the moral and physical integrity of the person, a right to personal development, the right to establish and develop relationships with other human beings and the outside world;
- respect for human dignity and human freedom and the protection of the individual against arbitrary interference by the public authorities;
- the proportionality test has not been met: the interference with the applicant's right to respect for his private and family life was not "in accordance with the law" ;
- judgment also given in respect of Articles 3, 5 and 13 [violation].

Mitrova and Savić v Macedonia

- the essential subject of Article 8 is to protect the individual against arbitrary interference by public authorities;
- the right of a parent and the positive obligation of the State to take measures with a view to reunion or contact of a non-custodial parent with his or her child after divorce, including in the event of conflict between the two parents;
- this obligation is not absolute- the nature and the extent of the measures will depend on the circumstances in each individual case;
- the authorities may impose penalties for having no cooperation with the parents, and the adequacy of a measure will depend on the speed of its enforcement;
- a fair balance is required between the interests of the child (which have a primary consideration), the interests of the two parents and the public order, within the framework of the state's margin of appreciation;
- in disputes between the parents over their children, the Court cannot substitute the assessment of the competent state authorities regarding the contact arrangement between the parents and their children, but it can only reexamine whether the decisions of the authorities were made within their margin of appreciation and whether the reasons provided for them were relevant and sufficient;
- nine contact orders have been issued by the Social Welfare Centre upon request of the father (there is no obligation on the Centre to decide *ex officio*);
- detention and any other measures of deprivation of liberty entails certain inherent limitations on one's private and family life.

ARTICLE 9 – FREEDOM OF THOUGHT, CONSCIENCE AND RELIGION

1. Everyone has the right to freedom of thought, conscience and religion; this right includes freedom to change his religion or belief and freedom, either alone or in community with others and in public or private, to manifest his religion or belief, in worship, teaching, practice and observance.
2. Freedom to manifest one's religion or beliefs shall be subject only to such limitations as are prescribed by law and are necessary in a democratic society in the interests of public safety, for the protection of public order, health or morals, or for the protection of the rights and freedoms of others.

Kosteski v Macedonia

- freedom to manifest one's religion not only in community with others, in public and within the circle of those whose faith one shares, but also alone and in private;
- several forms of manifestation of one's religion or belief such as worship, teaching, practice and observance- Article 9 protects every act motivated or inspired by a religion or belief;
- the applicant failed to substantiate the genuineness of his claim to be a Muslim, while there were not any outward signs of his practicing the Muslim faith or joining collective Muslim worship;
- narrower scope of application of Article 9 in the context of employment, deriving from the nature of contracts setting out specific obligations and rights between employer and employee;
- the proportionality test applies: proceedings disclosed an interference with the applicant's freedom of religion, which was not disproportionate and may, in the circumstances of this case, be regarded as justified in, as it was prescribed by law and necessary in a democratic society for the protection of the rights of others.

ARTICLE 10 – FREEDOM OF EXPRESSION

1. Everyone has the right to freedom of expression. This right shall include freedom to hold opinions and to receive and impart information and ideas without interference by public authority and regardless of frontiers. This article shall not prevent States from requiring the licensing of broadcasting, television or cinema enterprises.
2. The exercise of these freedoms, since it carries with it duties and responsibilities, may be subject to such formalities, conditions, restrictions or penalties as are prescribed by law and are necessary in a democratic society, in the interests of national security, territorial integrity or public safety, for the prevention of disorder or crime, for the protection of health or morals, for the protection of the reputation or rights of others, for preventing the disclosure of information received in confidence, or for maintaining the authority and impartiality of the judiciary.

No judgments rendered under this Article.

ARTICLE 11 – FREEDOM OF ASSEMBLY AND ASSOCIATION

1. Everyone has the right to freedom of peaceful assembly and to freedom of association with others, including the right to form and to join trade unions for the protection of his interests.
2. No restrictions shall be placed on the exercise of these rights other than such as are prescribed by law and are necessary in a democratic society in the interests of national security or public safety, for the prevention of disorder or crime, for the protection of health or morals or for the protection of the rights and freedoms of others. This article shall not prevent the imposition of lawful restrictions on the exercise of these rights by members of the armed forces, of the police or of the administration of the State.

Cases where a violation was found:

Association Radko and Paunkovski

- proportionality analysis applied by the Court, involving the following elements:
 - 1) whether there was an interference with the right, whether such an interference had been prescribed by law, a norm which is formulated with sufficient precision to enable the citizen - if need be, with appropriate advice - to foresee, to a degree that is reasonable in the circumstances, the consequences which a given action may entail,
 - 2) whether the interference pursued a legitimate aim (in the present case, the protection of “the rights and freedoms of others”, and
 - 3) whether it was necessary in a democratic society;
- a certain margin of appreciation is given to the national authorities and their highest courts to interpret and apply the national law, subject to supervision by the ECtHR;
- emphasis on the importance of freedom of assembly and association for the democratic pluralism and expressing ideas which, may also be, shocking, disturb, or offend;
- the exceptions to the rule of freedom of association are to be construed strictly and only convincing and compelling reasons can justify restrictions on that freedom;
- no compelling reasons provided by the Constitutional Court;
- the restrictions applied in the present case did not pursue a “pressing social need and, accordingly, the interference cannot be deemed necessary in a democratic society.

ARTICLE 12 – RIGHT TO MARRY

Men and women of marriageable age have the right to marry and to found a family, according to the national laws governing the exercise of this right.

No judgments rendered under this Article.

ARTICLE 13 – RIGHT TO AN EFFECTIVE REMEDY

Everyone whose rights and freedoms as set forth in this Convention are violated shall have an effective remedy before a national authority notwithstanding that the violation has been committed by persons acting in an official capacity.

Cases where a violation was found:

Mitovi v Macedonia

- combined with Article 8;
- Article 13 of the Convention guarantees the availability at national level of a remedy to enforce the substance of the Convention rights and freedoms in the domestic legal order;
- provision of a domestic remedy allowing the competent national authority both to deal with an “arguable complaint” under the Convention and to grant appropriate relief;
- the remedy required by Article 13 must be “effective” in practice as well as in law, in particular in the sense that its exercise must not be unjustifiably hindered by the acts or omissions of the authorities of the respondent State;
- the speediness of the remedial action is of great importance for its effectiveness;
- there is no effective remedy under domestic law about the non-enforcement of the Social Care Centre’s contact orders;
- the criminal avenue of redress could not be considered as an effective remedy regarding the applicants’ rights under Article 8 of the Convention;
- enforcement by bailiffs under the Enforcement Act is inapplicable to applied to the enforcement of pecuniary obligations (e.g. the Social Centre’s access and contact orders);
- judgment also rendered in respect of Article 8 [violation].

Šterjov and Others v Macedonia

- in conjunction with Article 6§ 1 (length of proceedings);
- absence of an effective length remedy at applicants’ disposal;
- judgment also rendered in respect of Article 6§ 1 [length-violation]

Mihajlov Ristov and Others v Macedonia

- in conjunction with Article 6§ 1 (length of proceedings);
- absence of an effective length remedy at applicants' disposal;
- judgment also rendered in respect of Article 6§ 1 [length-violation].

Velinov v Macedonia

- violation of Article 13 is found in respect of all cases which pre-dated the Adži-Spirkoska and Others, as the length remedy was considered ineffective at the time when they were pending before the Court;
- judgment also rendered in respect of Article 5 §§ 1 (b), 2 and 5 [violation] and Article 6 § 1 [length-violation].

El-Masri v Macedonia (GC)

- in conjunction with Articles 3, 5 and 8;
- judgment also rendered in respect of Articles 3, 5 and 8 [violation].

OGRAŽDEN AD and Others v Macedonia

- in conjunction with Article 6§ 1 (length of proceedings);
- judgment also rendered in respect of Article 6 [violation].

Krsto Nikolov v Macedonia

- in conjunction with Article 6§ 1 (length of proceedings);
- judgment also rendered in respect of Article 6§ 1 [length-violation found]

Nesevski v Macedonia

- in conjunction with Article 6§ 1 (non-enforcement of a final judgment);
- Article 13 guarantees the availability at national level of a remedy to enforce the substance of the Convention rights and freedoms;
- judgment also rendered in respect of Article 13 [violation found].

Kostovska v Macedonia

- in conjunction with Article 6§ 1 (length of proceedings);
- the remedies available to a litigant at domestic level for raising a complaint about the length of proceedings are effective if they prevent the alleged violation or its continuation, or provide adequate redress for any violation that has already occurred;
- Article 13 offers an alternative length remedy: it is considered to be effective, if it can be used either to expedite a decision by the courts dealing with the case, or to provide the litigant with adequate redress for delays that have already occurred;
- judgment also rendered in respect of Article 6§ 1 [length-violation].

Atanasović and Others v Macedonia

- in conjunction with Article 6§ 1 (length of proceedings);
- a length remedy is considered to be effective, if it can be used either to expedite a decision by the courts dealing with the case, or to provide the litigant with adequate redress for delays that have already occurred;
- judgment also rendered in respect of Article 6§ 1 [length-violation].

Ališić and Others v Bosnia and Herzegovina, Croatia, Serbia, Slovenia, and Macedonia (GC)

- in conjunction with Article 1 of Protocol No. 1 and Article 46- no violation in respect of Macedonia;
- judgment also rendered in respect of Article 1 of Protocol No.1 [no violation]; Article 14 [no violation]; Article 46.

ARTICLE 14 – PROHIBITION OF DISCRIMINATION

The enjoyment of the rights and freedoms set forth in this Convention shall be secured without discrimination on any ground such as sex, race, colour, language, religion, political or other opinion, national or social origin, association with a national minority, property, birth or other status.

Cases where NO violation was found:

Ališić and Others v Bosnia and Herzegovina, Croatia, Serbia, Slovenia, and Macedonia (GC)

- in conjunction with Article 13 and Article 1 of Protocol No.1;
- no violation found in respect of Macedonia;
- judgment also rendered in respect of Article 1 of Protocol No.1 [no violation]; Article 13 [no violation]; Article 46.

Kosteski v Macedonia

- in conjunction with Article 9;
- complementary nature of Article 14 to the other substantive provisions of the Convention and the Protocols;
- different treatment is discriminatory if it “has no objective and reasonable justification”, if it does not pursue a “legitimate aim” or if there is not a “reasonable relationship of proportionality between the means employed and the aim sought to be realised;
- it was not unreasonable or disproportionate to require the applicant to show some level of substantiation of his claim;
- judgment also given in respect of Article 9 [no violation].

PROTOCOL 1, ARTICLE 1 - PROTECTION OF PROPERTY

Every natural or legal person is entitled to the peaceful enjoyment of his possessions. No one shall be deprived of his possessions except in the public interest and subject to the conditions provided for by law and by the general principles of international law.

The preceding provisions shall not, however, in any way impair the right of a State to enforce such laws as it deems necessary to control the use of property in accordance with the general interest or to secure the payment of taxes or other contributions or penalties.

Cases where a violation was found:

Vasilevski v Macedonia

- wide margin of appreciation of the State with regard to the choice of means of enforcement;
- confiscation of a motor vehicle is a permanent measure of conclusive transfer of property- a measure of control of possessions by the State;
- Article 278 (3) of the Criminal Code and Article 355 of the Law on Enforcement of Penalties- acceptable legal basis for confiscation of the means of a criminal offense;
- it is necessary to have a reasonable relationship of proportionality between the means used and the aims which are aimed to be achieved;
- a fair balance is required between the general interest and the interests of the persons concerned;
- a balance between the legitimate aim of fight against and prevention of crime and the applicant's interest shall depend on the conduct of the applicant/ proprietor, which should be assessed by the domestic court;
- it is required that the applicant acquired the property in good faith (bona fide) and that he was not aware that the vehicle had been used for commission of an offense;
- unjustified delays in the enforcement of the confiscation order- one year after the vehicle had been purchased by the applicant, three years after the order had become final and eight years after the offense had been committed;
- unjustified fear that the vehicle may have been used to commit a new criminal offense;
- the domestic courts did not give any weight to the argument that the applicant had been lawfully making his living by using the confiscated vehicle for transport of goods;
- excessive burden imposed on the applicant if he would be required to seek damages in separate civil proceedings against the seller (who was deceased) in addition to the objection against the confiscation filed with a judge for enforcement of penalties and the litigation proceedings for determination of his property over the vehicle and eventual compensation.

Andonoski v Macedonia

- confiscation of a car is a permanent measure which entails a conclusive transfer of ownership ;
- interference with property rights must be prescribed by law and pursue one or more legitimate aims set in paragraph 2 of Article 1 of Protocol No.1;
- there must be a reasonable relationship of proportionality between the means employed and the aims sought to be realised;
- a fair balance should be struck between the demands of the general interest and the interest of the individuals concerned;
- the confiscation of a vehicle is deemed disproportionate and it would impose an excessive burden on the owner, if he or she did not commit the offence, and the vehicle is used for performance of its owner's professional duties (as a taxi driver).

Stojanovski and Others v Macedonia

- in addition to the “existing possessions” or assets, the notion of “possessions” includes claims, in respect of which the applicant has a “legitimate expectation” of obtaining effective enjoyment of a property right;
- legislation enacted by a respondent State, which is providing for restoration of property confiscated under a previous regime, may be regarded as generating a new property right for persons satisfying the requirements for entitlement;
- arbitrary and unlawful interference with the applicants’ property interests, as the applicants’ claim was dismissed on grounds that were contrary to valid rules and established case-law and despite the facts that they had met the statutory requirements to obtain title to the respective plot of land;
- duty on the authorities to provide substantial and sufficient reasons justifying any departure of the existing case-law.

Arsovski v Macedonia

- State authorities are entitled to control the use of property in accordance with the general interest;
- seizure of property is a lawful interference, if it was in pursuance of a legitimate aim of public interest;
- an interference with the peaceful enjoyment of possessions does not strike the requisite fair balance between the demands of the general interest of the public and the requirements of the protection of the individual’s fundamental rights, when the expropriation is made on behalf of a private entity/ company;
- the compensation awarded by the domestic courts should be sufficient and proportionate;
- in the present case, a disproportionate and excessive burden has been imposed on the applicant- no reasonable relationship of proportionality between the means employed and the aim sought to be realized by the measure depriving a person of his possessions.

Bočvarska v Macedonia

- the fair balance was upset and the applicant was found to bore an excessive burden as a result of the quashing of a final judgment which conferred a possession on her;
- judgment also rendered in respect of Article 6 § 1 [violation].

Jankulovski v Macedonia

- non-enforcement of the applicant’s civil judgment debt;
- an enforceable “claim” can constitute a “possession”;
- positive obligations for the state to protect the right to property, also in respect of the enforcement of final court judgments;
- judgment also rendered in respect of Article 6 § 1 [length-violation found].

Veselinski v Macedonia

- Article 1 of Protocol No.1 has an autonomous meaning;
- the concept of possession may cover an “existing possession” or a claim, in respect of which the applicant can argue that he has at least a “legitimate expectation” of obtaining effective enjoyment of a property right;
- the notion of “legitimate expectation” may also encompass the conditions attaching to the acquisition or enjoyment of property rights;
- the domestic court must take into consideration the pre-existing legal position of the applicant, so as to avoid an unjustified interference.

Sulejmani v Macedonia

- confiscation of a motor vehicle is a permanent measure of conclusive transfer of property- a measure of control of possessions by the state;
- the interference with the property rights should be prescribed by law, which is sufficiently available, precise and foreseeable and directed towards attainment of any legitimate aim laid down in paragraph 2 of Article 1 of the Protocol No.1;
- Article 100-a(2) of the Criminal Code- acceptable legal basis for confiscation of the means of the criminal offense;
- it is necessary for a relationship of proportionality to exist between the means used and the aims which have to be achieved;
- a fair balance is required between the general interest and the interest of the individuals concerned;
- it is required that the applicant acquired the property in good faith (bona fide) and that he was not aware that the vehicle purchased had been used for commission of an offence;
- the legitimate aim of protection of road safety (ban on using a vehicle with forged chassis) was balanced with the proprietary interest of the applicant;
- the applicant is expected to seek pecuniary damages from the seller of the vehicle, unless he proves that there had been obstacles which rendered it impossible (eg., death of the seller).

Mitkova v Macedonia

- possessions can be either existing possessions or assets, including claims, in respect of which the applicant can argue that he or she has at least a "legitimate expectation" of obtaining effective enjoyment of a property right;
- the right to acquire property is not guaranteed, unless there is at least a "legitimate expectation";
- No possession- incompatibility *ratione materiae* with the provisions of the Convention;
- judgment also rendered in respect of Article 6 § 1 [length and lack of oral hearing- both violations].

Nikolova v Macedonia

- the applicant was awarded certain amount of compensation in respect of the expropriated land, which she has accepted (lost victim status- no violation);
- judgment also rendered in respect of Article 6 § 1 [length- violation].

Ališić and Others v Bosnia and Herzegovina, Croatia, Serbia, Slovenia, and Macedonia (GC)

- failure to allow applicants to withdraw their 'old' foreign currency savings after the dissolution of former Yugoslavia- no violation in respect of Macedonia;
- striking a fair balance between the general (public) interest and the applicants' right to property;
- judgment also rendered in respect of Article 13 [no violation] and Article 46.

Vikentijević v Macedonia

- in principle, quashing an enforceable judgment or an administrative decision which furnishes the beneficiary with a legitimate expectation that the (restitution) claim would be enforced interferes with his/ her property rights;
- this is not the case if the extraordinary review proceedings reveal that the restitution order is legally unenforceable or that the impugned restitution proceedings were seriously deficient.

MZT Larnica AD Skopje v Macedonia

- a claim can constitute possession if it is sufficiently established to be enforceable;
- the claim can still be recovered- no decision was given by the Court-premature complaint;
- judgment also rendered in respect of Article 6§ 1 [violation].

Dumanovski v Macedonia

- no entitlement to compensation (social or unemployment benefit) of a particular amount;
- judgment also rendered in respect of Article 6 § 1 [no violation].

ARTICLE 41 – JUST SATISFACTION

If the Court finds that there has been a violation of the Convention or the Protocols thereto, and if the internal law of the High Contracting Party concerned allows only partial reparation to be made, the Court shall, if necessary, afford just satisfaction to the injured party.

Vasilevski v Macedonia**Andonoski v Macedonia**

- the return of the vehicle will place the applicant in the position in which he or she would have been had the violation found not taken place (*restitution in integrum*);
- if the actual return is impossible, the Court awards the applicant a certain amount in respect of pecuniary damage (the value of the vehicle at the time of its seizure).

Poposki and Duma v Macedonia**Gerovska Popčevska v Macedonia****Jakšovski and Trifunovski v Macedonia****Mitrinovski v Macedonia**

- In the event of a violation of Article 6, the applicant should as far as possible be put in the position he or she would have been in had the requirements of Article 6 not been disregarded- reopening of the proceedings as the most appropriate form of redress (*restitution in integrum*).

Stojanovski and Others v Macedonia**Arsovski v Macedonia**

- Given the circumstances of the instant case, the question of pecuniary damage is not ready for decision;
- Possibility of an agreement between the State and the applicants.

ARTICLE 46 – BINDING FORCE AND EXECUTION OF JUDGMENTS

- The High Contracting Parties undertake to abide by the final judgment of the Court in any case to which they are parties.
- The final judgment of the Court shall be transmitted to the Committee of Ministers, which shall supervise its execution.
- If the Committee of Ministers considers that the supervision of the execution of a final judgment is hindered by a problem of interpretation of the judgment, it may refer the matter to the Court for a ruling on the question of interpretation. A referral decision shall require a majority vote of two thirds of the representatives entitled to sit on the Committee.
- If the Committee of Ministers considers that a High Contracting Party refuses to abide by a final judgment in a case to which it is a party, it may, after serving formal notice on that Party and by decision adopted by a majority vote of two thirds of the representatives entitled to sit on the Committee, refer to the Court the question whether that Party has failed to fulfil its obligation under paragraph 1.
- If the Court finds a violation of paragraph 1, it shall refer the case to the Committee of Ministers for consideration of the measures to be taken. If the Court finds no violation of paragraph 1, it shall refer the case to the Committee of Ministers, which shall close its examination of the case.

Cases where
Article 46 was
explicitly raised

Alisić and Others v Bosnia and Herzegovina, Croatia, Serbia, Slovenia and Macedonia (GC)

- the Court required Slovenia and Serbia to pay compensation due to the applicants resulting from their inability to use their foreign currency savings;
- judgment also rendered in respect of Article 1 of Protocol No. 1 [no violation]; Article 13 [no violation] and Article 14 [no violation].

AIRE Центар

AIRE Центар е невладина организација која промовира свесност за правата од европското право и обезбедува поддршка за жртвите на повреди на човековите права. Тимот на меѓународни правници обезбедува информации, поддршка и совети за правните стандарди на Европската Унија и на Советот на Европа. AIRE Центарот има посебна стручност во застапување пред Европскиот суд за човекови права во Стразбур и учествувал во повеќе од 150 предмети. Во изминативе дваесет години, AIRE Центарот одржал и учествувал во бројни семинари во Централна и Источна Европа, кои биле организирани во полза на адвокатите, судиите, владините претставници и невладините организации.

AIRE Центарот посебно внимание им посветува на земјите на Западниот Балкан, каде што е присутен повеќе од една и пол деценија, реализирајќи низа програми за владеење на правото во партнерство со домашните институции и судови. Нашата цел е преку сите овие програми да ја унапредиме националната имплементација на Европската конвенција за човекови права, да го помогнеме процесот на европските интеграции преку зацврстување на владеењето на правото и целосно почитување на човековите права, како и да ја поттикнеме регионалната соработка меѓу судиите и припадниците на правната струка.

The AIRE Centre

The AIRE Centre is a non-governmental organisation that promotes awareness of European law rights and provides support for victims of human rights violations. A team of international lawyers provides information, support and advice on European Union and Council of Europe legal standards. It has particular experience in litigation before the European Court of Human Rights in Strasbourg and has participated in over 150 cases. Over the last 20 years the AIRE Centre has conducted and participated in a number of seminars in Central and Eastern Europe for the benefit of lawyers, judges, government officials and non-governmental organisations.

The AIRE Centre has been focusing on the countries of Western Balkans in particular, where it has been for over decade and a half conducting a series of long-term rule of law programmes in partnership with domestic institutions and courts. Our aim throughout these programmes has been to promote the national implementation of the European Convention on Human Rights, assist the process of European integration by strengthening the rule of law and full recognition of human rights, and encourage regional cooperation amongst judges and legal professionals.

